

Πρεσβεία της Ελλάδος στα Σκόπια
Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 2020-2021

Σκόπια, Οκτώβριος 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	5
A.1. Γενικά Χαρακτηριστικά Χώρας.....	5
A.2 Δημογραφικά Στοιχεία.....	5
A.3 Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη Αγοράς.....	6
B. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	11
B.1 Θεσμικό πλαίσιο.....	11
B.1.1 Νομικές Μορφές Εταιρειών.....	13
B.1.2 Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας.....	13
B.1.3 Καθεστώς αδειοδοτήσεων.....	18
B.1.4 Σήμανση / πιστοποίηση προϊόντων (ετικέτες, πιστοποιήσεις).....	18
B.1.5 Τελωνειακή νομοθεσία.....	19
B.1.6 Καθεστώς εισαγωγών / περιορισμοί εισαγωγών.....	21
B.1.7 Εξασφάλιση πιστώσεων.....	22
B.1.8 Καθεστώς ιδιοκτησίας.....	24
B.1.9 Εργασιακό καθεστώς.....	25
B.2 Στρατηγική Εισόδου στην αγορά της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας.....	29
B.2.1 Συνεργασία με Αντιπροσώπους/διανομείς.....	31
B.2.2 Ίδρυση θυγατρικής/υποκαταστήματος/αντιπροσωπίας/κοινοπραξίας.....	32
B.2.3 Δίκτυα Διανομής.....	32
B.2.4 Προώθηση – Διαφήμιση.....	32
B.2.5 Πρακτικές οδηγίες.....	33
B.3 Καταναλωτικές Τάσεις.....	34
B.4 Βιομηχανική Ιδιοκτησία.....	35
Γ. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ - ΔΑΣΜΟΛΟΓΗΣΗ.....	36
Γ.1 Συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας.....	36

Γ.2 Φορολογία Φυσικών προσώπων.....	37
Γ.3 Φορολόγηση Επιχειρήσεων.....	38
Γ.4 Ειδικότεροι φόροι	39
Γ.5. Δασμοί - Δασμολόγιο.....	44
Γ.6 Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (ΤΒΑΖ)	45
Δ. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	48
Γενικά χαρακτηριστικά επενδυτικού περιβάλλοντος	48
Δ.1 Αναπτυξιακός Νόμος - Κίνητρα Επενδύσεων.....	50
Δ.2 Καθεστώς Ιδιωτικοποιήσεων	56
Δ.3 Πιστοληπτική ικανότητα χώρας – Κίνδυνοι/ προοπτικές.....	56
Ε. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ.....	58
ΣΤ. ΚΛΑΔΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	58
ΣΤ.1 Κλάδος Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.....	58
ΣΤ.2 Κλάδος Μεταλλουργίας, ορυχείων, λατομείων και μεταλλοβιομηχανιών.....	59
ΣΤ.3 Κλάδος κατασκευών και δομικών υλικών	60
ΣΤ.4 Κλάδος Υποδομών και Μεταφορών.....	61
ΣΤ.5 Αγροτικός τομέας και κλάδος τροφίμων.....	63
ΣΤ.6 Κλάδος Τουρισμού	65
ΣΤ.7 Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα.....	66
Ζ. ΧΡΗΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	67
Ζ.1. Συναλλαγματικές Ισοτιμίες	67
Ζ.2. Είσοδος στη χώρα	67
Ζ.3. Ωράριο εργασίας και αργίες:.....	67
Ζ.4 Συγκοινωνιακή σύνδεση Ελλάδας - Βόρειας Μακεδονίας και αποστάσεις.....	68
Ζ.5. Τηλεπικοινωνίες:	69
Ζ.6. Στοιχεία επικοινωνίας.....	69

Σημείωση: Σε περίπτωση αναδημοσίευσης, να αναφέρεται η πηγή.

Στοιχεία Επικοινωνίας:

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΕΥ – ΣΚΟΠΙΩΝ

ΤΗΛ.: +389 2 3129456, 3129458

E-MAIL: ecocom-skopje@mfa.gr

Ιστότοπος: <http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ang-xora/office/859>

Στελέχωση Γραφείου ΟΕΥ:

- Αναστασία Ζωφράφου, Σύμβουλος ΟΕΥ Α' – Προϊσταμένη Γραφείου ΟΕΥ
- Ευτυχία Ξυδιά, Γραμματέας ΟΕΥ Α'
- Βασίλης Γκατζάρας, Γραμματέας ΟΕΥ Γ'

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A.1. Γενικά Χαρακτηριστικά Χώρας

Γεωγραφικά, η Βόρεια Μακεδονία είναι μια περικλειστή χώρα που βρίσκεται στα Κεντρικά Βαλκάνια, βορείως της Ελλάδος, μικρή σε έκταση (25.713 τ. χλμ.), η οποία συγκροτείται από την κεντρική κοιλάδα του Αξιού (Vardar) ποταμού και τους ορεινούς όγκους που την πλαισιώνουν. Συνορεύει με το Κόσσοβο στα βορειοδυτικά, τη Σερβία στα βόρεια, τη Βουλγαρία στα ανατολικά, την Ελλάδα στα νότια και την Αλβανία στα δυτικά.

Η γεωγραφία της χώρας καθορίζεται πρωτίστως από βουνά, κοιλάδες και ποτάμια. Στα νότια σύνορά της υπάρχουν τρεις μεγάλες λίμνες (Αχρίδα, Πρέσπια και Δοϊράνη).

Το κλίμα της χώρας είναι μεταβατικό, από μεσογειακό σε ηπειρωτικό. Υπάρχουν τρεις κλιματικές ζώνες, ήτοι ήπια μεσογειακή, ορεινή και ήπια ηπειρωτική. Η ετήσια βροχόπτωση κυμαίνεται από 500 χιλιοστά στην ανατολική ζώνη έως 1.700 χιλιοστά στις δυτικές ορεινές περιοχές.

A.2 Δημογραφικά Στοιχεία

Σύμφωνα με ανακοίνωση του επικεφαλής της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, κ. Apostol Simovski, μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2021, στις 20:00 τοπική ώρα, είχαν καταγραφεί συνολικά 1.832.696 άτομα, 568.175 νοικοκυριά και 837.255 κατοικίες, ενώ στη διασπορά είχαν καταγραφεί συνολικά 204.805 πολίτες, κυρίως από δυτικοευρωπαϊκές και λιγότερο από υπερπόντιες χώρες.

Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα, τα οποία ανακοινώθηκαν την 1^η Οκτωβρίου 2021, δείχνουν μείωση του πληθυσμού κατά περίπου 190.000 σε σύγκριση με την προηγούμενη απογραφή του 2002.

Τα αποτελέσματα της απογραφής αναμένεται να ανακοινωθούν εντός έξι (6) μηνών από την ημέρα της ολοκλήρωσής της, δηλαδή μέχρι τα τέλη Μαρτίου 2022.

Σύμφωνα με κατ' εκτίμηση στοιχεία που στηρίζονται στην τελευταία επίσημη απογραφή πληθυσμού, η οποία έλαβε χώρα το 2002 και σε νεότερους υπολογισμούς της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας (εκτίμηση 31.12.2019), ο πληθυσμός της χώρας ανέρχεται σε 2.076.255 κατοίκους¹, δηλαδή 7.083 άτομα ή 0,3% περισσότερους σε σχέση με το 2014, και 23.533 άτομα ή 1,1% περισσότερους σε σύγκριση με το 2009.

Την περίοδο 2009-2019 παρατηρείται συνεχής αύξηση του αριθμού των μεταναστών από τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Όσον αφορά τη δομή της ηλικίας, ο πληθυσμός γηράσκει όλο και περισσότερο. Την περίοδο 2009-2019, η συμμετοχή του νεαρού πληθυσμού (ηλικιακή ομάδα 0-14) στον συνολικό πληθυσμό μειώθηκε από 17,7% σε 16,2%, ενώ το ποσοστό του ηλικιωμένου πληθυσμού (ηλικιακή ομάδα 65 ετών και άνω) αυξήθηκε από 11,6% σε 14,5%. Οι δύο μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες (βάσει της απογραφής του 2002) είναι οι «Σλαβομακεδόνες» (64%) και οι Αλβανοί (25%). Ακολουθούν, με μικρότερα ποσοστά, οι Τούρκοι (4%), οι Ρομά (3%), οι Σέρβοι (2%) και άλλες μικρότερες μειονότητες.

¹ Σημειώνεται ότι το 2011 έγινε προσπάθεια απογραφής του πληθυσμού, η οποία δεν κατέστη δυνατόν να ολοκληρωθεί, παρά μόνον εφέτος.

Η Βόρεια Μακεδονία αποτελείται από 8 διοικητικές περιφέρειες: Pelagonija, Vardar, Northeast, Southwest, Skopje, Southeast, Polog και East. Πρωτεύουσα της χώρας είναι τα Σκόπια (περίπου 550.000 κάτοικοι – βάσει απογραφής 2002, 506.926), ενώ σημαντικές πόλεις είναι το Μοναστήρι (Μπίτολα), το Τέτοβο, με πλειοψηφία του αλβανικού στοιχείου, το Βέλες, το Κουμάνοβο, το Πρίλεπ, η Στρούμιτσα, η Γευγελή και το Σπιπ.

Όσον αφορά στη θρησκεία, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, η πλειοψηφία των κατοίκων της Βόρειας Μακεδονίας είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι, ενώ ο αλβανόφωνος και τουρκόφωνος πληθυσμός ασπάζονται, κατά βάση, το Ισλάμ. Αρκετά σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού είναι άθεο ή ανήκει σε άλλα δόγματα.

A.3 Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη Αγοράς

Η Βόρεια Μακεδονία ήταν η λιγότερο αναπτυγμένη οικονομικά ομόσπονδη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και το γεγονός αυτό επηρέασε την πορεία της οικονομίας της. Επιπλέον, ως νέα χώρα, εκτός από την αρχική σμίκρυνση της οικονομικής δραστηριότητας και τον υπερπληθωρισμό που κληρονόμησε αντιμετώπισε, επιπροσθέτως, την εθνική κρίση του 2001, με δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξή της.

Κατά τα πρώτα πέντε χρόνια από την ανεξαρτησία της Βόρειας Μακεδονίας, το **ΑΕΠ** της χώρας βρισκόταν σε πτωτική πορεία, ενώ για πρώτη φορά σημείωσε αύξηση (1,2%) το 1996. Η τάση αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 2000, όταν ο ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στο 4,5%. Η εθνική σύγκρουση του 2001 είχε, ωστόσο, ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για την οικονομία της χώρας. Το 2002 η οικονομία άρχισε να σημειώνει ανάκαμψη και αυτή η θετική τάση συνεχίστηκε έως το 2008 (αν και με μείωση του ρυθμού ανάπτυξης σε σχέση με το 2007), οπότε ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Το 2010 η οικονομία επανήλθε σε θετική πορεία, ενώ εν τω μεταξύ είχε επιτευχθεί σταθεροποίηση του εμπορίου, με αύξηση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών. Το 2011 σημειώθηκε, επίσης, θετικός ρυθμός ανάπτυξης (αν και μικρότερος από το 2010), αλλά το 2012 έκλεισε με αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης (-0,5%). Το 2013 κατεγράφη εκ νέου θετικός ρυθμός ανάπτυξης 2,9%, ο οποίος συνεχίστηκε το 2014 και 2015 κατά 3,6% και 3,9% αντίστοιχα. Το 2016 το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,8%, αλλά το 2017 οι συνέπειες της παρατεταμένης πολιτικής αστάθειας έγιναν αισθητές στην οικονομία της χώρας, η οποία κατέγραψε την χαμηλότερη των τελευταίων 10 ετών ανάπτυξη, μόλις 1,1%. Το 2018, η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας επανήλθε σε αναπτυξιακούς ρυθμούς της τάξης του 2,7%, ως αποτέλεσμα της επιτευχθείσας πολιτικής σταθερότητας, ενώ το 2019 το ΑΕΠ σημείωσε ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 3,6%.

Το 2020 σημειώθηκαν απώλειες στην οικονομία και σημαντική ύφεση, λόγω της πανδημίας COVID-19 και των μέτρων που αναγκάστηκε να εφαρμόσει η Κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης. Ειδικότερα, οι εκτιμήσεις του οικονομικού επιτελείου της Κυβέρνησης δείχνουν ότι το 2020 η οικονομική δραστηριότητα στη Βόρεια Μακεδονία σημείωσε αρνητικούς ρυθμούς (-4,5%). Εν τούτοις, σύμφωνα με τις τελευταίες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, η οικονομική ανάπτυξη αναμένεται να ανακάμψει το 2021 και να ξεπεράσει τους κλυδωνισμούς της πανδημίας. Εκτιμάται ότι η ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης, η οποία επηρεάζει σημαντικά τις εξαγωγές, καθώς και η αύξηση της εγχώριας κατανάλωσης, που υποστηρίζεται από τα οικονομικά μέτρα κατά της κρίσης, θα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, η οποία προβλέπεται να φτάσει στο 4,1%.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις εαρινές **μακροοικονομικές προβλέψεις** 2021 της Κεντρικής Τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας το 2021 και το 2022 θα ανέλθει στο 3,9%, με κινητήριο μοχλό ανάπτυξης τις επενδύσεις.

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει εκπονήσει σύνολα μέτρων για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις από την πανδημία. Τα επίσημα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι παρόλο που η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας επηρεάστηκε από την πανδημία του Covid-19, εν τούτοις αρχίζει να ανακάμπτει. Το ΑΕΠ έχει αυξηθεί κατά 13,1% το δεύτερο τρίμηνο του 2021, η ετήσια ανάπτυξη προβλέπεται στο 4,1% το 2021 και η ετήσια μέση ανάπτυξη στο 5,4% την επόμενη πενταετία, ενώ και οι εξαγωγές αναμένεται να αυξηθούν κατά 10,6% και οι επενδύσεις κατά 8%.

Πάντως, ένα από τα κυριότερα προβλήματα της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας είναι η **ανεργία**. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, τα πρώτα έτη μετά την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας γνώρισε μεγάλη αύξηση. Το 1997 ανήλθε στο 36%, ενώ σταδιακά μειώθηκε, στο 31,0% έως το 2012. Το 2013, για πρώτη φορά από την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας έπεσε κάτω του 30% (29%), ποσοστό που μειώθηκε περαιτέρω τα επόμενα χρόνια για να περιοριστεί στο 23,7% το 2016, στο 22,4% το 2017 και στο 20,7% το 2018. Για το 2019 τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας δείχνουν το ποσοστό ανεργίας να έχει περιορισθεί στο 17,3%, ενώ για το 2020, παρά τις επιπτώσεις της πανδημίας στον εργασιακό χώρο, καθώς οι περισσότερες επιχειρήσεις διατήρησαν τις θέσεις εργασίας χάρη και στα μέτρα που έλαβε η Κυβέρνηση για την ενίσχυση των επιχειρήσεων, το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε εκ νέου στο 16,4%. Από την άλλη, ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ανήλθε στο 2020 σε 794.909 (από 797.651 το 2019). Το ποσοστό δραστηριότητας κατά την περίοδο αυτή ήταν 56,4, ενώ το ποσοστό απασχόλησης ήταν 47,2.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2020, εκ των εργαζόμενων το 59,3% ήταν άνδρες και το 40,7% γυναίκες, ενώ στους ανέργους το ποσοστό των ανδρών ήταν 60,7% και των γυναικών 39,3%. Στην ηλικιακή ομάδα 15-24 αναλογεί το 17,3% των εγγεγραμμένων ανέργων, στην ηλικιακή ομάδα 25-49 αναλογεί το 63,1% και στην ηλικιακή ομάδα 50-64 το 19,6%.

Από τους συνολικά 794.909 εργαζομένους στη χώρα, το 2020, το 19,9% απασχολείται στον τομέα της μεταποίησης, το 14,7% στους τομείς του λιανικού και χονδρικού εμπορίου, το 12,0% στους τομείς της γεωργίας, υλοτομίας και αλιείας, το 6,9% στον κλάδο των κατασκευών, το 6,3% στον τομέα της υγείας, το 6,1% στον τομέα της εκπαίδευσης και περί το 27% σε άλλους κλάδους της οικονομίας. Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα της χώρας εργάζονται 54.962 άτομα που αποτελούν το 6,9% του συνόλου των εργαζομένων.

Ειδικότερα, στις Ζώνες Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης (TBAZ) ο αριθμός των θέσεων εργασίας έχει αυξηθεί κατά 8% σε έναν χρόνο, οι εξαγωγές τους πρώτους επτά μήνες του τρέχοντος έτους στις TBAZ αυξήθηκαν κατά 56% συγκριτικά με την ίδια περσινή περίοδο και η ανεργία βρίσκεται στο ιστορικά χαμηλό ποσοστό του 15,9%.

Σε γενικές γραμμές, η Βόρεια Μακεδονία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά στην οικονομική ανάπτυξη και την ενσωμάτωση στις παγκόσμιες οικονομικές αγορές. Το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, ιδίως των νέων (35,7% το 2020). Η χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ιδίως μεταξύ των γυναικών, και η περιορισμένη δημιουργία θέσεων εργασίας αποτελούν τις κύριες προκλήσεις στην αγορά εργασίας της Βόρειας Μακεδονίας. Οι ανεπαρκείς αποδοχές και η μη παραγωγική εργασία, η έλλειψη σταθερότητας και ασφάλειας στην εργασία, οι άνισες ευκαιρίες και οι εργασιακές σχέσεις, το

επισφαλές εργασιακό περιβάλλον και η έλλειψη εκπροσώπησης των εργαζομένων αποτελούν επίσης μέλημα της Κυβέρνησης.

Ιδιαίτερη αναφορά, τέλος, θα πρέπει να γίνει στην αυξητική **πορεία των μισθών**, μετά την ανεξαρτησία, καθώς από 3.783 δηνάρια, το 1991, ο μέσος καθαρός μισθός υπερεξαπλασιάστηκε μέσα σε 27 χρόνια, ανερχόμενος, το 2018, στα 24.276 δηνάρια. Το 2019, σύμφωνα με στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο μέσος ετήσιος καθαρός μισθός έφθασε τα 25.214 δηνάρια και το 2020 τα 27.184 δηνάρια (περίπου 442 ευρώ – με ισοτιμία 1 ευρώ=61,5 δηνάρια). Παραμένει, ωστόσο, χαμηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Ως προς τον μεσοπρόθεσμο μακροοικονομικό και δημοσιονομικό σχεδιασμό, σύμφωνα με το **Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης 2021-2023**, η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας καταγράφει 20 μέτρα προτεραιότητας, τα οποία αναμένεται να εφαρμοστούν εντός της επόμενης τριετίας και αφορούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που επηρεάζουν περισσότερο την οικονομική ανάπτυξη. Οι τομείς μεταρρύθμισης επικεντρώνονται κυρίως στην αγορά της ενέργειας και των μεταφορών, στην ανάπτυξη του γεωργικού τομέα, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την εξάλειψη της άτυπης οικονομίας, στη στήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, στην περιφερειακή οικονομική δικτύωση, στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες, στην κοινωνική προστασία και την ένταξη, καθώς και στην προστασία της υγείας (υγειονομική περίθαλψη).

Ειδικότερα, όσον αφορά στη μεταρρύθμιση της αγοράς ενέργειας και τις μεταφορές, προβλέπονται μέτρα για την αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, την προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την εφαρμογή ενός ευφυούς συστήματος μεταφορών στον Πανευρωπαϊκό διάδρομο Χ.

Προκειμένου να αναπτυχθεί ο γεωργικός τομέας, προβλέπονται μέτρα για τη βελτίωση των αρδευτικών συστημάτων, την ενοποίηση και την ανασυγκρότηση της γεωργικής γης, τη δημιουργία γεωργικών συνεταιρισμών και τη βελτίωση της πρόσβασης σε αρόσιμη γη.

Από την άποψη της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, προβλέπεται ο εξορθολογισμός των φόρων και η δημιουργία ενός ενιαίου φορολογικού μητρώου, η περαιτέρω δημιουργία μιας ηλεκτρονικής αγοράς για προμήθειες χαμηλής αξίας και η υποστήριξη νεοσύστατων μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Προκειμένου να μειωθεί η άτυπη οικονομία, προβλέπονται μηχανισμοί για την ενθάρρυνση των καταχωρημένων οικονομικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών, με έμφαση στους τομείς όπου παρατηρείται αδήλωτη εργασία.

Τα μέτρα για την υποστήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού περιλαμβάνουν την επέκταση του φάσματος των υπηρεσιών της εθνικής πλατφόρμας ηλεκτρονικών υπηρεσιών, καθώς και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκών και βιομηχανιών.

Το τμήμα της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην απλούστευση των διασυννοριακών ελέγχων και των τελωνειακών διαδικασιών, καθώς και στην ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς στη χώρα.

Επιπλέον, το Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης 2021-2023 προβλέπει δραστηριότητες για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη μείωση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και προσόντων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επίσης, για πρώτη φορά, το εν λόγω Πρόγραμμα περιλαμβάνει τον τομέα της

υγείας, όπου προβλέπονται δραστηριότητες για τη βελτίωση της υγειονομικής περιθάλψης του πληθυσμού.

Περαιτέρω, η Κυβέρνηση επεξεργάζεται το Σχέδιο **Παρέμβασης για τις Επενδύσεις 2021-2027**, που καλύπτει όλες τις επενδύσεις που πρόκειται να πραγματοποιηθούν στη χώρα, συμπεριλαμβανομένων των ιδιωτικών επενδύσεων από εγχώριους και αλλοδαπούς επενδυτές. Συμπληρωματικά, έχει ανακοινωθεί το **νέο Σχέδιο για την Οικονομική Ανάκαμψη και τη Χρηματοδότηση της Ταχείας Ανάπτυξης**, για τη χρηματοδότηση της οικονομίας μετά τον Covid, με ταυτόχρονη διατήρηση της φορολογικής σταθερότητας, μέσω της κινητοποίησης κεφαλαίων του ιδιωτικού τομέα, πέραν των κονδυλίων του προϋπολογισμού και του δανεισμού. Όπως ανέφερε ο Πρωθυπουργός της Βόρειας Μακεδονίας, κ. Ζαεν, το Σχέδιο καθορίζει, επιπλέον, έναν Οδικό Χάρτη/Σχέδιο Δράσης για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, την ολοκλήρωση και επιτάχυνση των εν εξελίξει έργων και ένα χρονοδιάγραμμα για μελλοντικά έργα, ενώ προσδιορίζει ξεκάθαρα τη δομή των αρμόδιων κυβερνητικών μονάδων επιτήρησης και υλοποίησης.

Σημειώνεται ότι, οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δηλώνουν αρωγοί στην προσπάθεια υλοποίησης της αναπτυξιακής οικονομικής ατζέντας της Βόρειας Μακεδονίας. Ενδεικτικά αναφέρεται η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης & Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) στην προετοιμασία και υλοποίηση έργων προτεραιότητας που αποτελούν μέρος του Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια, με έμφαση στις οδικές και σιδηροδρομικές υποδομές, την ενέργεια και το περιβάλλον (η ΕΤΑΑ έχει επενδύσει μέχρι στιγμής πάνω από 2 δισ. ευρώ στη Βόρεια Μακεδονία).

Παράλληλα με τις προγραμματισμένες δημόσιες επενδύσεις ύψους περίπου 4 δισ. ευρώ μεταξύ του 2021 και του 2025, που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό, τα ταμεία του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, θα κινητοποιηθούν περισσότερα κεφάλαια και επενδύσεις από τον ιδιωτικό τομέα. Αυτό θα αυξήσει τις συνολικές επενδύσεις, την αύξηση του ΑΕΠ και θα συμβάλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Όσον αφορά στις **Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)**, θα πρέπει να αναφερθεί ότι πολλές από τις επενδύσεις αφορούν στη δραστηριοποίηση ξένων εταιρειών εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών (ΤΒΑΖ), στις οποίες ισχύει ειδικό καθεστώς ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις επενδύσεις. Ωστόσο, τα οφέλη της πραγματικής οικονομίας από τις ΑΞΕ εντός των ανωτέρω ζωνών είναι αμφίβολα. Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει καταρτίσει Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάπτυξης, το οποίο στοχεύει στον εξορθολογισμό των παρεχόμενων ενισχύσεων και στην τόνωση του εγχώριου επιχειρείν.

Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη 2016-2020

Οικονομικός Δείκτης	2016	2017	2018	2019	2020
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (τρέχουσες τιμές - δισ. ευρώ)	9,7	10,1	10,7	11,3	10,8
ΑΕΠ Μεταβολή % (σε πραγματικούς όρους)	2,8	1,1	2,9	3,2	-4,5
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	4.659	4.839	5.175	5.398	5.187

Ανεργία (%)	23,7	22,4	20,7	17,3	16,4
Πληθωρισμός (%)	-0,2	1,4	1,5	0,8	1,2
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (σε εκατ. ευρώ)	-275	-105	-7	-372	-373
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	-2,9	-1,0	-0,1	-3,3	-3,5
Δημοσιονομικό ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-2,7	-2,7	-1,8	-2,0	-8,1
Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	48,8	47,7	48,4	49,4	60,2
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	74,7	73,4	73,0	72,7	80,2
Εξαγωγές (σε εκατ. ευρώ)	4.390,3	5.018,7	5.872,5	6.421,6	5.777,9
Εισαγωγές (σε εκατ. ευρώ)	6.176,5	6.834,9	7.676,3	8.436,3	7.594,5
Εμπορικό ισοζύγιο (σε εκατ. ευρώ)	-1.786,2	-1.816,2	-1.803,8	-2.014,7	-1.816,6
Εξαγωγές προς Ελλάδα (ΣΤ.ΥΠ. Βόρειας Μακεδονίας σε εκατ. ευρώ)	148,9	180,0	190,5	173,8	175,5
Εισαγωγές από Ελλάδα (ΣΤ.ΥΠ. Βόρειας Μακεδονίας σε εκατ. ευρώ)	450,5	546,1	650,6	684,0	451,7
ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία (συν. κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους - σε εκατ. ευρώ)	4.657,3	4.657,3	5.307,0	5.704,1	5.851,66
Ελληνικές ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία (απόθεμα – σε εκατ. ευρώ)	463,4	473,9	488,3	518,3	548,80
Μέσος μηνιαίος καθαρός μισθός (σε ευρώ)	363	373	395	410	442
Μέση πμή συναλλαγματικής ισοπμίας Δηναρίου/Ευρώ	61,5	61,5	61,5	61,5	61,6
Μέση πμή συναλλαγματικής ισοπμίας Δηναρίου/Δολαρίου	55,7	54,6	52,1	55,0	54,1

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας/Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ - Πρεσβείας Σκοπίων

B. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

B.1 Θεσμικό πλαίσιο

Κανονιστική Συμμόρφωση

Στη Βόρεια Μακεδονία δεν υπάρχει ενιαίος νόμος για τις ξένες επενδύσεις, αλλά το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνει διάφορους επιμέρους νόμους, όπως ο εταιρικός νόμος, ο νόμος για τα αξιόγραφα, ο νόμος για τη φορολόγηση των κερδών, η τελωνειακή νομοθεσία, ο νόμος για τον ΦΠΑ, ο εμπορικός νόμος, ο νόμος για την ίδρυση μετοχικών επιχειρήσεων, ο νόμος για τον έλεγχο του συναλλάγματος – για τη ρύθμιση συναλλαγματικών αποθεμάτων, ο νόμος για τη διαδικασία πληρωμών, ο νόμος για τον εξωτερικό δανεισμό, ο νόμος για την ιδιωτικοποίηση κρατικού κεφαλαίου, ο νόμος για τα επενδυτικά ταμεία και ο τραπεζικός νόμος.

Εταιρικός νόμος

Συνιστά το πρωτογενές δίκαιο που διέπει την επιχειρηματική δραστηριότητα στη Βόρεια Μακεδονία. Καθορίζει τις μορφές των εταιρειών που μπορούν να λειτουργούν στη χώρα, καθώς και τις διαδικασίες και τους κανονισμούς για την ίδρυση και τη λειτουργία τους. Όλοι οι ξένοι επενδυτές τυγχάνουν εθνικής μεταχείρισης και έχουν το δικαίωμα να ιδρύουν και να διαχειρίζονται όλα τα είδη των ιδιωτικών ή των μετοχικών εταιρειών. Οι ξένοι επενδυτές δεν είναι υποχρεωμένοι να λάβουν ειδική άδεια από εξουσιοδοτημένους κρατικούς φορείς πέραν αυτής που προβλέπεται σε κάθε περίπτωση από τον νόμο. Από το 2008, οι αλλοδαποί έχουν δικαίωμα απόκτησης γης στη χώρα και μπορούν να επενδύσουν ή να κατέχουν πάγια στοιχεία του ενεργητικού και ακίνητα. Σε περίπτωση κρατικοποίησης, οι ξένοι επενδυτές έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν τη μορφή αποζημίωσης.

Θετικές αλλαγές πραγματοποιήθηκαν με τον τροποποιητικό εταιρικό νόμο του 2012. Οι σχετικές τροποποιήσεις προβλέπουν ότι το ελάχιστο υποχρεωτικό γενικό αποθεματικό για τις επιχειρήσεις μειώνεται από το 15% στο 5%, ενώ το συνολικό ποσό των αποθεματικών μειώνεται από το ένα πέμπτο στο ένα δέκατο των παγίων περιουσιακών στοιχείων τους. Αυτό σημαίνει ότι, αντί οι εταιρείες να διαθέτουν ετησίως το 15% των καθαρών κερδών τους για τα αποθεματικά τους, θα δεσμεύουν πλέον για τον σκοπό αυτό μόνον το 5%.

Οι εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, προτού προβούν σε υπογραφή συμβολαίων που υπερβαίνουν σε αξία το 10% των στοιχείων του ενεργητικού τους, υποχρεούνται να ζητήσουν τη γνωμοδότηση εξουσιοδοτημένου ορκωτού λογιστή.

Επιπλέον, πρόσφατα η Κυβέρνηση τροποποίησε τον Νόμο για τις εμπορικές εταιρείες που αφορά, μεταξύ άλλων, στην εισαγωγή νέου τύπου εταιρείας.

Ειδικότερα, καθίσταται πλέον δυνατή η σύσταση εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με συμβολικό ελάχιστο ποσό αρχικού ιδρυτικού κεφαλαίου 1 ευρώ από πολίτες που επιθυμούν να εκκινήσουν μια επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά δεν διαθέτουν επαρκή κεφάλαια (τουλάχιστον 5.000 ευρώ ως ιδρυτικό κεφάλαιο) για να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση. Ο νέος τύπος εταιρείας φέρει τον τίτλο «Απλοποιημένη Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης - ΡΔΟΟ». Η εταιρεία μπορεί να έχει έως τρία ιδρυτικά φυσικά πρόσωπα, εκ των οποίων το ένα είναι διαχειριστής. Δεδομένου ότι πρόκειται για εταιρεία με μετοχικό κεφάλαιο 1 ευρώ, προτείνεται η καθιέρωση ειδικού καθεστώτος για χρηματοοικονομικές πράξεις όσον αφορά

στη διάθεση κερδών, καθώς και στην παροχή και διάθεση του απαιτούμενου αποθεματικού της εταιρείας.

Νόμος για την ιδιωτικοποίηση κρατικού κεφαλαίου

Για τους ξένους επενδυτές διασφαλίζονται ίσα δικαιώματα με τους εγχώριους επενδυτές κατά την υποβολή προσφορών για την απόκτηση μετοχών κρατικών εταιρειών. Επίσης, δεν υπάρχουν νομικά κωλύματα για τους ξένους επενδυτές που συμμετέχουν στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης των εγχώριων επιχειρήσεων.

Νόμος για τον εξωτερικό δανεισμό

Ο νόμος αυτός ρυθμίζει τις πιστωτικές σχέσεις των εγχώριων φορέων με τους αντίστοιχους φορείς του εξωτερικού. Ειδικότερα, ρυθμίζει τους όρους με τους οποίους οι ξένοι επενδυτές μπορούν να μετατρέψουν τις απαιτήσεις τους σε καταθέσεις, μετοχές ή επενδύσεις σε μετοχικό κεφάλαιο στην εταιρεία ή στην τράπεζα - οφειλέτη. Η Επιτροπή Εξωτερικού Δανεισμού επιτρέπει επίσης τη μετατροπή του αναδιαρθρωμένου χρέους σε ξένες επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς ή σε δευτερογενείς αγορές κεφαλαίων.

Νόμος για τα επενδυτικά ταμεία

Ο νόμος για τα επενδυτικά ταμεία (Investment Funds) διέπει τις προϋποθέσεις για τη δραστηριοποίηση των επενδυτικών ταμείων, καθώς και των εταιρειών διαχείρισης επενδυτικών κεφαλαίων, τον εποπτικό έλεγχο της λειτουργίας τους, καθώς και τη διαδικασία επιλογής της τράπεζας - θεματοφύλακα. Ο νόμος δεν κάνει διακρίσεις σε βάρος των ξένων επενδυτών για τη δημιουργία ανοικτού ή κλειστού τύπου επενδυτικών ταμείων.

Νόμος για το συνάλλαγμα

Ο νόμος ρυθμίζει τις τρέχουσες και κεφαλαιουχικές συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων, τη μεταφορά κεφαλαίων πέραν των συνόρων, καθώς και όλες τις πράξεις συναλλάγματος. Επιτρέπονται όλες οι τρέχουσες συναλλαγές αλλοδαπών φορέων.

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να επαναπατριζούν τόσο τα κέρδη, όσο και τα κεφάλαια που αποκτήθηκαν από την πώληση των μετοχών μετά την καταβολή των φόρων και κοινωνικών εισφορών.

Λοιπά Νομικά Θέματα

Οι ξένες επενδύσεις μπορούν να γίνονται με τη μορφή κεφαλαίων, εξοπλισμού ή πρώτων υλών. Σύμφωνα με τον νόμο, οι ξένοι επενδυτές έχουν το δικαίωμα να αποζημιωθούν με την πλήρη αξία της επένδυσής τους σε περίπτωση κρατικοποίησης, μια διάταξη η οποία δεν ισχύει για τους εγχώριους επενδυτές. Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να επενδύσουν άμεσα σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων εκτός εκείνων για τους οποίους υπάρχουν περιορισμοί από τον νόμο, όπως οι επενδύσεις στον τομέα της παραγωγής όπλων και ναρκωτικών ουσιών (για φαρμακευτική χρήση), οι οποίες απαγορεύονται χωρίς την εκ των προτέρων έγκριση της Κυβέρνησης.

Λογιστικό Σύστημα

Το λογιστικό σύστημα της Βόρειας Μακεδονίας ρυθμίζεται από τον Νόμο Λογιστικής για τον Προϋπολογισμό και τους Αποδέκτες του Προϋπολογισμού.

Με την υιοθέτηση του νέου λογιστικού συστήματος στη Βόρεια Μακεδονία προβλέπεται η εναρμόνιση των λογιστικών κανόνων της Βόρειας Μακεδονίας με το κεκτημένο της ΕΕ και τα διεθνή λογιστικά πρότυπα (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης - ΔΠΧΠ/ International financial reporting standard - IFRS). Το 2009 δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της

Κυβερνήσεως της Βόρειας Μακεδονίας (αριθ. 159/09) εγχειρίδιο κανόνων (rulebook) για την τήρηση λογιστικών βιβλίων, το οποίο περιέχει τα ανωτέρω πρότυπα (ΔΠΧΠ), εφαρμοζόμενα από την 1^η Ιανουαρίου 2010. Ακολούθησαν τροποποιήσεις τα έτη 2010 και 2011 (ΦΕΚ 164/2010 και ΦΕΚ 107/2011).

B.1.1 Νομικές Μορφές Εταιρειών

Σύμφωνα με το Εταιρικό Δίκαιο, τόσο τα εγχώρια όσο και τα αλλοδαπά άτομα ή εταιρείες, μπορούν να ιδρύσουν τους ακόλουθους τύπους επιχειρηματικών οντοτήτων:

Γενικής Εταιρικής Σχέσης (General Partnership) - είναι μια ένωση δύο ή περισσότερων νομικών οντοτήτων ή ατόμων που ευθύνονται προσωπικά και από κοινού χωρίς περιορισμό στους πιστωτές. Αυτή η ευθύνη περιλαμβάνει ολόκληρη την ιδιοκτησία τους.

Περιορισμένης Σύμπραξης (Limited Partnership) - πρόκειται για εταιρική σχέση δύο ή περισσότερων οντοτήτων ή προσώπων, στην οποία τουλάχιστον ένας από τους εταίρους είναι από κοινού υπεύθυνος χωρίς περιορισμό και με ολόκληρη την περιουσία του για τις υποχρεώσεις της εταιρείας ("γενικός εταίρος") και τουλάχιστον ένας εταίρος ("ετερόρρυθμος εταίρος") ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της εταιρείας μέχρι την καταγεγραμμένη συνεισφορά του στην εταιρεία.

Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (Limited Liability Company / DOOEL ή DOO) - πρόκειται για εταιρεία στην οποία οι μέτοχοι συμμετέχουν με μία μετοχή (βασική συνεισφορά) στο προκαθορισμένο βασικό κεφάλαιο της εταιρείας. Η βασική συνεισφορά μπορεί να διαφέρει ως προς την αξία, αλλά η συμβολή δεν μπορεί να έχει τη μορφή εργασίας ή υπηρεσιών. Τουλάχιστον ένας (1) και το πολύ πενήντα (50) μέτοχοι μπορούν να ιδρύσουν εταιρεία περιορισμένης ευθύνης.

Εταιρεία μετοχών (AD) (Joint-Stock Company AD) - πρόκειται για εταιρεία που έχει, βάσει του καταστατικού της, ένα καθορισμένο κεφάλαιο (βασικό κεφάλαιο) που διαιρείται σε ίσα μέρη (μετοχές). Οι μέτοχοι συμμετέχουν με μία ή περισσότερες μετοχές και οι υποχρεώσεις τους εξασφαλίζονται με ολόκληρο το κεφάλαιο της εταιρείας. Μια ανώνυμη εταιρεία μπορεί να ιδρυθεί από μία ή περισσότερες νομικές οντότητες ή ιδιώτες.

Περιορισμένη σύμπραξη βάσει μετοχών (Limited Partnership by Stock) - πρόκειται για εταιρεία στην οποία ένας ή περισσότεροι γενικοί εταίροι ευθύνονται από κοινού χωρίς περιορισμό για τις υποχρεώσεις της εταιρείας. Οι περιορισμένοι εταίροι έχουν την ιδιότητα του μετόχου και δεν ευθύνονται για τις υποχρεώσεις της εταιρείας.

Ιδιωτική - ατομική επιχείρηση (Sole Proprietors) - όσοι διεξάγουν επιχειρηματικές δραστηριότητες υποχρεούνται να εγγραφούν ως ατομικοί ιδιοκτήτες. Το άτομο είναι πλήρως και απεριόριστα υπεύθυνο, με όλα τα περιουσιακά του στοιχεία, προς τους πιστωτές.

Απλοποιημένη Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Simplified Limited Liability Company – PDOO) - σύσταση εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με ελάχιστο ποσό αρχικού ιδρυτικού κεφαλαίου 1 ευρώ. Η εταιρεία μπορεί να έχει έως τρία ιδρυτικά φυσικά πρόσωπα, εκ των οποίων το ένα είναι διαχειριστής.

B.1.2 Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας

Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας εισήγαγε, την 1η Ιανουαρίου 2006, το σύστημα «μίας στάσης» (ONE-STOP-SHOP) για την εγγραφή όλων των μορφών εταιρειών, γεγονός που επιτρέπει στους επενδυτές να καταχωρίσουν τις επιχειρήσεις τους μετά από 4 ώρες

υποβολής της αίτησής τους (στην πράξη, μπορεί να χρειαστούν 1-2 εργάσιμες ημέρες), μειώνοντας έτσι σημαντικά τη συγκεκριμένη γραφειοκρατία και το κόστος εκκίνησης.

Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας			
A/A	Διαδικασία	Διάρκεια	Κόστος
1	<p>Εγγραφή στο Κεντρικό Μητρώο και απόκτηση εταιρικής σφραγίδας Αρμόδια Υπηρεσία: Κεντρικό Μητρώο (Central Register)</p> <p>Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευθούν τα απαιτούμενα έγγραφα από το Κεντρικό Μητρώο. Στη συνέχεια, τα συμπληρώνουν και υποβάλουν στην αρμόδια Υπηρεσία. Η διαδικασία εγγραφής περιλαμβάνει την εγγραφή της εταιρείας στο Εμπορικό Μητρώο (Trade Register), την παροχή του Αριθμού Μητρώου της εταιρείας (statistic number LLC), το άνοιγμα του τραπεζικού λογαριασμού της εταιρείας, την εγγραφή της εταιρείας στο Γραφείο Δημοσίων Εσόδων - Φορολογική Υπηρεσία (Public Revenue Office - Tax Office) και τη δημοσίευση της ανακοίνωσης ίδρυσης της εταιρείας στην επίσημη ιστοσελίδα του Κεντρικού Μητρώου (www.crm.com.mk).</p> <p>Σύμφωνα με την τροποποίηση του νόμου για τις εμπορικές εταιρείες (Official Gazette, nr. 38/ 24.02.2014), η εγγραφή των ΕΠΕ (LLCs) γίνεται μόνον ηλεκτρονικά, μέσω εξουσιοδοτημένων εγγεγραμμένων πρακτόρων (authorized registration agents). Η ηλεκτρονική εγγραφή είναι δωρεάν. Μέσω του One-stop-shop (Official Gazette 150/2007/12.12.2007) υπάρχει πλέον σύνδεση μεταξύ του Κεντρικού Μητρώου και του Οργανισμού Απασχόλησης που επιτρέπει την πρώτη εγγραφή διευθυντών και εργαζομένων στο κοινό ταμείο.</p> <p>Το Κεντρικό Μητρώο παρέχει κατάλογο εξουσιοδοτημένων αντιπροσώπων (λογιστές και δικηγόρους), από τους οποίους οι επιχειρηματίες μπορούν να επιλέξουν έναν πράκτορα. Αμοιβές/χρεώσεις, τέλη και έξοδα καθορίζονται βάσει σχετικών κανονισμών (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας no.13/2017 από 08.02.2017). Ενώ οι επιχειρηματίες έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν τα έγγραφα μόνοι τους, απαιτείται ψηφιακή υπογραφή για τη χρήση της πύλης ηλεκτρονικής εγγραφής.</p> <p>Οι πράκτορες εντέλλονται να ετοιμάζουν την αίτηση και τις συνοδευτικές πράξεις της εταιρείας, καθώς και όλα τα έγγραφα που είναι απαραίτητα για τη δημιουργία της εταιρείας σε ηλεκτρονική μορφή, να υπογράφουν και να υποβάλλουν ψηφιακά μέσω του υφιστάμενου συστήματος ηλεκτρονικής καταχώρισης του Κεντρικού Μητρώου, στο όνομα και για λογαριασμό διαφορετικών μερών. Μπορούν να πιστοποιούν την ταυτότητα των αιτούντων, έτσι ώστε να μην χρειάζονται επιπλέον επικυρώσεις.</p> <p>Η διαδικασία ολοκληρώνεται από τον πράκτορα. Οι αιτούντες μεταφέρουν το ποσό του εταιρικού κεφαλαίου σε προσωρινό λογαριασμό σε εμπορική τράπεζα της επιλογής τους. Μετά την ολοκλήρωση της εγγραφής, ανοίγεται ο τραπεζικός λογαριασμός της νεοσύστατης εταιρείας.</p>	1-2 ημέρες	9.000 δηνάρια για υπηρεσίες εγγραφής
2	<p>Άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού Φορέας: Εμπορική Τράπεζα (Commercial Bank)</p> <p>Το Εμπορικό Μητρώο συνδέεται με το Γραφείο Δημοσίων Εσόδων και όλες τις τράπεζες. Το Μητρώο ρωτά τους ενδιαφερόμενους ποια τράπεζα θα χρησιμοποιήσουν και την επιλέγει από το ηλεκτρονικό σύστημα. Αυτό εξασφαλίζει στην εταιρεία έναν αριθμό στην επιλεγμένη τράπεζα, ωστόσο, δεν παρέχει έναν ενεργό τραπεζικό λογαριασμό. Ο αντιπρόσωπος της εταιρείας πρέπει να επισκεφθεί την τράπεζα για να ανοίξει λογαριασμό.</p>	1 ημέρα	Δωρεάν
3	<p>Εγγραφή ΦΠΑ Αρμόδια Υπηρεσία: Γραφείο Δημοσίων Εσόδων</p> <p>Οι εταιρείες που με την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας προβλέπουν επίτευξη κύκλου εργασιών άνω των 2.000.000 δηνάρων υποχρεούνται να εγγραφούν για ΦΠΑ. Η εγγραφή πραγματοποιείται με την υποβολή αίτησης καταχώρισης του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (έντυπο DDV-01). Η αίτηση καταχώρισης ΦΠΑ υποβάλλεται στο Γραφείο Δημοσίων Εσόδων. Οι φορολογούμενοι που άρχισαν εμπορικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους πρέπει να υποβάλουν αίτηση καταχώρισης ΦΠΑ εντός 15 ημερών από την έναρξη της</p>	12 ημέρες	Δωρεάν

	δραστηριότητας. Το Γραφείο Δημοσίων Εσόδων διενεργεί εσωτερικό έλεγχο της εταιρείας (έλεγχο επιχειρηματικών σχεδίων, ιδιοκτητών, άλλων ειδικών παραμέτρων) πριν από την έγκριση της καταχώρισης ΦΠΑ.		
4	<p>Δημοσίευση αγγελίας σχετικά με την ανάγκη πρόσληψης υπαλλήλου και εγγραφή εργαζομένων στον Οργανισμό Απασχόλησης Αρμόδια Υπηρεσία: Οργανισμός Απασχόλησης</p> <p>Πριν από την εγγραφή ενός εργαζομένου, πρέπει να υποβληθεί στον Οργανισμό αγγελία για την ανάγκη πρόσληψης εργαζομένου/ υπαλλήλου (έντυπο PPR). Στο έντυπο PPR περιλαμβάνονται οι ακόλουθες πληροφορίες: όνομα και διεύθυνση της εταιρείας, αριθμός εγγραφής και φορολογικού μητρώου της εταιρείας, αριθμός εργαζομένων/ υπαλλήλων (με στοιχεία για θέση εργασίας, μισθό, διάρκεια απασχόλησης, εκπαιδευτικές και εργασιακές απαιτήσεις).</p> <p>Ο εργαζόμενος μπορεί να εγγραφεί μετά από τη λήξη 3 ημερών από την υποβολή της διαφήμισης. Για την εγγραφή των υπαλλήλων, απαιτείται η υποβολή εντύπου εγγραφής τους, συνοδευόμενο από αντίγραφο της διαφήμισης (έντυπο PPR) το οποίο έχει προηγουμένως υπογραφεί και σφραγισθεί από τον Οργανισμό Απασχόλησης.</p> <p>Το έντυπο εγγραφής περιέχει πληροφορίες σχετικά με: όνομα, διεύθυνση και αριθμό εγγραφής της εταιρείας - όνομα, επώνυμο και αριθμό ταυτότητας (ID) του εργαζόμενου - αριθμό και ημερομηνία σύμβασης εργασίας.</p> <p>Η εγγραφή μπορεί να γίνει είτε διαδικτυακά είτε αυτοπροσώπως.</p> <p>Η ηλεκτρονική εγγραφή γίνεται μέσω του δικτυακού τόπου e-rabota.avtm.gov.mk, ενώ η εγγραφή αυτοπροσώπως γίνεται στα γραφεία του Οργανισμού Απασχόλησης. Η διαδικασία εγγραφής διαρκεί έως και μία ώρα. Ο εργαζόμενος καταχωρείται από την επόμενη ημέρα από την υποβολή των απαραίτητων εγγράφων. Με την εγγραφή του εργαζομένου, ο Οργανισμός εκδίδει το M1M2, το οποίο επιβεβαιώνει την ημερομηνία έναρξης εργασίας και περιέχει δεδομένα σχετικά με το όνομα, τη διεύθυνση και τον αριθμό μητρώου της εταιρείας, καθώς και το όνομα, επώνυμο και αριθμό ταυτότητας του υπαλλήλου. Το έντυπο M1M2 υπογράφεται και σφραγίζεται από τον Οργανισμό Απασχόλησης, ο οποίος αποδεικνύει την εγγραφή του εργαζομένου. Στη συνέχεια, ο Οργανισμός εγγράφει τους εργαζομένους στο Ταμείο Συντάξεων, ενώ οι εργαζόμενοι (ή, εξουσιοδοτημένα πρόσωπα) είναι υπεύθυνοι για την επαλήθευση του φυλλαδίου εργασίας στο Ταμείο Υγείας (Health fund).</p>	3 ημέρες	Δωρεάν

Πηγή: Doing business 2020 - World Bank Group

Γενικά, οι επιχειρήσεις της Βόρειας Μακεδονίας αντιμετωπίζουν τη μικρότερη γραφειοκρατική επιβάρυνση μεταξύ των χωρών της περιοχής, βάσει του **Δείκτη Γραφειοκρατίας του Ινστιτούτου Οικονομικών και Κοινωνικών Μελετών** (Institute of Economic and Social Studies/ INESS) όσον αφορά στις διαδικασίες και στον αριθμό των ωρών που ξόδεψαν οι εταιρείες για να συμμορφωθούν με την εγχώρια νομοθεσία. Ο Δείκτης δείχνει ότι μια επιχείρηση στη χώρα δαπανά 146 ώρες για να ολοκληρώσει όλες τις απαραίτητες διοικητικές διαδικασίες και προϋποθέσεις ετησίως. Η πληρωμή των μισθών γίνεται σε ηλεκτρονική μορφή και οι επιχειρήσεις δεν αντιμετώπισαν προβλήματα κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Οι ελλείψεις εντοπίζονται κυρίως σε τομείς όπου η νομοθεσία δεν έχει ακόμη εναρμονιστεί με την Ευρωπαϊκή Ένωση ή βρίσκεται σε διαδικασία εναρμόνισης. Οι ευθύνες που δεν έχουν ακόμη αντιμετωπίσει οι εταιρείες είναι η διαχείριση των αποβλήτων και η προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Σύμφωνα με δηλώσεις του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης για τις οικονομικές υποθέσεις, κ. Fatmir Bytyqi, σε διάστημα ενός έτους, έχουν ληφθεί σοβαρά μέτρα για τη μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, όπως, για παράδειγμα, για τη λήψη κρατικής ενίσχυσης για επενδύσεις, ο μέσος χρόνος μειώθηκε σε δύο μήνες σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν, όταν ο χρόνος αναμονής ήταν από 8 έως 12 μήνες.

Για αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με διαδικασίες και κόστη εγγραφής επιχείρησης, έκδοσης οικοδομικών αδειών, λήψης ηλεκτρικής ενέργειας, λήψης πιστώσεων, καταχώρισης ακινήτων, προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων, καταβολής φόρων, διασυνοριακού εμπορίου, επιβολής συμβάσεων και επίλυσης περιπτώσεων αφερεγγυότητας, βλ. την **έκθεση Doing business 2020 - World Bank Group**, στον σύνδεσμο:

<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/n/north-macedonia/MKD.pdf>.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, από 27.01.2021 όλες οι εταιρείες στη Βόρεια Μακεδονία υποχρεούνται σε δήλωση των δεδομένων των πραγματικών ιδιοκτητών των εταιρειών στο **Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων του Κεντρικού Μητρώου** της Βόρειας Μακεδονίας (CRSM). Το εν λόγω Μητρώο αποτελεί προϊόν της εντατικής συνεργασίας μεταξύ του Κεντρικού Μητρώου και του Γραφείου Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Financial Intelligence Office) και υλοποιήθηκε με την υποστήριξη του Παγκόσμιου Προγράμματος για την Καταπολέμηση των Παράνομων Χρηματοοικονομικών Ροών της Γερμανικής Εταιρείας Διεθνούς Συνεργασίας (GIZ). Ο σκοπός της εισαγωγής του Μητρώου είναι η ενίσχυση της διαφάνειας στη δομή ιδιοκτησίας των νομικών οντοτήτων στη χώρα και η τήρηση των διεθνών και κοινοτικών προτύπων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Ως "πραγματικός ιδιοκτήτης" ορίζεται κάθε φυσικό πρόσωπο (πρόσωπα) που είναι ο τελικός ιδιοκτήτης της οντότητας ή ελέγχει την οντότητα, ή/και φυσικό πρόσωπο (πρόσωπα) στο όνομα και για λογαριασμό του οποίου πραγματοποιείται μια συναλλαγή. Ο όρος περιλαμβάνει επίσης ένα φυσικό πρόσωπο (πρόσωπα) που ασκεί τον τελικό και αποτελεσματικό έλεγχο μιας νομικής οντότητας. Τα εξουσιοδοτημένα πρόσωπα των νομικών οντοτήτων είναι υπεύθυνα για την ακρίβεια, την επάρκεια και την επικαιροποίηση των δεδομένων που καταχωρούνται στο Μητρώο και η εγγραφή γίνεται μόνο ηλεκτρονικά, μέσω του διαδικτύου. Οι πραγματικοί ιδιοκτήτες των εταιρειών μπορούν να πραγματοποιήσουν την εγγραφή οι ίδιοι, ή να εξουσιοδοτήσουν κάποιον να υποβάλει αίτηση για λογαριασμό τους.

Το Μητρώο εισάγει δεδομένα για όλες τις υπάρχουσες οντότητες, καθώς και για τυχόν αλλαγές στη δομή ιδιοκτησίας των οντοτήτων. Όλες οι εγγραφές που γίνονται εντός των νόμιμων προθεσμιών είναι δωρεάν (8 ημέρες από την ημέρα ίδρυσης της οντότητας και 8 ημέρες από την ημέρα της αλλαγής του πραγματικού ιδιοκτήτη).

Εξαιρούνται από την υποχρέωση δήλωσης του πραγματικού δικαιούχου οι κρατικές εταιρείες, εκείνες που είναι εγγεγραμμένες ως ατομικές επιχειρήσεις, χρήστες του προϋπολογισμού και αυτοαπασχολούμενοι.

Λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την εγγραφή, τις υποχρεωτικές και εξαιρούμενες οντότητες, τις προθεσμίες, τον τρόπο χρήσης του συστήματος, τις προϋποθέσεις, τη διαδικασία κ.λπ. παρέχονται στον ιστότοπο του Κεντρικού Μητρώου: <https://www.crm.com.mk/mk/uslugi/izvrsham-upis-ili-zavrsham-obvraska/zapishi-vistinski-sopstvenik/upis-na-vistinski-sopstvenik-na-subjekt>, όπου δημοσιεύονται επίσης συχνές ερωτήσεις και αναλυτικοί οδηγοί και βίντεο για κάθε βήμα της διαδικασίας. Περαιτέρω, διατίθεται διαδραστική διαδικτυακή εκπαίδευση μέσω εγγραφής στην ακόλουθη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: marketing@crm.org.mk. Το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πελατών και Βοήθειας του Κεντρικού Μητρώου είναι διαθέσιμο για τεχνική βοήθεια στο τηλέφωνο +389 2 3288602, ή τη διεύθυνση επικοινωνίας vs@crm.org.mk.

Αναφορικά με τα ηλεκτρονικά καταστήματα, η Ένωση Ηλεκτρονικού Εμπορίου της Βόρειας Μακεδονίας (AETM) εισήγαγε πρόσφατα ένα οπτικό σήμα ("**Verified e-Trader Badge**"), το οποίο τοποθετείται στους ιστότοπους των εγχώριων ηλεκτρονικών

καταστημάτων με στόχο την διάκριση των ηλεκτρονικών καταστημάτων που ενσωματώνουν πλήρως και εφαρμόζουν τους νόμους και κανονισμούς για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

Με τον τρόπο αυτό, αποσκοπεί να καταστήσει δυνατή την αναγνώριση από τους καταναλωτές των εγγεγραμμένων διαδικτυακών καταστημάτων από εκείνα τα οποία δεν είναι πλήρως συμμορφωμένα, ή δεν έχουν εγγραφεί καθόλου στα μητρώα, και αποτελούν μέρος της άτυπης οικονομίας. Το έργο αυτό αποτελεί μέρος της Πρωτοβουλίας «Ηλεκτρονικό Εμπόριο για Όλους», η οποία υλοποιείται με την υποστήριξη του Οργανισμού Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών (USAID), μέσω του Προγράμματος Ανάπτυξης Επιχειρηματικού Οικοσυστήματος (Business Ecosystem Development Project).

Σύμφωνα με την ΑΕΤΜ, οι λόγοι για την έναρξη αυτής της δραστηριότητας είναι αφ' ενός η ανάγκη να αυξηθεί η εμπιστοσύνη στα ηλεκτρονικά καταστήματα και αφ' ετέρου η ευαισθητοποίηση των καταναλωτών για υποστήριξη της υγιούς οικονομίας, με τη διάκριση μεταξύ εγγεγραμμένων ηλεκτρονικών εμπόρων και μη εγγεγραμμένων οντοτήτων που συμμετέχουν σε διαδικτυακές πωλήσεις (ως μέρος της γκριζας οικονομίας) και αντιπροσωπεύουν αθέμιτο ανταγωνισμό για καταχωρισμένα ηλεκτρονικά καταστήματα.

Το σήμα χορηγείται μόνο σε επιχειρήσεις που υποβάλουν αίτηση και κατόπιν σχετικού ελέγχου από την ΑΕΤΜ. Μεταξύ των προϋποθέσεων που πρέπει να πληροί ένας ηλεκτρονικός έμπορος είναι: να έχει δημοσιευθεί η έδρα και η διεύθυνσή του, τα στοιχεία επικοινωνίας του (διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου), ο αριθμός φορολογικού μητρώου, εάν έχει πολιτική επιστροφής προϊόντων, πολιτική προστασίας προσωπικών δεδομένων, πιστοποιητικό SSL, εάν δημοσιεύει με σαφήνεια και διαφάνεια τις τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών κ.λπ.

Ο κατάλογος των ηλεκτρονικών εμπόρων που έχουν επαληθευτεί είναι διαθέσιμος στο κοινό μέσω του ιστότοπου <https://ecommerce4all.mk/>, εν είδει μητρώου, και ενημερώνεται σε τακτική βάση. Περαιτέρω, η ανωτέρω διαδικτυακή πλατφόρμα στοχεύει να παρέχει με λεπτομερή, εύκολο στην κατανόηση και διαδραστικό τρόπο τις απαραίτητες πληροφορίες για την έναρξη και τη λειτουργία ενός ηλεκτρονικού καταστήματος, λειτουργώντας παράλληλα εκπαιδευτικά για εταιρείες που χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό εμπόριο, παρακινώντας τους υπάρχοντες ηλεκτρονικούς εμπόρους να εφαρμόζουν όλους τους προβλεπόμενους κανόνες και κανονισμούς στις δραστηριότητές τους. Επιπλέον, η εν λόγω πλατφόρμα προωθεί ιστορίες επιτυχίας στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, αναδεικνύοντας τους πιστοποιημένους ηλεκτρονικούς εμπόρους, με τη φιλοδοξία να συμβάλλει στην αντιμετώπιση της παραοικονομίας στο ηλεκτρονικό εμπόριο.

Τέλος, σημειώνεται ότι, από 24.8.2021 τέθηκε σε ισχύ ο **νόμος για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων** που υιοθετήθηκε τον Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους, ωστόσο η εφαρμογή του είχε αναβληθεί, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στις εταιρείες και στους θεσμούς να προσαρμοστούν στις αλλαγές που προβλέπονται στον νέο νόμο. Με την εφαρμογή του εν λόγω νόμου πραγματοποιείται εναρμόνιση με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων. Στον νέο νόμο για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων προβλέπεται ότι, σε κάθε θεσμό, οργάνωση ή εταιρεία, ανεξάρτητα από το εάν πρόκειται για μικρή, μεσαία ή μεγάλη, θα πρέπει να υφίσταται Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, ο οποίος φροντίζει για τη λειτουργία, τη βελτίωση και την αναβάθμιση του συστήματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Άδεια εργασίας για ξένους υπηκόους

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν εύκολα να ιδρύσουν εταιρεία στη Βόρεια Μακεδονία, καθώς ισχύουν όσα ορίζει ο νόμος για τις εγχώριες εταιρείες. Ωστόσο, οι ξένοι κάτοικοι θα πρέπει πρωτίστως να λάβουν την κατάλληλη θεώρηση ή άδεια από το Υπουργείο Εξωτερικών. Οι υπήκοοι των κρατών-μελών της ΕΕ, καθώς και οι υπήκοοι των κρατών της Συμφωνίας Σένγκεν μπορούν να εισέλθουν στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, παρουσιάζοντας έγκυρο δελτίο ταυτότητας που εκδίδεται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών της ΕΕ ή των κρατών της Συμφωνίας Σένγκεν.

Τύποι θεωρήσεων (visa):

- εισόδου
- επιχειρηματική
- απασχόλησης

Απαιτήσεις και διαδικασία θεώρησης:

- ✓ Οι θεωρήσεις εκδίδονται μόνον στις Πρεσβείες ή τα Προξενεία της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας στο εξωτερικό.
- ✓ Η εγκυρότητα του διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου του αιτούντος πρέπει να ισχύει τουλάχιστον για τους επόμενους 3 (τρεις) μήνες.
- ✓ Ο αιτών πρέπει να επικοινωνήσει με τις αρμόδιες Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας για πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τους όρους και τη διαδικασία έκδοσης θεωρήσεων.
- ✓ Η αίτηση μπορεί να υποβληθεί στην Πρεσβεία/Προξενείο της Βόρειας Μακεδονίας ταχυδρομικώς ή με τηλεομοιοτυπία (φαξ), και ο αιτών λαμβάνει αυτοπροσώπως τη θεώρηση.

Είδη Αδειών:

- εργασίας,
- παραμονής

Για στοιχεία επαφής με τις Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας στο εξωτερικό, βλ. ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της χώρας, στον σύνδεσμο <https://mfa.gov.mk/en>.

B.1.3 Καθεστώς αδειοδοτήσεων

Εκτός από την εγγραφή όλων των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως ορίζεται από το εταιρικό δίκαιο, ορισμένες επιχειρηματικές δραστηριότητες πρέπει να αποκτήσουν άδειες εργασίας, ή πρόσθετες άδειες, πριν από την έναρξη των εργασιών τους.

Οι υπάλληλοι του Κεντρικού Μητρώου εντέλλονται να κατευθύνουν τις νεοεισερχόμενες εταιρείες στις αρμόδιες Αρχές έκδοσης αδειών. Περισσότερες πληροφορίες ως προς τις άδειες ανά τομέα, μπορείτε να αρυσθείτε από τον ακόλουθο ιστότοπο:

<https://investnorthmacedonia.gov.mk/invest/>.

B.1.4 Σήμανση / πιστοποίηση προϊόντων (ετικέτες, πιστοποιήσεις)

Ως προς την απαραίτητη σήμανση των προϊόντων, εκείνα τα οποία προορίζονται προς βρώση ή πόση, θα πρέπει να έχουν ετικέτα σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Ειδικότερα, η ισχύουσα νομοθεσία περί σήμανσης στη Βόρεια Μακεδονία, η οποία έχει εναρμονισθεί με το κεκτημένο της Ε.Ε., προβλέπει ότι οι ετικέτες των τροφίμων που

προορίζονται για τους τελικούς καταναλωτές θα πρέπει να διαθέτουν ετικέτα στην τοπική γλώσσα, όπου αναφέρονται: όνομα προϊόντος, συστατικά (αλλεργιογόνα που ενδεχομένως περιλαμβάνουν), ποσότητα συστατικών, χώρα καταγωγής, καθαρό βάρος, ποσότητα ή όγκος, ημερομηνία παραγωγής και λήξης, τρόπος διατήρησης, σχετικές προειδοποιήσεις για τον καταναλωτή, όνομα και πλήρης διεύθυνση του εισαγωγέα, οδηγίες χρήσης (εφ' όσον είναι απαραίτητες για την ορθή χρήση του προϊόντος) και για τα ποτά με περιεκτικότητα αλκοόλ άνω του 1,2% κατ' όγκο θα πρέπει να αναγράφεται ο αλκοολικός βαθμός του προϊόντος.

Τα ανωτέρω στοιχεία μπορούν να αναγράφονται, είτε στην αρχική ετικέτα, είτε σε αυτοκόλλητη ετικέτα πάνω από την αρχική. Επίσης, το ελάχιστο μέγεθος της γραμματοσειράς προβλέπεται να είναι 1,2 χιλιοστά. Μη εφαρμογή των κανονισμών επισύρει πρόστιμα που κυμαίνονται από 1.000 έως 10.000 ευρώ.

Δίδεται η δυνατότητα (όχι όμως υποχρέωση) της χρήσης και της δεύτερης γλώσσας της χώρας, της αλβανικής, σε περιοχές όπου ο αλβανόφωνος πληθυσμός ξεπερνά το 20% (το αίτημα μπορεί ενδεχομένως να τεθεί από κάποιον τοπικό εισαγωγέα).

Αναλυτικές πληροφορίες για τη σήμανση των προϊόντων τροφίμων περιλαμβάνονται στον Νόμο για την ασφάλεια τροφίμων (υπ' αρ. 54/15.7.2002, στην τοπική γλώσσα), στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://fva.gov.mk/mk/zakon-bezbednost-hrana-pravilnici-odluki#a-pravilnici> (κανονισμός 2005-118).

Ειδικότερα, επισημαίνεται, ότι στο πλαίσιο της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ ΕΕ – Βόρειας Μακεδονίας (τότε πΓΔΜ), προβλέπεται αμοιβαία προστασία των ονομασιών των οίνων, των αλκοολούχων ποτών και των αρωματισμένων οίνων (βλ. Πρόσθετο Πρωτόκολλο – επίσημη εφημερίδα ΕΕ L342/9/27.12.2001).

Οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου θα πρέπει να συνεργασθούν με τους εισαγωγείς ή τους αντιπροσώπους, μέσω των οποίων εισάγεται το προϊόν στη χώρα, προκειμένου να ενημερωθούν για την ακριβή απόδοση των στοιχείων της συγκεκριμένης ετικέτας στην τοπική γλώσσα.

Μεγάλος αριθμός εισαγόμενων προϊόντων (τα περισσότερα αγροτικά προϊόντα, αυτοκίνητα, ηλεκτρικές συσκευές και γενικότερα προϊόντα, τα οποία, εάν είναι χαμηλής ποιότητας, μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα στους καταναλωτές) υποβάλλονται σε ποιοτικούς ελέγχους. Προϊόντα φυτικής και ζωικής προέλευσης υπόκεινται, επίσης, σε φυτο-υγειονομικούς και κτηνιατρικούς ελέγχους ανάλογα με την περίπτωση. Αναγνωρίζονται ωστόσο, σχετικά συνοδευτικά πιστοποιητικά κρατών-μελών της ΕΕ.

B.1.5 Τελωνειακή νομοθεσία

Ως μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), η Βόρεια Μακεδονία έχει δεσμευθεί σε τρεις βασικούς κανόνες εμπορικής συμπεριφοράς: α) τη διαφάνεια στους νόμους, β) την ίση και μη διακριτική μεταχείριση εγχώριων και ξένων εταιρειών και γ) την εφαρμογή της ρήτηρας του «μάλλον ευνοούμενου κράτους» (Most Favoured Nation treatment).

Οι τελωνειακοί δασμοί επιβάλλονται στα εισαγόμενα προϊόντα σύμφωνα με τη δασμολογική κλάση και τη χώρα προέλευσής τους. Για την κωδικοποίηση των προϊόντων χρησιμοποιείται η Ονοματολογία της Διεθνούς Σύμβασης για το Εναρμονισμένο Σύστημα Περιγραφής και Κωδικοποίησης των Εμπορευμάτων και η Συνδυασμένη Ονοματολογία της

ΕΕ. Τα προϊόντα, τα οποία προέρχονται από χώρες με τις οποίες η Βόρεια Μακεδονία έχει υπογράψει συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών, επιβαρύνονται με μειωμένους δασμούς ή δεν επιβαρύνονται καθόλου με δασμούς, ανάλογα με την περίπτωση.

Από το 2011 ετέθη σε ισχύ το νέο τελωνειακό καθεστώς, βάσει του οποίου μειώθηκαν οι δασμοί κάποιων κατηγοριών προϊόντων από 11% σε 9%, ενώ για τα προϊόντα από κράτη μέλη ΕΕ και ΕΦΤΑ εξαλείφθηκαν (0%), με την εξαίρεση των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στις εμπορικές συναλλαγές με την ΕΕ, η Συμφωνία Σταθερότητας και Σύνδεσης ΕΕ - Βόρειας Μακεδονίας προβλέπει την ελεύθερη δασμών εμπορική ανταλλαγή των βιομηχανικών προϊόντων ανάμεσα στα δύο μέρη. Τα προϊόντα της Βόρειας Μακεδονίας που εξάγονται στην αγορά της ΕΕ, για να τύχουν της ανωτέρω ευνοϊκής ρύθμισης, θα πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικό προέλευσης (EUR 1).

Περαιτέρω, σημειώνουμε τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τροποποίηση των διμερών συμφωνιών της ΕΕ, στο πανευρωπαϊκό περιφερειακό πλαίσιο (Pan-Euro-Mediterranean region/ PEM), αναφορικά με τη χαλάρωση των «κανόνων καταγωγής» για τα αγαθά των Δυτικών Βαλκανίων, προς ενίσχυση του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και των γειτονικών χωρών. Οι προτάσεις αφορούν στον εκσυγχρονισμό των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ με 20 εμπορικούς εταίρους της περιοχής PEM, μεταξύ άλλων χωρών, με την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Βόρεια Μακεδονία, το Μαυροβούνιο, τη Σερβία και το Κόσσοβο, καθιστώντας τους «κανόνες καταγωγής» που περιλαμβάνονται στις εν λόγω συμφωνίες πιο ευέλικτους και φιλικούς προς τις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με δηλώσεις της Ευρ. Επιτροπής, οι «κανόνες καταγωγής» είναι αναγκαίοι στο πλαίσιο οποιασδήποτε εμπορικής συμφωνίας, διότι καθορίζουν ποια εμπορεύματα μπορούν να τύχουν προτιμησιακής μεταχείρισης. Οι διαδικασίες καταγωγής εξασφαλίζουν ότι οι τελωνειακές αρχές μπορούν να επαληθεύουν την προέλευση ενός αγαθού και επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να αποδεικνύουν την καταγωγή των εμπορευμάτων τους. Όταν πληρούνται όλες οι αναγκαίες προϋποθέσεις, τα εμπορεύματα προτιμησιακής καταγωγής είναι επιλέξιμα να εισαχθούν με χαμηλότερους δασμολογικούς συντελεστές, ή ακόμη και με μηδενικό συντελεστή, ανάλογα με την προτιμησιακή δασμολογική μεταχείριση.

(Ειδικότερα για τους δασμούς, βλ. Κεφάλαιο Γ.5)

Οικονομικές και εμπορικές συμφωνίες

Η Βόρεια Μακεδονία εκτός από μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, έχει υπογράψει τις κάτωθι πολυμερείς/ διμερείς συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών:

- ✓ **CEFTA**, με Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Σερβία, και την Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών για προσωρινή διοίκηση στο Κόσσοβο για λογαριασμό του Κοσσοβό / UNMIK (υπεγράφη στις 19.12.2006 και ετέθη σε ισχύ στις 1.5.2007)
- ✓ **EFTA**, με Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία και Λίχενσταϊν (υπεγράφη στις 19.6.2000 και ετέθη σε ισχύ στις 1.5.2002)
- ✓ **SAA** - Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ε.Ε./ κράτη-μέλη Ε.Ε. (υπεγράφη στις 9.4.2001 και ετέθη σε ισχύ στις 1.6.2001 για τα αγαθά και στις 1.4.2004 για τις υπηρεσίες)
- ✓ με την **Τουρκία** (υπεγράφη στις 7.9.1999 και ετέθη σε ισχύ στις 1.9.2000), την **Ουκρανία** (υπεγράφη στις 18.1.2001 και ετέθη σε ισχύ στις 5.7.2001) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (υπεγράφη στις 3.12.2020 και ετέθη σε ισχύ στις 1.1.2021).

B.1.6 Καθεστώς εισαγωγών / περιορισμοί εισαγωγών

Διαδικασίες εισαγωγής

Τα εισαγόμενα στην επικράτεια της Βόρειας Μακεδονίας εμπορεύματα πρέπει να δηλώνονται στις τελωνειακές Αρχές της χώρας και ο εκτελωνισμός τους μπορεί να γίνεται στους μεθοριακούς τελωνειακούς σταθμούς, αλλά και στην ενδοχώρα, καθώς και στον χώρο των ίδιων των επιχειρήσεων (κυρίως όταν πρόκειται για μεγάλες επιχειρήσεις). Το νομικό ή φυσικό πρόσωπο που αναλαμβάνει τη δήλωση των εμπορευμάτων (εκτελωνιστής), οφείλει να έχει την έδρα του εντός της Βόρειας Μακεδονίας, εκτός των περιπτώσεων κατά τις οποίες τα αγαθά δηλώνονται υπό διαμετακόμιση (transit μεταφορά), προσωρινή εισαγωγή ή κατόπιν ειδικής έγκρισης των τελωνειακών Αρχών.

Καθεστώς παθητικής τελειοποίησης

Στη Βόρεια Μακεδονία ισχύει το καθεστώς παθητικής τελειοποίησης, το οποίο επιτρέπει σε μια επιχείρηση μεταποίησης στη χώρα να εισάγει, να επεξεργασθεί και να εξάγει εμπορεύματα, χωρίς αυτά να επιβαρύνονται με τελωνειακούς δασμούς και ΦΠΑ.

Το καθεστώς παθητικής τελειοποίησης λειτουργεί με δύο τρόπους:

- ✓ Το σύστημα επιστροφής δασμών ('drawback system'), σύμφωνα με το οποίο οι τελωνειακοί δασμοί και ο ΦΠΑ εισαγωγής προκαταβάλλονται όταν τα εμπορεύματα τεθούν σε διαδικασία τελωνειακής εισαγωγής για παθητική τελειοποίηση. Οι προκαταβεβλημένοι δασμοί επιστρέφονται όταν τα αγαθά εξαχθούν στη χώρα προορισμού και υποβληθούν τα απαραίτητα έγγραφα, τα οποία πιστοποιούν ότι ολοκληρώθηκε η διαδικασία εξαγωγής.
- ✓ Το σύστημα αναστολής πληρωμής ('suspension system'), σύμφωνα με το οποίο η πληρωμή των τελωνειακών δασμών και του ΦΠΑ αναστέλλεται όταν τα εμπορεύματα υπαχθούν στο καθεστώς της παθητικής τελειοποίησης. Οι δασμοί και η φορολογία θα πρέπει, παρά ταύτα, να διασφαλισθούν με την υποβολή τραπεζικής εγγύησης ή κατάθεσης μετρητών.

Δασμολογητέα αξία εισαγόμενων προϊόντων

Η δασμολογητέα αξία των εισαγόμενων προϊόντων καθορίζεται από την αναγραφόμενη στο τιμολόγιο τιμή, την οποία ο αγοραστής υποχρεούται να καταβάλει στον πωλητή. Στον αντίστοιχο τελωνειακό νόμο διατυπώνεται σειρά προϋποθέσεων, υπό τις οποίες ισχύει η παραπάνω αρχή.

ΦΠΑ και περιορισμοί κατά την εισαγωγή

Κατά την εισαγωγή των προϊόντων, επιβάλλεται Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, ύψους 18%. Ο εν λόγω ΦΠΑ μπορεί να επιστραφεί ως προκαταβληθείς φόρος, υπό προϋποθέσεις. Το Υπουργείο Οικονομικών διατηρεί το δικαίωμα να επιβάλλει ποσοστώσεις (quotas) για την προστασία εγχωρίως παραγομένων, κυρίως γεωργικών, προϊόντων (καπνός, κρασί, φρούτα). Οι ποσοστώσεις εφαρμόζονται με χρονολογική σειρά προτεραιότητας 'first come - first served'.

Ειδικές διατάξεις διέλευσης

Για τη διέλευση φορτίων οινόπνευματων δεν ισχύουν περιορισμοί ως προς το ωράριο λειτουργίας των μεθοριακών τελωνειακών σταθμών Bogorodica (Εύζωνοι, σύνορα με Ελλάδα) και Tabanovce (σύνορα με Σερβία) της Βόρειας Μακεδονίας. Σημειώνεται ότι, για φορτία οινόπνευματων, δεν υπάρχει δυνατότητα διέλευσης από άλλους μεθοριακούς σταθμούς.

Επίσης, η ισχύουσα νομοθεσία στη Βόρεια Μακεδονία, όπως εξάλλου συμβαίνει και σε άλλες χώρες, δίδει στις τελωνειακές Αρχές της χώρας τη δυνατότητα ελέγχου ακόμη και φορτίων που δεν έχουν ως τελικό προορισμό την ενδοχώρα (διέλευση transit), σε οποιοδήποτε σημείο της επικράτειας και όχι μόνον στους τελωνειακούς σταθμούς.

Για την εισαγωγή και τη διέλευση χημικών, όπλων, πυρομαχικών, εντομοκτόνων και λοιπών κατηγοριών επικίνδυνων προϊόντων η νομοθεσία είναι αυστηρή. Απαιτείται εκ των προτέρων ενημέρωση, έκδοση ειδικής άδειας και σε ορισμένες περιπτώσεις αστυνομική συνοδεία κατά τη διέλευση.

Τον Μάιο του 2018, στο πλαίσιο διευκόλυνσης και επιτάχυνσης της μεταφοράς ευπαθών και επικίνδυνων προϊόντων, η εδώ Τελωνειακή Διοίκηση (του Υπουργείου Οικονομικών) και το Γραφείο Δημόσιας Ασφάλειας (του Υπουργείου Εσωτερικών) της Βόρειας Μακεδονίας, υπέγραψαν πρωτόκολλο συνεργασίας, που προβλέπει τη δημιουργία λωρίδας ταχύτερης ροής (Fast Lane) στα συννοριακά σημεία διέλευσης στο Tabanovce (σύνορα με τη Σερβία) και τη Bogorodica (Εύζωνοι - σύνορα με την Ελλάδα) για τα φορτηγά που μεταφέρουν ζωντανά αγαθά, φρέσκα τρόφιμα, επικίνδυνα εμπορεύματα (ADR), καθώς και τα φορτηγά άνευ φορτίου.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19, μεταξύ των χωρών μελών της CEFTA καθιερώθηκαν οι λεγόμενοι Πράσινοι Διάδρομοι (green corridors) για την γρηγορότερη και απρόσκοπτη μετακίνηση αγαθών, μειώνοντας αισθητά τον χρόνο παραμονής των μεταφορέων στα σύνορα, ιδίως κατά την περίοδο της κρίσης COVID-19. Εν προκειμένω, σημειώνεται διάθεση της Βόρειας Μακεδονίας, της Γραμματείας της CEFTA, της Κοινότητας Μεταφορών της ΕΕ και του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας για επέκταση των Πράσινων διαδρόμων και στα κράτη μέλη της ΕΕ (όπως, δυνητικά, Ελλάδα, Βουλγαρία, Κροατία, Ουγγαρία κ.α.). Από ελληνικής πλευράς εξετάζεται η δυνατότητα υλοποίησης της πρωτοβουλίας με τη Βόρεια Μακεδονία, αρχικά σε πιλοτικό επίπεδο. Η εν λόγω ιδέα περιλαμβάνεται στο νέο οικονομικό σχέδιο για την περιοχή, το αποκαλούμενο MAPREA 2 ή Πολυετές Σχέδιο Δράσης για τη δημιουργία ενός Περιφερειακού Οικονομικού Χώρου.

B.1.7 Εξασφάλιση πιστώσεων

Για να βοηθήσει τις εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας που πωλούν με πίστωση, η Αναπτυξιακή Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας παρέχει βραχυπρόθεσμη ασφάλιση απαιτήσεων (receivables) έναντι εμπορικών και πολιτικών κινδύνων.

Ο εμπορικός κίνδυνος υποδηλώνει αθέτηση πληρωμής από τον αγοραστή λόγω αφερεγγυότητας ή πτώχευσης.

Ο πολιτικός κίνδυνος υποδηλώνει αθέτηση της πληρωμής από τον αγοραστή ως αποτέλεσμα γεγονότων στη χώρα όπως: πόλεμος, ταραχές, επανάσταση, αλλά επίσης, ακύρωση της άδειας εισαγωγής, μη τήρηση συμφωνίας, κήρυξη δικαιοστασίου.

Οι δικαιούχοι ασφάλισης πιστώσεων μπορεί να είναι εταιρείες εγγεγραμμένες στη Βόρεια Μακεδονία οι οποίες πωλούν αγαθά και υπηρεσίες, με αναβολή πληρωμής που δεν υπερβαίνει τις 180 ημέρες. Η ασφάλιση εξαγωγικών πιστώσεων παρέχει, μεταξύ άλλων, διαχείριση των απαιτήσεων/εισπράξεων στη χώρα και το εξωτερικό, ρευστότητα στις ασφαλισμένες εταιρείες, ευκολότερη πρόσβαση χρηματοδότησης στην κεφαλαιαγορά.

Προϊόντα:

- ασφάλιση εξαγωγικών απαιτήσεων μετά την αποστολή τους
- ασφάλιση εξαγωγικών απαιτήσεων πριν από την αποστολή τους
- ασφάλιση εγχώριων απαιτήσεων μετά την παραλαβή

- ασφάλιση εγχώριων απαιτήσεων πριν από την αποστολή

Η Αναπτυξιακή Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας κατατάσσει την Ελλάδα στην κατηγορία C αναφορικά με την διαβάθμιση κινδύνου (με την κατηγορία να θεωρείται υψηλού κινδύνου).

Βλ. σχετικά <https://www.mbdp.com.mk/en/credit-insurance#6-classification-of-countries-into-risk-categories>.

Χρηματοδότηση εξαγωγικών πιστώσεων

Δυνητικοί δικαιούχοι της χρηματοδότησης εξαγωγικών πιστώσεων είναι εμπορικές εταιρείες με προσανατολισμό στις εξαγωγές, που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο της Βόρειας Μακεδονίας και τουλάχιστον το 51% του μετοχικού κεφάλαιό τους ανήκει σε ιδιώτες (private ownership).

Σκοπός των δανείων

Σκοπός των δανείων είναι η παροχή κεφαλαίου εργασίας για χρηματοδότηση των εξαγωγών πριν από την αποστολή, ή κάλυψη της περιόδου μεταξύ της εξαγωγής και της είσπραξης πληρωμής από τον ξένο αγοραστή. Το δάνειο καλύπτει το 85% της λογιστικής αξίας των εξαγωγών και ο εξαγωγέας παρέχει το 15% των κεφαλαίων από δικές του ή άλλες πηγές.

Γενικοί όροι και προϋποθέσεις

Ποσό δανείου	Μέσω ενδιάμεσων τραπεζών: Ελάχιστο ποσό: 15.000 ευρώ Μέγιστο ποσό: 2.000.000 ευρώ Μέσω Αναπτυξιακής Τράπεζας Βόρειας Μακεδονίας Ελάχιστο ποσό: 15.000 ευρώ Μέγιστο ποσό: 1.000.000 ευρώ
Περίοδος αποπληρωμής	Μέχρι 2 χρόνια
Σταθερό επιτόκιο για τον τελικό δανειολήπτη:	6% ετησίως
Μεταβλητό επιτόκιο για τον τελικό δανειολήπτη:	3,75% ετησίως (τρέχουσα περίοδο)
Τέλος	Μέχρι 1% εφάπαξ
Τελικός δανειολήπτης	Εταιρείες που τουλάχιστον το 51% του μετοχικού κεφαλαίου ανήκει σε ιδιώτες
Τρόπος αποπληρωμής	Τριμηνιαία, μηνιαία ή ανάλογα με τις εισροές από την εξαγωγή στην Αναπτυξιακή Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας
Τελικός δανειολήπτης προτεραιότητας	Οντότητες που έχουν συνάψει συμφωνίες ασφάλισης εξαγωγής με φορείς που ασφαλίζουν την εξαγωγή τους
Απαγορεύσεις και αποκλεισμοί	ΔΕΝ χρηματοδοτούνται: - παραγωγή και εξαγωγή όπλων - τυχερά παίγνια και συναφής εξοπλισμός - δραστηριότητες με δυσμενείς συνέπειες στο περιβάλλον - κλωνοποίηση
Εξασφαλίσεις	- Υποθήκη ακινήτων - Δέσμευση κινητής περιουσίας - Απαιτήσεις (receivables) - Μετοχικοί τίτλοι (securities) - Ασφάλιση από Αναπτυξιακή Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας - Άλλες κατά περίπτωση εξασφαλίσεις

Για ενδιάμεσες τράπεζες, βλ. <http://www.mbdp.com.mk/index.php/en/lending/export>

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση απολογισμού για το έτος 2020, η Αναπτυξιακή Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας παρείχε στήριξη περίπου 81 εκατ. ευρώ στον πραγματικό τομέα το 2020, εκ των οποίων τα 13,5 εκατ. ευρώ χορηγήθηκαν με τη μορφή πιστωτικών γραμμών χωρίς επιτόκια COVID 1 και COVID 2. Η συνολική δραστηριότητα της Τράπεζας το 2020 αυξήθηκε κατά 16%, κλείνοντας το έτος με θετικό οικονομικό αποτέλεσμα 31,8 εκατ. δηναρίων. Στο τέλος του 2020, η Αναπτυξιακή Τράπεζα νακοίνωσε δημόσια πρόσκληση για νέα γραμμή πίστωσης χωρίς επιτόκιο, COVID 3, που υποστηρίζεται από το πρόγραμμα IPA II της ΕΕ και της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας, συνολικής αξίας 31 εκατ. ευρώ.

B.1.8 Καθεστώς ιδιοκτησίας

Ιδιωτική και κρατική ιδιοκτησία

Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας προστατεύεται από τον νόμο και το Σύνταγμα της Βόρειας Μακεδονίας. Σύμφωνα με τον νόμο που διέπει το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η απόκτηση ιδιοκτησιακού δικαιώματος είναι δυνατή από όλα τα εγχώρια και αλλοδαπά φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Τα εγχώρια νομικά πρόσωπα που ιδρύονται από ξένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα με καταχωρημένη έδρα στη Βόρεια Μακεδονία μπορούν να αποκτήσουν δικαίωμα ιδιοκτησίας σε κινητά και ακίνητα στοιχεία (ακίνητη περιουσία) χωρίς περιορισμούς. Η από το κράτος εκμίσθωση, παραχώρηση και πώληση ακίνητης περιουσίας που έχει χαρακτηριστεί ως κρατική ιδιοκτησία είναι δυνατή υπό ορισμένους όρους.

Με τον νόμο περί οικοδομήσιμης γης που υιοθετήθηκε το 2008, παρέχεται το δικαίωμα σε ξένα νομικά και φυσικά πρόσωπα να αποκτήσουν δικαίωμα ιδιοκτησίας οικοδομήσιμης γης στη χώρα. Ο νόμος προβλέπει επίσης τη δυνατότητα μακροπρόθεσμης (από 5 έως 99 έτη) και βραχυπρόθεσμης μίσθωσης της οικοδομήσιμης γης, καθώς και εκχώρησή της. Οι ξένοι πολίτες αποκτούν τη δυνατότητα αγοράς διαμερισμάτων, σπιτιών και οικοδομήσιμης γης ως φυσικά πρόσωπα και όχι μέσω της ίδρυσης νομικού προσώπου, όπως ίσχυε έως της ψήφισης του προαναφερθέντος νόμου.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι η τρίτη χώρα στην περιοχή μετά το Μαυροβούνιο και τη Βουλγαρία που απελευθέρωσε την αγορά ακινήτων για τους πολίτες των κρατών-μελών της ΕΕ.

Εγγυήσεις τίτλου ιδιοκτησίας

Σύμφωνα με τον σχετικό νόμο περί κτηματολογίου, το κράτος εγγυάται την ισχύ του τίτλου ιδιοκτησίας κατά την εγγραφή του. Το δημόσιο υποθηκοφυλακείο απεικονίζει την πραγματική και νομική κατάσταση της ακίνητης περιουσίας.

Επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία μη κατοίκων της Βόρειας Μακεδονίας

Σύμφωνα με τα άρθρα 242 - 252 του νόμου περί ιδιοκτησίας (ΦΕΚ της Βόρειας Μακεδονίας 18/2001, όπως τροποποιήθηκε το 2010, βλ. https://mioa.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/legislation/zakon_za_sopstveno_st_i_drugi_stvarni_prava_konsolidiran_032018.pdf), ξένα φυσικά και νομικά πρόσωπα μπορούν να αποκτήσουν ιδιοκτησιακό δικαίωμα στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς και δικαιώματα ιδιοκτησίας με κληρονομιά και εκχώρησης ιδιοκτησίας, υπό τους ίδιους όρους με τους πολίτες της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά από άλλο νόμο ή διεθνή συμφωνία.

Τα ξένα φυσικά και νομικά πρόσωπα υποχρεούνται εντός 60 ημερών από την ημέρα της νομικής κατοχύρωσης του ιδιοκτησιακού δικαιώματος να υποβάλουν έκθεση περιγραφής του επενδεδυμένου κεφαλαίου σε ακίνητη περιουσία και όλων των μεταβολών των επενδύσεων στο κεντρικό υποθηκοφυλακείο. Το κεντρικό υποθηκοφυλακείο καταχωρεί την επένδυση ακίνητης περιουσίας και όλες τις μεταβολές των επενδύσεων στο αρχείο επενδύσεων ακίνητης περιουσίας και εκδίδει πιστοποιητικό για τη διενεργηθείσα εγγραφή και για κάθε περαιτέρω αλλαγή.

Τα ξένα φυσικά και νομικά πρόσωπα δεν μπορούν να αποκτήσουν το δικαίωμα ιδιοκτησίας γεωργικής γης στο έδαφος της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αλλά μπορούν, υπό όρους αμοιβαιότητας, να αποκτήσουν το δικαίωμα μακροχρόνιας μίσθωσης γεωργικής γης, με τη συγκατάθεση του Υπουργού Δικαιοσύνης, μετά από προηγούμενη γνωμοδότηση του Υπουργού Γεωργίας, Δασών και Υδάτινων Πόρων και του Υπουργού Οικονομικών.

Η Υπηρεσία Κτηματολογίου υποχρεούται εντός πέντε ημερών από την εγγραφή του δικαιώματος ιδιοκτησίας αλλοδαπού, να υποβάλει τα δεδομένα στο Υπουργείο Οικονομικών και στο Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών με σκοπό τη διατήρηση αρχείων.

Προστασία ιδιοκτησίας

Η Βόρεια Μακεδονία κατατάσσεται 96^η στον διεθνή δείκτη για τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα (International Property Rights Index – IPRI 2020) του αμερικανικού οργανισμού Property Rights Alliance. Η θέση αυτή σημαίνει ότι η προστασία των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων στη χώρα εξακολουθεί να παραμένει μειωμένη (το 2019 είχε ανέλθει στην 100^η θέση). Ο διεθνής δείκτης συγκρίνει αφενός τη φυσική και την πνευματική ιδιοκτησία και αφετέρου την οικονομική σταθερότητα σε 129 χώρες.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/>.

B.1.9 Εργασιακό καθεστώς

Γενικά

Οι σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων ρυθμίζονται από τον εργατικό κώδικα και την ετήσια συλλογική σύμβαση εργασίας. Ο νέος νόμος για την εργατική νομοθεσία εκπονήθηκε σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ, προβλέπει αυξημένη ευελιξία στην αγορά εργασίας, προσφέροντας και προωθώντας ευέλικτες και ποικίλες συμβάσεις εργασίας, καθώς και ευελιξία στη διάρκεια σύμβασης εργασίας. Επίσης, οι μεταρρυθμίσεις σε αυτόν τον τομέα αφορούν σε προγράμματα κατάρτισης, στήριξη των επιχειρηματιών, καθώς και βελτίωση του συνολικού επιχειρηματικού κλίματος. Οι συλλογικές συμβάσεις, που συνάπτονται σε εθνικό επίπεδο, ρυθμίζουν τα δικαιώματα απασχόλησης, τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες των εργαζομένων και των εργοδοτών. Επιπλέον, υπάρχουν ιδιαίτερες διατάξεις κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες προστατεύουν τα εργασιακά δικαιώματα των εργαζομένων σε ειδικές περιπτώσεις, όπως η ασφάλιση του εργαζομένου, οι διακοπές, οι ώρες εργασίας κλπ.

Εργατική νομοθεσία

Ο εργατικός νόμος κινείται προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ελαστικότητας της αγοράς εργασίας, προσφέρει τη δυνατότητα διαφορετικών μορφών εργασίας, καθώς και ελαστικοποίηση του ωραρίου. Κανονικά οι ώρες εργασίας για τον εργαζόμενο είναι οκτώ ημερησίως, έξι ημέρες την εβδομάδα κατά μέγιστο. Σύμφωνα με την εργατική νομοθεσία,

ένας εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε 20 εργάσιμες ημέρες ετήσιας άδειας με αποδοχές, κατά τη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους.

Σημειώνεται, επίσης, ότι η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας αποφάσισε, πρόσφατα, οι Κυριακές να καταστούν υποχρεωτικά αργίες για τους εργαζόμενους στη χώρα, αρχής γενομένης από την 1η Ιανουαρίου 2022. Εν τούτοις, εκκρεμεί έγκριση της σχετικής νομοθεσίας από το Κοινοβούλιο. Εξαιρούνται συνολικά 43 κλάδοι (όπως η υγειονομική περίθαλψη, ή κάποιες επιχειρήσεις στους τομείς του εμπορίου και του τουρισμού) που μπορούν να λειτουργούν και τις Κυριακές υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: Οι εργοδότες που θα απασχολούν εργαζόμενους την Κυριακή, θα πρέπει να δηλώνουν την εργασία τους στην Κρατική Επιθεώρηση Εργασίας - Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποζημιώνουν τους εργαζόμενους που απασχολούνται τις Κυριακές με ημερομίσθιο υψηλότερο τουλάχιστον 50% σε σχέση με το ημερομίσθιο που ισχύει για τις καθημερινές και να τους δίνουν μία ημέρα ρεπό στη διάρκεια της επόμενης εβδομάδας.

Πρόσληψη υπαλλήλων/εργατών	
Μέγιστη διάρκεια ενιαίας σύμβασης ορισμένου χρόνου (μήνες)	60.0
Μέγιστη διάρκεια συμβάσεων ορισμένου χρόνου, συμπεριλαμβανομένων των ανανεώσεων (μήνες)	60.0
Μέγιστη διάρκεια δοκιμαστικής περιόδου (μήνες)	4.0
Ώρες εργασίας	
Σύνηθες ωράριο εργασίας	8.0
Μέγιστος αριθμός εργάσιμων ημερών/ εβδομάδα	6.0
Καταβολή αποζημίωσης για νυχτερινή εργασία (% επί της ωριαίας αμοιβής)	35.0
Καταβολή αποζημίωσης για εργασία κατά την ημέρα εβδομαδιαίας ανάπαυσης (% επί της ωριαίας αμοιβής)	50.0
Καταβολή αποζημίωσης υπερωριακής εργασίας (% επί της ωριαίας αμοιβής)	35.0
Περιορισμοί στη νυχτερινή εργασία	ΝΑΙ
Περιορισμοί στις εβδομαδιαίες διακοπές	ΟΧΙ
Περιορισμοί στην υπερωριακή εργασία	ΟΧΙ
Ετήσια άδεια μετ' αποδοχών για εργαζόμενο με 1 έτος υπηρεσίας (εργάσιμες ημέρες)	20.0
Ετήσια άδεια μετ' αποδοχών για εργαζόμενο με 5 έτη υπηρεσίας (εργάσιμες ημέρες)	20.0
Ετήσια άδεια μετ' αποδοχών για εργαζόμενο με 10 έτη υπηρεσίας (εργάσιμες ημέρες)	20.0
Ετήσια άδεια μετ' αποδοχών (μέσος όρος για τους εργαζόμενους με 1, 5 και 10 έτη υπηρεσίας, σε εργάσιμες ημέρες)	20.0
Κανονισμοί απόλυσης	
Απόλυση λόγω πλεονασμού που επιτρέπεται από το νόμο	ΝΑΙ
Ειδοποίηση τρίτου μέρους σε περίπτωση απόλυσης εργαζομένου	ΟΧΙ
Έγκριση από τρίτους σε περίπτωση απόλυσης εργαζομένου	ΟΧΙ
Υποχρέωση επανεκπαίδευσης ή επανατοποθέτησης πριν από την απόλυση	ΟΧΙ
Κανόνες προτεραιότητας για τις απολύσεις	ΝΑΙ
Κανόνες προτεραιότητας για την επαναπρόσληψη	ΝΑΙ

Κόστος πλεονασμού	
Περίοδος προειδοποίησης για απόλυση εργαζομένου λόγω πλεονασμού με 1 έτος υπηρεσίας (εβδομάδες πληρωμής)	4.3
Περίοδος προειδοποίησης για απόλυση εργαζομένου λόγω πλεονασμού με 5 έτη υπηρεσίας (εβδομάδες πληρωμής)	4.3
Περίοδος προειδοποίησης για απόλυση εργαζομένου λόγω πλεονασμού με 10 έτη υπηρεσίας (εβδομάδες πληρωμής)	4.3
Περίοδος προειδοποίησης για απόλυση λόγω πλεονασμού (μέσος όρος για τους εργαζομένους με 1, 5 και 10 έτη υπηρεσίας, σε εβδομάδες πληρωμής)	4.3
Αποζημίωση απόλυσης λόγω πλεονασμού για εργαζόμενο με 1 έτος υπηρεσίας (εβδομάδες πληρωμής)	4.3
Αποζημίωση απόλυσης λόγω πλεονασμού για εργαζόμενο με 5 έτη υπηρεσίας (εβδομάδες πληρωμής)	10.8
Αποζημίωση απόλυσης λόγω πλεονασμού για εργαζόμενο με 10 έτη υπηρεσίας (εβδομάδες πληρωμής)	15.2

Πηγή: Έκθεση Doing business 2020 - World Bank Group

Για τους ξένους υπηκόους απαιτείται άδεια εργασίας. Οι διαδικασίες έκδοσης της άδειας έχουν απλουστευτεί με την ίδρυση ειδικής Υπηρεσίας έκδοσης σχετικών αδειών. Η Υπηρεσία Απασχόλησης της Βόρειας Μακεδονίας εκδίδει την άδεια εργασίας μετά από αίτημα του εργοδότη. Δεν ισχύει κάποιος περιορισμός στον αριθμό των απασχολούμενων αλλοδαπών ή στη διάρκεια της παραμονής τους.

Οι εργοδότες δεσμεύονται από τους κανονισμούς του εργατικού δικαίου, για τον κατώτατο μισθό των εργαζομένων, τη διάρκεια της ετήσιας άδειας, το μέγιστο ωράριο εργασίας, τις αιτίες απόλυσης και λήξης της συμβάσεως εργασίας, τις πληρωμές υπερωριών, τις αποζημιώσεις απόλυσης κ.α.

Οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να ιδρύσουν συνδικαλιστικές οργανώσεις ή να γίνουν μέλη ενώσεων, υπό τους όρους που προβλέπονται από το καταστατικό ή τους κανόνες της ένωσης.

Μισθοί

Ο μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός το 2020 ανήλθε στα 27.184 δηνάρια (περίπου 442 ευρώ), ενώ την περίοδο I-VII 2021, ο μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός διαμορφώθηκε στα 28.413 δηνάρια (ήτοι, 462 ευρώ περίπου).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2020, η ανεργία στη Βόρεια Μακεδονία συνέχισε την πτωτική πορεία των τελευταίων ετών, καθώς διαμορφώθηκε στο 16,4% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας, από 17,3% το 2019. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων περιορίστηκε, το 2020 σε 155.949 (από 166.363 το 2019), σε σύνολο 950.858 ατόμων που αποτελούν το ενεργό εργατικό δυναμικό της χώρας (από 964.014 το 2019). Ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ανήλθε το 2020 σε 794.909 (από 797.651 το 2019). Το ποσοστό απασχόλησης κατά την περίοδο αυτή ήταν 47,2.

Βασικοί Δείκτες 2020

Ενεργός πληθυσμός	950.858
Απασχολούμενοι	794.909
Άνεργοι	155.949
Ποσοστό εν δυνάμει απασχολούμενων	47,2%
Μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός	27.184 δηνάρια
Μέσος ακαθάριστος μηνιαίος μισθός	40.569 δηνάρια
Ποσοστό ανεργίας	16,4%

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Βόρειας Μακεδονίας

Η Κυβέρνηση προέβη στην αύξηση του ακαθάριστου βασικού μισθού (βλ. Εφημερίδα Κυβέρνησης Βόρειας Μακεδονίας υπ` αρ. 75/20 και Διάταγμα για την εφαρμογή του Νόμου περί «Ελάχιστων Μισθών» υπ` αρ. 88/20), από τον Ιούλιο 2020, στα 21.776 δηνάρια (περί τα 354 ευρώ), εκ των οποίων το 28% αντιστοιχεί στο σύνολο των εισφορών (6.097 δηνάρια, ή 99 ευρώ περίπου) και το 10% στον φόρο προσωπικού εισοδήματος (745 δηνάρια, ή 12 ευρώ περίπου).

Ελάχιστος μισθός ανά έτος / περίοδο – σε δηνάρια

Έτος / περίοδος	Καθαρό ποσό κατώτατου μισθού	Μικτό ποσό κατώτατου μισθού	Τρόπος καθορισμού με νόμο ή δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα
IX 2017-VI 2018	12.000	17.130	Νόμος (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αριθ. 132/17)
VII 2018-III 2019	12.165	17.370	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 126/18)
IV 2019-XI 2019	12.507	17.943	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 59/19)
XII 2019	14.500	20.997	Νόμος (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 239/19)
I 2020-III 2020	14.500	21.107	Νόμος (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 239/19)
IV, V, VI 2020	14.500	21.107	Διάταγμα με νομική ισχύ (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 88/20)

VII 2020-III 2021	14.934	21.776	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 75/20)
IV 2021-III 2022	15.194	22.146	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 80/21)

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικής Πολιτικής, <https://www.mtsp.gov.mk/plati.nsp>

Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

Το συνολικό ποσοστό των εισφορών, οι οποίες βαρύνουν πλήρως τους εργαζομένους, ανέρχονται συνολικά στο 27% και κατανέμονται ως εξής:

Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	2020	2019	Μέσος Όρος 2018-2010	2009
Εισφορά για ασφάλεια σύνταξης	18,8%	18,4%	18%	19%
Εισφορά για το Ασφαλιστικό Ταμείο Υγείας	7,5%	7,4%	7,3%	7,5%
Εισφορά για το Ταμείο Απασχόλησης	1,2%	1,2%	1,4%	1,4%
Εισφορά για το Ασφαλιστικό Ταμείο Αναπηρίας	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%

Όσον αφορά στο συνταξιοδοτικό σύστημα αυτό περιλαμβάνει τρεις πυλώνες:

1^{ος} πυλώνας: Η συμμετοχή είναι υποχρεωτική για όλους τους εργαζόμενους και στηρίζεται σε ανταποδοτική βάση (pay as you go).

2^{ος} πυλώνας: Η συμμετοχή είναι υποχρεωτική για όσους άρχισαν για πρώτη φορά να εργάζονται από 1^{ης} Ιανουαρίου 2003 και εθελοντική για όσους άρχισαν να εργάζονται προ της ημερομηνίας αυτής. Στο πλαίσιο του πυλώνα αυτού δραστηριοποιούνται ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία των εργαζομένων (τρία μέχρι στιγμής, το SAVA penziski fond, το KB Prv penziski fond και το Triglan penzinski fond).

3^{ος} πυλώνας: Η διαφορά του με τον 2^ο πυλώνα έγκειται στο ότι λειτουργεί πλήρως σε εθελοντική βάση.

B.2 Στρατηγική Εισόδου στην αγορά της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας

Το θέμα της στρατηγικής εισόδου μιας επιχείρησης σε μια ξένη αγορά είναι από μόνο του ένα θέμα που επιδέχεται μεγάλης ανάλυσης και αφορά σε παράγοντες εσωτερικούς (της επιχείρησης) και εξωτερικούς (του διεθνούς περιβάλλοντος και της συγκεκριμένης αγοράς στην οποία η ενδιαφερόμενη επιχείρηση επιδιώκει να επεκταθεί).

Στο παρόν πόνημα του Γραφείου ΟΕΥ-Σκοπίων θα καταγράψουμε ορισμένες γενικές αναφορές για τη διαδικασία διαμόρφωσης της στρατηγικής εισόδου μιας επιχείρησης σε μια νέα αγορά, όπως αυτής της Βόρειας Μακεδονίας. Η ενδιαφερόμενη ελληνική επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει τον τρόπο διείσδυσης που είναι ο πλέον κατάλληλος για εκείνη.

Το πιο σημαντικό στοιχείο, κατά τη διαμόρφωση στρατηγικής, αποτελεί η επιλογή της σωστής χρονικής στιγμής, ειδικότερα όταν πρόκειται για την προσπάθεια εισόδου σε μία ξένη αγορά, η οποία αποτελεί από μόνη της ένα σημαντικό εγχείρημα. Η επιλογή του σωστού χρόνου εξαρτάται από την ετοιμότητα της ενδιαφερόμενης επιχείρησης, τη σωστή προετοιμασία της και την επαρκή γνώση της αγοράς στην οποία θέλει να επεκτείνει τις δραστηριότητές της. Εν προκειμένω, οι βασικότεροι τρόποι διείσδυσης στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας αφορούν στην ανάπτυξη των παρακάτω μηχανισμών:

(1) **Εξαγωγές**, (2) **Αδειοδότηση**, (3) **Κοινοπραξίες**, (4) **Άμεσες Επενδύσεις**.

1) **Εξαγωγές:** Οι εξαγωγές αποτελούν την πιο παραδοσιακή μορφή διεθνοποίησης. Όλες οι σχετικές με τις εξαγωγές δαπάνες αφορούν κυρίως το μάρκετινγκ, οπότε δεν αποτελεί μόνο τον παραδοσιακότερο τρόπο διείσδυσης σε μία ξένη αγορά αλλά και τον ασφαλέστερο, δεδομένου ότι δεν απαιτείται μετακίνηση των εγκαταστάσεων της επιχείρησης και έτσι όλα μπορούν να γίνουν εύκολα και άμεσα στη χώρα προέλευσης. Εν τούτοις, υπάρχουν και ορισμένοι σχετικοί κίνδυνοι και δαπάνες που έχουν να κάνουν κυρίως με θέματα μεταφοράς, με σοβαρότερο παράγοντα να αποτελεί η αδυναμία προσέγγισης της ξένης αγοράς (έμμεση πρόσβαση στα στοιχεία αγοράς, διαφορά γλώσσας κ.λπ.). Το πλεονέκτημα της αγοράς της Βόρειας Μακεδονίας για τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι η εγγύτητά της και οι ομοιότητες στα καταναλωτικά πρότυπα και τις συνήθειες του πληθυσμού της. Στα μη ισχυρά σημεία της είναι το μικρό μέγεθος της αγοράς και η σχετικά χαμηλή αγοραστική δύναμη. Ουσιαστικά, όμως, οι εν λόγω παράγοντες καλύπτονται από τον ενιαίο εμπορικό χώρο που δημιουργεί η συμφωνία CEFTA και από το μεγάλο ποσοστό της άτυπης οικονομίας, η οποία στην ουσία αλλοιώνει την εικόνα που δημιουργούν τα επίσημα στοιχεία ως προς την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

(2) **Αδειοδότηση:** Αποτελεί τη διαδικασία με την οποία μια επιχείρηση (δηλαδή ο δικαιούχος) παρέχει το δικαίωμα σε μια άλλη επιχείρηση, στη χώρα που επιθυμεί να εισέλθει, να χρησιμοποιήσει τη δική της ιδιοκτησία. Μία πολύ γνωστή μορφή αδειοδότησης αποτελεί και η **δικαιοχρησία (franchise)**, αλλά αυτή παρέχεται μακροπρόθεσμα, ενώ η αδειοδότηση αφορά στις βραχυπρόθεσμες δεσμεύσεις. Η αδειοδότηση αποτελεί μια άλλη μορφή "ασφαλούς" διείσδυσης στην αγορά, δεδομένου ότι δεν απαιτεί πολλά από τον δικαιούχο, εκτός από την παροχή του δικαιώματος στην αντίστοιχη ξένη χώρα προκειμένου να γίνει χρήση των άυλων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησής τους, όπως για παράδειγμα το εμπορικό σήμα. Σημειώνουμε ότι η δικαιοχρησία αποτελεί τον λιγότερο συχνό τρόπο διείσδυσης των ελληνικών επιχειρήσεων, δεδομένου ότι μέχρι στιγμής υπάρχουν λίγα τέτοια παραδείγματα (π.χ. καταστήματα λιανικής πώλησης Jumbo, καταστήματα καφεστίασης Mikel).

(3) **Κοινοπραξίες:** Μία **κοινοπραξία** προϋποθέτει τη συνεργασία μεταξύ δύο εταιρειών. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να εντοπισθεί ένας εξωτερικός συνεργάτης και να συναφθεί μία κοινή στρατηγική, η οποία να βασίζεται σε διαπραγματεύσεις. Θα πρέπει ωστόσο να ληφθεί υπόψη ότι, η εν λόγω μορφή διείσδυσης στην αγορά μπορεί να επιφέρει ορισμένους κινδύνους όπως πολιτιστικές διαφορές, δυσκολίες στη διαχείριση, ή τον κίνδυνο ο εκάστοτε εταίρος να αποτελέσει τελικά ανταγωνιστής (σύγκρουση συμφερόντων και ασάφεια επί των κερδών). Από την άλλη, η κοινοπραξία παρέχει εύκολη πρόσβαση στις γνώσεις του εντόπιου συνεργάτη σχετικά με την αγορά και το αντίστροφο. Με αυτόν τον τρόπο, αξιοποιούνται οι γνώσεις των άλλων, οι πολιτιστικές διαφορές και τα τοπικά δίκτυα για την επίτευξη των αμοιβαίων στόχων των δυο πλευρών. Προκειμένου να είναι επιτυχής μια τέτοια στρατηγική εισόδου στην αγορά, σκόπιμο είναι πριν τη συμφωνία να ζητηθεί ικανή και αξιόπιστη νομική και λογιστική παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από εταιρείες που

γνωρίζουν την αγορά. Σημειώνεται ότι, στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας δραστηριοποιούνται εταιρείες νομικής και λογιστικής υποστήριξης ελληνικών συμφερόντων.

(4) **Άμεσες Επενδύσεις:** Αφορά στην επενδυτική προσπάθεια μίας επιχείρησης η οποία επιθυμεί να επεκτείνει τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες εκτός Ελλάδος, είτε ως Greenfield επένδυση (νέα επένδυση), είτε ως Brownfield (με την εξαγορά μιας ήδη υπάρχουσας εγχώριας επιχείρησης). Η διαδικασία περιλαμβάνει τη μεταβίβαση πόρων, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου, της τεχνολογίας και του προσωπικού και συνεπώς απαιτούνται περισσότεροι πόροι για επένδυση. Αυτό συνεπάγεται ότι, η εν λόγω μορφή δραστηριοποίησης φέρει μεγαλύτερο ποσοστό κινδύνου και υψηλότερο επίπεδο δέσμευσης από την πλευρά της ενδιαφερόμενης ελληνικής επιχείρησης, σε αντίθεση με τις προαναφερθείσες μεθόδους, καθώς και υψηλότερο επίπεδο διαχειριστικών δεξιοτήτων. Επισημαίνεται ότι, στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας υπάρχουν αρκετές άμεσες ξένες επενδύσεις από την Ελλάδα, σε βαθμό που καθιστούν τη χώρα μας την τρίτη σε σημασία χώρα προέλευσης ΑΞΕ σε επίπεδο αποθεμάτων (FDI stock).

Περισσότερες πληροφορίες για τις ξένες και ελληνικές επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία, μπορείτε να βρείτε στην Ετήσια Έκθεση του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων για το 2020 στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/75762>.

B.2.1 Συνεργασία με Αντιπροσώπους/διανομείς

Ο καλύτερος τρόπος προσέγγισης και ανάπτυξης συνεργασίας με εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας είναι, πέρα από την επίσκεψη στην όποια εταιρική ιστοσελίδα ή την ανταλλαγή ηλεκτρονικών επιστολών, η προσωπική επαφή με τον αντίστοιχο επιχειρηματία, ώστε να διαμορφωθεί επαρκώς η πρώτη εντύπωση.

Ο μέσος επιχειρηματίας της χώρας αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης με τον μελλοντικό συνεργάτη του.

Επιπροσθέτως, στην έναρξη επιχειρηματικών συνεργασιών δύνανται να συμβάλουν οι επαφές μεταξύ των επιχειρηματιών των δύο χωρών που λαμβάνουν χώρα μέσα από συμμετοχές σε εκθέσεις και επιχειρηματικές αποστολές, ή στοχευμένες κλαδικές δράσεις που διοργανώνονται από το Γραφείο ΟΕΥ ή από κλαδικούς φορείς στη χώρα.

Σημειώνεται ότι, τα τελευταία χρόνια δεν υπάρχει ετήσιος προγραμματισμός διεθνών εκθέσεων στη Βόρεια Μακεδονία, κυρίως εξ' αιτίας έλλειψης κατάλληλων υποδομών και ενός εθνικού φορέα διοργάνωσης εκθέσεων. Ιδιωτικοί φορείς και οι κλαδικές ενώσεις διοργανώνουν περιστασιακά και σε ad hoc βάση κλαδικές εκθεσιακές εκδηλώσεις. Περαιτέρω, εντός του 2020 παρατηρήθηκε αύξηση των διαδικτυακών εκδηλώσεων, εξ αιτίας της πανδημίας COVID-19 και των επακόλουθων μέτρων περιορισμού στις μετακινήσεις και τις μαζικές συγκεντρώσεις και εν γένει κοινωνικής αποστασιοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, υιοθετήθηκαν εναλλακτικές μέθοδοι επικοινωνίας εκ του μακρόθεν (τηλεδιασκέψεις, διαδικτυακά σεμινάρια), έως ότου τουλάχιστον οι συνθήκες επιτρέψουν την πρόσωπο με πρόσωπο επαφή.

B.2.2 Ίδρυση θυγατρικής/υποκαταστήματος/αντιπροσωπίας/κοινοπραξίας

(βλ. Κεφάλαιο Β.1.2 Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας)

B.2.3 Δίκτυα Διανομής

Λόγω του μικρού μεγέθους της χώρας, δεν υπάρχουν εκτεταμένα δίκτυα διανομής, ούτε αντίστοιχοι αποθηκευτικοί χώροι, ενώ παρατηρείται συχνά το φαινόμενο ο εισαγωγέας να είναι συγχρόνως και χονδρέμπορος ή λιανοπωλητής. Τα υφιστάμενα δίκτυα διανομής βρίσκονται υπό συνεχή διαμόρφωση, ενώ τα μερίδια αγοράς των λιανοπωλητών, χονδρεμπόρων, μεγάλων αλυσίδων καταστημάτων και υπαίθριων αγορών φαίνεται ότι θα μεταβληθούν στο άμεσο μέλλον, λόγω μεταξύ άλλων και της παρουσίας μεγάλων εμπορικών κέντρων.

Στη Βόρεια Μακεδονία υπάρχουν δύο βασικοί τύποι δικτύων διανομής: μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων και δίκτυα εξειδικευμένων καταστημάτων. Οι κυριότερες αλυσίδες υπεραγορών στη Βόρεια Μακεδονία είναι οι εξής: Kam, Tinex, Vero-Veropoulos (ελληνικών συμφερόντων), Ramstore (τουρκικών συμφερόντων), Skopski Pazar και Tediko. Τα γνωστότερα δίκτυα εξειδικευμένων καταστημάτων και franchise είναι τα: Replek, Zegin, Zitoluluks, Zlatara Rubin, Vegera, Specijal, Fometti και Fashion Group.

Ενδιαφέρουσες, επιχειρηματικά, γεωγραφικές περιοχές για την παρουσία των ελληνικών προϊόντων είναι τα Σκόπια, όπου συγκεντρώνονται όλοι οι τομείς οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και άλλες πόλεις μικρότερης οικονομικής σημασίας, όπως το Κουμάνοβο, το Τέτοβο, η Στρούμιτσα και το Μοναστήρι (Bitola).

Στο πλαίσιο της ενημέρωσης των Ελλήνων επιχειρηματιών, κατόπιν σχετικών αιτημάτων τους, το Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων (ΟΕΥ) της Ελληνικής Πρεσβείας στα Σκόπια παρέχει τη δέουσα πληροφόρηση σε όλους τους ενδιαφερομένους, προκειμένου αφ' ενός, να έχουν μια πρώτη εικόνα της αγοράς στους τομείς που τους αφορούν και αφ' ετέρου, να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τις σημαντικότερες εταιρίες συγκεκριμένων κλάδων, τα στοιχεία επικοινωνίας των οποίων τους αποστέλλονται.

Σημειώνεται ότι, οι συνθήκες λειτουργίας των ξένων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών, δεν είναι πάντα εύκολες και απαιτείται απόλυτη συμμόρφωση με τους νόμους της Βόρειας Μακεδονίας, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν αντιπαραθέσεις με τις Αρχές της χώρας.

Επίσης, σημαντική είναι η τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι οι κυρώσεις που επιβάλλονται στους παραβάτες είναι εξαιρετικά αυστηρές.

B.2.4 Προώθηση – Διαφήμιση

Στη Βόρεια Μακεδονία χρησιμοποιούνται όλες οι μορφές διαφήμισης, ήτοι: διαδικτυακή, τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά, υπαίθριες πινακίδες, άμεσο μάρκετινγκ, εμπορικές εκθέσεις, χορηγίες εκδηλώσεων και χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων έχει τη δυνατότητα και την τεχνογνωσία να συμβάλει στη διοργάνωση στοχευμένων δράσεων προβολής επιμελητήριων, κλαδικών φορέων και επιχειρήσεων (π.χ. εκθέσεις, ειδικές εκδηλώσεις, γευσιγνωσία προϊόντων κλπ), προσκαλώντας επιλεγμένο καταναλωτικό κοινό και συμβάλλοντας στον εντοπισμό του κατάλληλου χώρου εκδηλώσεων και στην επιλογή των τοπικών συνεργατών.

B.2.5 Πρακτικές οδηγίες

Η προσωπική επαφή είναι από τους πλέον ενδεδειγμένους τρόπους προσέγγισης και ανάπτυξης συνεργασίας με εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας. Η αγορά είναι μικρή και ως εκ τούτου είναι πιο εύκολο να χαρτογραφηθεί και να μελετηθεί διεξοδικά πριν γίνει η πρώτη επαφή.

Κατ' αρχάς, συνιστάται στις ενδιαφερόμενες ελληνικές επιχειρήσεις η επικοινωνία με το Γραφείο ΟΕΥ- Σκοπίων, προκειμένου να συλλέξουν τις πρώτες βασικές πληροφορίες για την αγορά, ενδεχομένως και καταλόγους με στοιχεία επικοινωνίας δυνητικών εγχώριων συνεργατών.

Άλλες πηγές πληροφόρησης και άντλησης στοιχείων είναι οι ιστοσελίδες της εδώ Κεντρικής Τράπεζας, της Στατιστικής Υπηρεσίας και των παραγωγικών Υπουργείων, καθώς και των τοπικών Επιμελητήριων, των κλαδικών φορέων και των επιχειρήσεων, ανάλογα με το αντικείμενο του ενδιαφέροντος. Πολλές από αυτές διαθέτουν αναρτήσεις και στην αγγλική γλώσσα, γεγονός που διευκολύνει αρκετά την έρευνα (βλ. περισσότερα στο κεφάλαιο Ζ. Χρήσιμα στοιχεία επικοινωνίας).

Αφού συλλέξουν τα πρώτα στοιχεία, δόκιμο θα ήταν να προηγηθεί μια πρώτη επικοινωνία, κατά προτίμηση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, εφ' όσον υπάρχει, ώστε ο δυνητικός εγχώριος συνεργάτης να ενημερωθεί για το προφίλ, τις προθέσεις και τις προσδοκίες της ενδιαφερόμενης ελληνικής εταιρείας.

Στη συνέχεια, σκόπιμο θα ήταν να πραγματοποιηθεί κατ' ιδίαν συνάντηση. Η χιλιομετρική απόσταση της εν λόγω αγοράς το επιτρέπει και μπορεί να συνδυασθεί με αφορμή κάποιο επιχειρηματικό γεγονός (κλαδική έκθεση, επιχειρηματική εκδήλωση, επιχειρηματική αποστολή κλπ). Επισημαίνεται ότι, ο μέσος επιχειρηματίας συνηθίζει να επισκέπτεται συχνά διάφορες εκθέσεις στην Ελλάδα και κυρίως στη Θεσσαλονίκη. Αυτό θα δημιουργήσει την αίσθηση εμπιστοσύνης και αμεσότητας, την οποία αναζητά ο εδώ επιχειρηματίας στη διαμόρφωση νέων συνεργασιών.

Οι εκπρόσωποι των εγχώριων επιχειρήσεων συνήθως μιλούν αγγλικά, εκτός από την τοπική γλώσσα και την αλβανική, που συναντάται πολύ συχνά στη χώρα, εξ' αιτίας της παρουσίας του αλβανικού στοιχείου (σημειωτέον ότι, η αλβανική γλώσσα έχει καθιερωθεί ως η δεύτερη επίσημη γλώσσα στη Βόρεια Μακεδονία). Σε μικρότερο ποσοστό ομιλούνται τα τουρκικά και τα βλάχικα, ενώ είναι κατανοητές από τους περισσότερους άλλες γλώσσες σλαβικής προέλευσης.

Σε περιοχές κοντά στα σύνορα, όπως π.χ. Γευγελή, Μοναστήρι κλπ, υπάρχουν άτομα που μιλούν ή καταλαβαίνουν την ελληνική γλώσσα. Ο αριθμός των ατόμων αυτών, καθώς και αυτών που επιθυμούν να μάθουν ελληνικά αυξάνεται σταδιακά. Αυτό οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών που επιτρέπουν τη συχνότερη επαφή των δυο λαών, με συχνές εκατέρωθεν επισκέψεις για τουρισμό ή αγορές, είτε εξ' αιτίας της ύπαρξης σημαντικού αριθμού ελληνικών επιχειρήσεων στη χώρα, που δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης για τους ντόπιους.

Εν τούτοις, κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19, οι εκατέρωθεν επισκέψεις και οι δια ζώσης επαφές έχουν περιορισθεί σημαντικά και τη θέση τους έχουν πάρει η διαδικτυακή και ηλεκτρονική επικοινωνία. Επίσης, έχουν καθιερωθεί πρωτόκολλα για την ασφαλή διακίνηση εμπορευμάτων με φορητά και έχουν υιοθετηθεί μέτρα για την προστασία από τον

κορωνοϊό στις κατά πρόσωπο επαφές, όπως η μάσκα και η τήρηση απόστασης 1-2 μέτρων.

B.3 Καταναλωτικές Τάσεις

Ο καταναλωτής στη Βόρεια Μακεδονία εκτιμά την ποικιλία σε προϊόντα ίδιας κατηγορίας, αλλά σε ανταγωνιστική τιμή, σε βάρος μάλιστα επιλογής προϊόντων Premium. Η ευαισθησία στις τιμές είναι πιο αισθητή στα τρόφιμα καθημερινής χρήσης, όπως ψωμί, φρέσκο κρέας και πουλερικά, ρύζι και αλεύρι.

Αναφορικά με τη συχνότητα αγορών, οι καταναλωτές προτιμούν τις εβδομαδιαίες αγορές έναντι των αγορών κάθε δύο εβδομάδες και των μηνιαίων αγορών.

Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το μέσο νοικοκυριό στη Βόρεια Μακεδονία ξοδεύει το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός του για τρόφιμα και υπηρεσίες κοινής ωφελείας. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Ομοσπονδία Συνδικάτων της Βόρειας Μακεδονίας, τον Ιούλιο του 2021 η μέση τετραμελής οικογένεια χρειάστηκε 34.128 δηνάρια (554 ευρώ) για να καλύψει τις ελάχιστες δαπάνες διαβίωσης. Σύμφωνα με την εκτίμηση των αναγκών για ένα μέσο νοικοκυριό, χρειάστηκαν 14.417 δηνάρια για την κάλυψη του μηνιαίου κόστους διατροφής και 10.827 δηνάρια για την κάλυψη μηνιαίων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Το κόστος των ειδών προσωπικής υγιεινής και των οικιακών προϊόντων καθαρισμού ήταν περίπου 2.382 δηνάρια. Τα έξοδα μεταφοράς ανήλθαν σε 2.529 δηνάρια. Για τα ρούχα και τα υποδήματα, μια μέση οικογένεια χρειαζόταν 2.170 δηνάρια, για ψυχαγωγία 1.068 δηνάρια, και υγειονομική περίθαλψη 735 δηνάρια.

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή τον Αύγουστο του 2021, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, ήταν 100,6 και ο Δείκτης Τιμών Λιανικής 100,4. Αύξηση των δεικτών κόστους ζωής τον Αύγουστο του 2021, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, καταγράφηκε σε: φρέσκα και διατηρημένα με απλή ψύξη λαχανικά, εκτός από τις πατάτες και άλλους κονδύλους κατά 15,8%, τυρί και τυρί cottage κατά 1,1%, κρέας κατά 0,9%, ψωμί και δημητριακά κατά 0,7%, γάλα κατά 0,6%, ζάχαρη, μαρμελάδα, μέλι, σοκολάτα και είδη ζαχαροπλαστικής κατά 0,3%, τρόφιμα, που δεν κατονομάζονται αλλού, οινοπνευματώδη ποτά κατά 0,2%. Τον Αύγουστο 2021, αύξηση του δείκτη κόστους ζωής καταγράφηκε επίσης σε: φωτογραφικό και κινηματογραφικό εξοπλισμό και οπτικά όργανα κατά 8,4%, αέριο οικιακής χρήσης κατά 5,6%, τουριστικά πακέτα κατά 3,1%, ψυχαγωγικές και αθλητικές υπηρεσίες για 2,0%, κατοικίδια ζώα και σχετικά προϊόντα κατά 1,1%, ποδήλατα κατά 0,9%, μηχανοκίνητα οχήματα κατά 0,7%, καύσιμα και λιπαντικά για οχήματα, υπηρεσίες διαμονής κατά 0,6%, γυάλινα σκεύη, σκεύη κουζίνας και άλλων εξοπλισμό, εξοπλισμό πληροφορικής για επεξεργασία δεδομένων κατά 0,5%, έπιπλα και οικιακά είδη, μικρές ηλεκτρικές οικιακές συσκευές, οδικές μεταφορές επιβατών, εξοπλισμό λήψης, εγγραφής και αναπαραγωγής ήχου και εικόνων κατά 0,4%, υφασμάτινα υφάσματα, υλικά συντήρησης και επισκευής σπιτιού, βιβλία, άλλες συσκευές και προϊόντα προσωπικής υγιεινής, άλλες υπηρεσίες που δεν κατονομάζονται αλλού κατά 0,2%. Μείωση των δεικτών κόστους ζωής τον Αύγουστο του 2021, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, καταγράφηκε σε: λάδι και λιπαρά, φρέσκα και διατηρημένα με απλή ψύξη φρούτα κατά 0,7%. Επίσης, μείωση των δεικτών κόστους ζωής καταγράφηκε σε: κεντρική θέρμανση κατά 4,0%, μέσα καταγραφής κατά 1,8%, αεροπορικές μεταφορές επιβατών κατά 1,5%, άλλα έντυπα υλικά, ηλεκτρικές συσκευές προσωπικής υγιεινής κατά 1,3%, υγρά καύσιμα για νοικοκυριά κατά 1,0%, παιχνίδια και χόμπι κατά 0,8%, υποδήματα, κήπους, φυτά και λουλούδια κατά 0,5%, μεγάλες οικιακές συσκευές, άλλα προσωπικά αντικείμενα κατά 0,4%. Ο Δείκτης Τιμών

Καταναλωτή τον Αύγουστο του 2021, σε σύγκριση με τον Αύγουστο του 2020, αυξήθηκε κατά 3,6% και ο Δείκτης Τιμών Λιανικής αυξήθηκε κατά 4,9%.

Εν τούτοις, παρατηρήθηκε αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς εντός του 2020 ως προς τις εξόδους και την κατανάλωση τροφίμων και ποτών λόγω πανδημίας COVID-19 και των μέτρων που ακολούθησαν για τον περιορισμό της εξάπλωσης του κορωνοϊού (π.χ. περιορισμός λειτουργίας των εγκαταστάσεων εστίασης και τροφοδοσίας). Ως αποτέλεσμα, οι καταναλωτές στράφηκαν σε αγορές εξ αποστάσεως (delivery ή take away, ηλεκτρονικό εμπόριο).

Επιπροσθέτως, το ηλεκτρονικό εμπόριο αναπτύσσεται σταθερά στη Βόρεια Μακεδονία, μολονότι εξακολουθεί να είναι σχετικά χαμηλό, τόσο όσον αφορά στις εγχώριες εταιρείες όσο και στους καταναλωτές που κάνουν τις αγορές τους διαδικτυακά. Το 2020, η έκθεση της UNCTAD για τη μέτρηση του δείκτη B2C ηλεκτρονικού εμπορίου κατατάσσει τη Βόρεια Μακεδονία στη 52^η θέση σε σύνολο 152 χωρών (από την 51^η θέση που κατείχε την προηγούμενη χρονιά σε σύνολο 152 χωρών).

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία της Ένωσης Ηλεκτρονικού Εμπορίου για συναλλαγές πληρωμών χωρίς μετρητά στα εικονικά σημεία πώλησης για περίοδο 6 μηνών έως τις 30.06.2021 από την Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, η τάση ανάπτυξης τόσο της αξίας όσο και του αριθμού των συναλλαγών παραμένει σημαντικός. Το πρώτο εξάμηνο του 2021, η συνολική αξία των online συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα και στο εξωτερικό, ανήλθε σε 168,7 εκατ. ευρώ, ήτοι αύξηση 61% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Το πρώτο εξάμηνο του 2021, πραγματοποιήθηκαν 6,45 εκατ. συναλλαγές, αύξηση 50% σε σύγκριση με τον αριθμό των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν την ίδια περίοδο πέρυσι, πράγμα που σημαίνει ότι η αξία της μέσης συναλλαγής έχει αυξηθεί στα 26,2 ευρώ έναντι 24,3 ευρώ την ίδια περίοδο πέρυσι. Επιπλέον, εάν το πρώτο εξάμηνο του περασμένου έτους η μέση συναλλαγή νομικών προσώπων ήταν υψηλότερη (30,7 ευρώ) σε σύγκριση με φυσικά πρόσωπα (23,8 ευρώ) το 2021 είναι σχεδόν ίση μεταξύ νομικών προσώπων και φυσικών προσώπων.

Οι πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας ξόδεψαν 123 εκατ. ευρώ τους πρώτους έξι μήνες του τρέχοντος έτους σε εγχώρια διαδικτυακά καταστήματα, αντιπροσωπεύοντας το 73% της συνολικής αξίας των online συναλλαγών. Από την άλλη, οι αλλοδαποί ξόδεψαν 7,6 εκατ. ευρώ σε εγχώριους ηλεκτρονικούς εμπόρους το πρώτο εξάμηνο του 2021.

Στη Βόρεια Μακεδονία, από τις 30 Ιουνίου 2021, υπάρχουν 1.661 ενεργά εικονικά/διαδικτυακά σημεία πώλησης, ήτοι ετήσια αύξηση 36% (την 30.06.2020 ο αριθμός των ενεργών ηλεκτρονικών καταστημάτων ήταν 1.223).

Τέλος, παρατηρώντας τις καταναλωτικές συνήθειες και τάσεις θα λέγαμε ότι, ο καταναλωτής γίνεται ολοένα πιο απαιτητικός μεν όσον αφορά στην ποιότητα και τη φήμη του προϊόντος, αλλά δεν αλλάζει εύκολα τις συνήθειές του, εάν δεν πεισθεί ότι το προϊόν συνδυάζει ποιότητα και καλή τιμή.

B.4 Βιομηχανική Ιδιοκτησία

Ο πρώτος εθνικός νόμος για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας τέθηκε σε ισχύ στις 15.07.1993, ενώ στις 28.03.1994 τέθηκαν σε ισχύ οι εφαρμοστικοί κανονισμοί. Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας έγινε μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας στις 23.07.1993 με την υποβολή δήλωσης αποδοχής διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών που έχουν ήδη επικυρωθεί. Η συμμετοχή της Δημοκρατίας της Βόρειας

Μακεδονίας σε αυτές τις Συμβάσεις και Συνθήκες χρονολογείται από το 08.09.1991, ημερομηνία ανεξαρτησίας της χώρας.

Αρχικά αρμόδιος φορέας ήταν το Γραφείο Προστασίας της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, το οποίο ιδρύθηκε στις 01.12.1993, ως νομικό πρόσωπο εποπτευόμενο από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Τον Ιούνιο του 2002, ένας νέος νόμος για τη βιομηχανική ιδιοκτησία, ο οποίος ετέθη σε ισχύ από την 01.01.2004, ευθυγραμμίζεται με τα διεθνή πρότυπα και τις θεμελιώδεις αρχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (TRIPS) και τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τροποποίηση τον Μάρτιο του 2004, το καθεστώς και το όνομα του ιδρύματος άλλαξε σε Κρατικό Γραφείο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, το οποίο λειτουργεί ως προς τη διοικητική οργάνωσή του με καθεστώς ανεξάρτητου κρατικού φορέα, σύμφωνα με τις σχετικές κείμενες διατάξεις του νόμου και των κανονισμών που εγκρίθηκαν. Ο νόμος τροποποιήθηκε εκ νέου τον Μάρτιο του 2006, προκειμένου να προσαρμοσθεί περαιτέρω με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, με ενισχυμένα μέτρα για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Το 2009 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος που ρυθμίζει την απόκτηση, την άσκηση και την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (No. 07-1006/1/12.2.2009), ο οποίος τροποποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2020 αναφορικά με τα προβλεπόμενα κόστη ένδικης διαδικασίας για την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (No. 08-1105/1/04.02.2020).

Περαιτέρω στοιχεία μπορείτε να αρυσθείτε από τον ιστότοπο του εν λόγω φορέα:

http://www.ippo.gov.mk/EN/Index_en.aspx.

Γ. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ - ΔΑΣΜΟΛΟΓΗΣΗ

Γ.1 Συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας

Ο κατάλογος των χωρών με τις οποίες η Βόρεια Μακεδονία έχει συνάψει Συμφωνία αποφυγής διπλής φορολογίας βρίσκεται στον ακόλουθο σύνδεσμο :

<http://www.ujp.gov.mk/en/plakjanje/category/137>.

Με την Ελλάδα δεν υπάρχει εισέτι Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας, εν τούτοις οι δύο χώρες βρίσκονται σε συζητήσεις για σύναψη ανωτέρω συμφωνίας (ελληνικό σχέδιο συμφωνίας τελεί υπό επεξεργασία από το Υπουργείο Οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας).

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, στις 29 Ιανουαρίου 2020, η Βόρεια Μακεδονία υπέγραψε την πολυμερή σύμβαση για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών (BEPS), κατά την έναρξη της 8^{ης} συνεδρίασης του Πλαισίου του ΟΟΣΑ/G20 στο Παρίσι. Το πρόγραμμα OECD / G20 BEPS παρέχει λύσεις στις Κυβερνήσεις για την επικαιροποίηση των διμερών φορολογικών συνθηκών και τη μείωση των ευκαιριών για φοροαποφυγή από πολυεθνικές επιχειρήσεις. Το κείμενο της σύμβασης, η αιτιολογική έκθεση και βασικές πληροφορίες, είναι διαθέσιμα στο <http://oe.cd/mli>.

Γ.2 Φορολογία Φυσικών προσώπων

Ως φορολογούμενος ορίζεται κάθε ιδιώτης-κάτοικος Βόρειας Μακεδονίας ο οποίος φορολογείται επί του συνολικού εισοδήματός του, τόσο από δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας, όσο και στο εξωτερικό. Επίσης, ο φορολογούμενος θεωρείται στο εξωτερικό μη κάτοικος αναφορικά με το εισόδημα προέλευσης Βορείου Μακεδονίας. Ένα πρόσωπο θεωρείται φορολογικός κάτοικος της Βορείου Μακεδονίας εάν διαμένει συνεχώς ή κατά διαστήματα στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας, για 183 ημέρες ή περισσότερο εντός οποιασδήποτε περιόδου 12 μηνών.

Η φορολόγηση των εισοδημάτων των φυσικών προσώπων στη Βόρεια Μακεδονία βασίζεται στο καθεστώς διαμονής τους. Οι κάτοικοι της Βορείου Μακεδονίας φορολογούνται στο συνολικό εισόδημά τους, περιλαμβανομένου του εισοδήματος που προκύπτει από δραστηριότητες στο εξωτερικό.

Οι μη κάτοικοι φορολογούνται για το εισόδημά τους που προέρχεται από τη δραστηριοποίησή τους ενός της Βορείου Μακεδονίας.

Βάσει τελευταίων τροποποιήσεων του νόμου περί φορολογίας (βλ. Ν. 290/ 7.12.2020 και Ν. 85/ 19.4.2021, στην τοπική γλώσσα στον σύνδεσμο:

http://ujp.gov.mk/files/attachment/0000/1132/00001132_85_19.04.2021_.pdf

ορισμένα είδη εισοδήματος υπόκεινται σε προοδευτική φορολόγηση 10% και 18%, ενώ άλλα είδη εισοδήματος υπόκεινται στον κατ' αποκοπήν φορολογικό συντελεστή 15%. Βλ. σχετικά ακόλουθο πίνακα:

Είδος φόρου	Ετήσιο εισόδημα	Φορολογικός συντελεστής
<ul style="list-style-type: none">Εισόδημα από απασχόλησηΕισόδημα από αυτοαπασχόλησηΈσοδα από πνευματικά ή και συγγενικά δικαιώματαΈσοδα από την πώληση ιδίων γεωργικών προϊόντων	Ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα μέχρι 1.080.000 δηνάρια	10%
	Ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα πάνω από 1.080.000 δηνάρια	18% για το τμήμα του εισοδήματος που υπερβαίνει τα 1.080.000 δηνάρια
<ul style="list-style-type: none">Έσοδα από δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίαςΈσοδα από εκμίσθωση ή υπομίσθωση κινητής και ακίνητης περιουσίαςΈσοδα κεφαλαίωνΚέρδη κεφαλαίων *Κέρδη από τυχερά παιχνίδιαΈσοδα από ασφάλειεςΆλλα έσοδα	Ανεξάρτητα από το ποσό του πραγματοποιημένου εισοδήματος (εκτός από τα κέρδη από την πώληση τίτλων και τόκων σε καταθέσεις ταμειυτηρίου *).	0% -15%

<ul style="list-style-type: none"> Εισοδήματα των οποίων η καταγωγή δεν μπορεί να αποδειχθεί 	Η διαφορά μεταξύ της αξίας του ακινήτου και του αποδεδειγμένου ποσού των κεφαλαίων για την κτήση του	70%
---	--	-----

* Από την 1η Ιανουαρίου 2023, για τα έσοδα από υπεραξίες που πραγματοποιούνται από την πώληση κινητών αξιών και μετοχών που εκδίδονται από επενδυτικό ταμείο, ο φόρος καταβάλλεται με συντελεστή 15% εάν ο κάτοχος τις έχει για ένα έτος, με συντελεστή 10% εάν τις έχει από 1 έως 10 χρόνια και με 0% εάν ο κάτοχος τις έχει για περίοδο μεγαλύτερη των δέκα ετών.

Για τα έσοδα κεφαλαίων από τόκους προθεσμιακών καταθέσεων, ο φόρος καταβάλλεται με ενιαίο συντελεστή 10%.

Σημειώνεται ότι, επίκεινται αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς της Βόρειας Μακεδονίας, βάσει της Στρατηγικής Αναθεώρησης του Φορολογικού Συστήματος 2020-2023. Βλ. σχετικά στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://finance.gov.mk/wp-content/uploads/2020/02/Tax-Strategy_2020_2023.pdf.

Γ.3 Φορολόγηση Επιχειρήσεων

Είδος φόρου	Φορολογούμενος	Φορολογικός συντελεστής
Φόρος Εισοδήματος Εταιρειών	Ο φόρος εισοδήματος εταιρειών καταβάλλεται από νομικά πρόσωπα/εταιρείες που ιδρύονται στη Βόρεια Μακεδονία υπό καθεστώς μονίμου κατοίκου τόσο επί του κέρδους που προκύπτει από τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας όσο και από τα εισοδήματα που παράγονται στο εξωτερικό. Μια νομική οντότητα θεωρείται κάτοικος εάν έχει εγγραφεί σύμφωνα με το εταιρικό δίκαιο ή εάν έχει έδρα στην επικράτεια της Βόρειας Μακεδονίας. Αντιθέτως, τα νομικά πρόσωπα/εταιρείες που ιδρύονται στη Βόρεια Μακεδονία υπό καθεστώς μη μονίμου κατοίκου φορολογούνται μόνο για το κέρδος που παράγουν από την επιχειρηματική δραστηριότητα στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας.	10%

Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο της συμφωνίας BEPS, που αφορά στην εναρμόνιση του διεθνούς φορολογικού συστήματος, η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, μαζί με 136 άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, πρόκειται να εφαρμόσει από το 2023 μεταρρυθμίσεις σχετικά με τους εταιρικούς φόρους, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις φορολογικές προκλήσεις που προκύπτουν από τη ψηφιοποίηση της οικονομίας.

Αυτή η σημαντική μεταρρύθμιση του διεθνούς φορολογικού συστήματος αποτελείται από δύο πυλώνες και αφορά στη φορολόγηση των ψηφιακών δραστηριοτήτων των πολυεθνικών εταιρειών, καθώς και στην εφαρμογή ελάχιστου παγκόσμιου συντελεστή φορολογίας εταιρειών για μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες. Με αυτήν τη συμφωνία, οι αναπτυσσόμενες χώρες θα λάβουν επίσης νέα φορολογικά δικαιώματα που θα τους επιτρέψουν να δημιουργήσουν περισσότερα φορολογικά έσοδα από τις μεγαλύτερες και

πιο κερδοφόρες εταιρείες, που δραστηριοποιούνται στον χώρο της παγκοσμιοποιημένης ψηφιακής οικονομίας.

Ο πρώτος πυλώνας της συμφωνίας αναμένεται να ανακαταλάβει άνω των 125 δισ. δολαρίων ετησίως από τις 100 μεγαλύτερες και πιο κερδοφόρες πολυεθνικές εταιρείες παγκοσμίως, διασφαλίζοντας ότι αυτές οι εταιρείες πληρώνουν το μερίδιό τους από τον φόρο όπου κι αν λειτουργούν και παράγουν κέρδη. Αυτό σημαίνει ότι, τα φορολογικά δικαιώματα των πολυεθνικών εταιρειών θα μεταφερθούν από τις χώρες όπου έχουν την έδρα τους στις χώρες όπου ασκούν ουσιαστικά τις δραστηριότητές τους και έχουν κέρδη, ανεξάρτητα από το αν έχουν φυσική παρουσία εκεί, δηλαδή δικαιοδοσίες αγοράς. Αυτοί οι νέοι κανόνες καλύπτουν εκείνες τις πολυεθνικές εταιρείες που εμφανίζουν έσοδα υψηλότερα από 20 δισ. ευρώ και κερδοφορία άνω του 10%,

Ο δεύτερος πυλώνας εισάγει έναν παγκόσμιο ελάχιστο συντελεστή φορολογίας εταιρειών 15%, ο οποίος εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει περίπου 150 δισ. δολάρια παγκοσμίως, σε νέα έσοδα ετησίως. Ο νέος ελάχιστος φορολογικός συντελεστής θα ισχύει για εταιρείες με έσοδα άνω των 750 εκατ. ευρώ.

Περαιτέρω οφέλη από αυτήν τη μεταρρύθμιση θα προκύψουν, επίσης, από τη σταθεροποίηση του διεθνούς φορολογικού συστήματος και την αύξηση της φορολογικής ασφάλειας για τους φορολογούμενους και τις φορολογικές διοικήσεις. Ο παγκόσμιος ελάχιστος φόρος αναμένεται να τερματίσει τους φορολογικούς παραδείσους και να μειώσει τα κίνητρα για τις πολυεθνικές εταιρείες να μετατοπίσουν τα κέρδη από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι εκτιμήσεις των οικονομικών επιπτώσεων από τον ΟΟΣΑ δείχνουν ότι οι χώρες χαμηλού, μεσαίου και υψηλού εισοδήματος θα παράγουν επιπλέον έσοδα.

Γ.4 Ειδικότεροι φόροι

Είδος φόρου	Φορολογούμενος	Φορολογικός συντελεστής
Φόρος Προστιθέμενης Αξίας	<p>Η φορολογούμενη εταιρεία είναι νομικό πρόσωπο ή ιδιώτης που ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας. Οι φορολογούμενοι υποχρεούνται να εγγραφούν για ΦΠΑ σε περίπτωση που:</p> <ul style="list-style-type: none"> - οι συνολικές φορολογητέες πωλήσεις κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους υπερβαίνουν τα 2.000.000 δηνάρια, ή - οι προβλεπόμενες φορολογητέες πωλήσεις στην αρχή της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ή κατά τη διάρκεια του έτους, υπερβαίνουν τα 2.000.000 δηνάρια. Οι μικρές επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν εάν θα εγγραφούν ως φορολογούμενοι ΦΠΑ στην αρχή κάθε ημερολογιακού έτους. Εάν αποφασίσουν να παραμείνουν εκτός του συστήματος ΦΠΑ, φορολογούνται ως τελικοί καταναλωτές και δεν έχουν δικαίωμα επιστροφής ΦΠΑ. 	<p>18% γενικός συντελεστής ΦΠΑ</p> <p>5% προτιμησιακός συντελεστής ΦΠΑ</p>
Φόρος ακίνητης περιουσίας	Υποκείμενο φόρου είναι νομική οντότητα ή ιδιώτης που είναι ιδιοκτήτης ακινήτου. Η βάση φόρου ιδιοκτησίας είναι η αγοραία αξία των ακινήτων. Η αγοραία αξία των ακινήτων καθορίζεται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που έχει ορίσει η κυβέρνηση.	Αναλογικά 0,10% - 0,20%

	<p>Οι συντελεστές φόρου ακινήτων είναι ανάλογοι και κυμαίνονται από 0,10% έως 0,20%. Οι τιμές μπορούν να καθοριστούν με βάση τον τύπο του ακινήτου. Κατ'εξαιρέση, οι συντελεστές φόρου ιδιοκτησίας σε αγροτικές εκτάσεις που δεν χρησιμοποιούνται για αγροτική παραγωγή ενδέχεται να αυξηθούν εκτός του παραπάνω εύρους (δηλαδή από τρεις έως πέντε φορές σε σχέση με τους βασικούς συντελεστές).</p> <p>Το ύψος των συντελεστών αποφασίζεται από τα Δημοτικά Συμβούλια.</p>	
Φόρος Κληρονομιάς και Δώρου	<p>Υποκείμενο φόρου είναι ιδιώτης ή νομική οντότητα-κάτοικος Βόρειας Μακεδονίας, που κληρονομεί φορολογητέα περιουσία ή λαμβάνει περιουσιακά στοιχεία ως δώρο στη χώρα ή στο εξωτερικό. Ο εν λόγω φορολογούμενος θεωρείται επίσης μη κάτοικος στο εξωτερικό για ακίνητη και κινητή περιουσία που κληρονομεί ή λαμβάνει ως δώρο στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας.</p>	<p>2%-3% Ανιόντες εξ αίματος δεύτερου βαθμού 4%-5% Άλλοι βαθμοί</p>
Φόρος επί των Πωλήσεων Ακίνητης Περιουσίας	<p>Νομική οντότητα και ιδιώτης-πωλητής ακινήτων, και κατ'εξαιρέση, φορολογούμενος επί του φόρου ακινήτων μπορεί να είναι νομική οντότητα και ιδιώτης αγοραστής ακίνητης περιουσίας, εάν στο συμβόλαιο συμφωνείται ο αγοραστής να καταβάλει το φόρο.</p>	<p>2% - 4%</p>

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας

Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)

Ο ΦΠΑ υπολογίζεται και αποδίδεται σε όλες τις φάσεις παραγωγής και εμπορίου, σε ολόκληρο τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, με την επιφύλαξη νομικών εξαιρέσεων. Έχει καθορισθεί σε 18% γενικώς, αλλά εφαρμόζεται προτιμησιακό ποσοστό 5% και 10% για τον κύκλο εργασιών ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών. Προτιμησιακός συντελεστής 5% εφαρμόζεται στην αγορά των ακόλουθων αγαθών:

<ul style="list-style-type: none"> - τρόφιμα -ζωοτροφές και ζώντα ζώα -φάρμακα -φαρμακευτικές και ιατρικές συσκευές / εξοπλισμός -ιατρικός εξοπλισμός και άλλες συσκευές που αφορούν αποκλειστικά στη χρήση από άτομα με ειδικές ανάγκες -σπόροι και φυτευτικό υλικό -λιπάσματα -αγροτικά μηχανήματα και γεωργικός εξοπλισμός -φύλλα πλαστικού για αγροτικές χρήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> -ακατέργαστα βρώσιμα έλαια -μηχανήματα και λογισμικό για την αυτόματη επεξεργασία δεδομένων και οι μονάδες τους (ηλεκτρονικοί υπολογιστές) -εκδόσεις (με ορισμένες εξαιρέσεις) -βρεφικά προϊόντα και σχολικά είδη -ηλιακοί θερμοσίφωνες -μεταφορές προσώπων -νερό από το δημόσιο σύστημα ύδρευσης -υπηρεσίες δημοσίας καθαριότητας -διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα -πέλλετ/ καυστήρες πέλλετ
---	---

Ο προτιμησιακός φορολογικός συντελεστής 10% ισχύει για τις υπηρεσίες εστιατορίου και τις υπηρεσίες εστίασης, με εξαίρεση τα αλκοολούχα ποτά.

α) Υποκείμενο του ΦΠΑ

Σε ΦΠΑ υπόκειται ο κύκλος εργασιών των αγαθών και των υπηρεσιών, όπως διαμορφώνεται από τον φορολογούμενο κατά τη διάρκεια της επιχειρηματικής του δραστηριότητας ή κατά την εισαγωγή προϊόντων. Φορολογείται κάθε πρόσωπο, το οποίο, μόνιμα ή προσωρινά, διενεργεί επιχειρηματική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από τους στόχους και τα αποτελέσματα αυτής της δραστηριότητας.

β) Φορολογική βάση:

Φορολογική βάση θεωρείται το συνολικό ποσό της αμοιβής που εισπράττεται ή που πρέπει να εισπραχθεί για τον κύκλο εργασιών, στον οποίο ο φόρος προστιθέμενης αξίας δεν συμπεριλαμβάνεται. Φορολογική βάση για την εισαγωγή των εμπορευμάτων θεωρείται η αξία των εισαγόμενων αγαθών, η οποία καθορίζεται βάσει των τελωνειακών εγγράφων.

γ) Εγγραφή στο ΦΠΑ:

Όλοι οι φορολογούμενοι που έχουν διενεργήσει συνολικό κύκλο εργασιών 2.000.000 δηναρίων (32.520 ευρώ περίπου) στο προηγούμενο ημερολογιακό έτος ή που προβλέπουν κύκλο εργασιών υψηλότερο από το ποσό αυτό, είναι υποχρεωμένοι να καταχωρηθούν ως φορολογούμενοι ΦΠΑ. Τα πρόσωπα / κάτοικοι της Βόρειας Μακεδονίας, τα οποία δεν υποχρεούνται να καταχωρηθούν ως πληρωτές ΦΠΑ, δεν υποχρεούνται να δηλώσουν ΦΠΑ για τον κύκλο εργασιών των αγαθών-υπηρεσιών που διενήργησαν και επομένως δεν υποχρεούνται να δηλώσουν ΦΠΑ σε τιμολόγια χωριστά.

Η τυπική περίοδος ΦΠΑ είναι ένας ημερολογιακός μήνας. Ωστόσο, εάν ο συνολικός κύκλος εργασιών το προηγούμενο ημερολογιακό έτος δεν υπερβαίνει τα 25 εκατομμύρια δολάρια, η φορολογική περίοδος είναι το ημερολογιακό τρίμηνο. Η περίοδος ΦΠΑ για τους εθελοντικούς φορολογούμενους με ΦΠΑ είναι το ημερολογιακό τρίμηνο.

Ο φορολογούμενος υποχρεούται να υποβάλει δήλωση ΦΠΑ για κάθε φορολογική περίοδο εντός 25 ημερών από τη λήξη της σχετικής φορολογικής περιόδου. Ο ΦΠΑ καταβάλλεται εντός 30 ημερών από τη λήξη της σχετικής φορολογικής περιόδου.

Ειδικό φόρος κατανάλωσης

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης επιβάλλονται σε περιορισμένο αριθμό προϊόντων που παράγονται ή εισάγονται στη Βόρεια Μακεδονία. Το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά, τα προϊόντα καπνού και τα καύσιμα, καθώς και η ηλεκτρική ενέργεια υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης. Η περίοδος κατανάλωσης είναι ένας ημερολογιακός μήνας και ο ειδικός φόρος κατανάλωσης καταβάλλεται εντός 15 ημερών από το τέλος του ημερολογιακού μήνα. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για τα αλκοολούχα ποτά και τα είδη καπνού επιβάλλεται με την αγορά γραμματοσήμων ειδικού φόρου κατανάλωσης.

Το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά φορολογούνται ανά λίτρο/ποσοστό αλκοόλ. Ορισμένες κατηγορίες αλκοολούχων ποτών (π.χ. κρασί) δεν υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Ο μέγιστος καταβλητέος ειδικός φόρος κατανάλωσης είναι μέχρι 340 δηνάρια/ λίτρο για καθαρή αλκοόλη.

Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για τα προϊόντα καπνού συνδυάζεται και υπολογίζεται τόσο ανά μονάδα/κιλό όσο και ως ποσοστό από την τιμή λιανικής. Από τον Ιούλιο του 2020 έως τον Ιούλιο του 2023, το ποσοστό του ειδικού και ελάχιστου ειδικού φόρου κατανάλωσης στα πούρα/καπνό καπνίσματος θα αυξάνεται κατά 0,20 δηνάρια ανά τεμάχιο κάθε χρόνο.

Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για καύσιμα και ηλεκτρικό ρεύμα καταβάλλεται σε περιπτώσεις όπου αυτά χρησιμοποιούνται ως καύσιμο ή καύσιμο θέρμανσης. Η βάση ειδικού φόρου κατανάλωσης για τα καύσιμα είναι η ποσότητα καυσίμων εκφρασμένη σε κιλά καθαρής μάζας, κυβικά μέτρα, λίτρα ή giga joules με βάση την ακαθάριστη θερμαντική αξία, εκτός από την ηλεκτρική ενέργεια όπου η βάση ειδικού φόρου κατανάλωσης είναι η ποσότητα που εκφράζεται σε μεγαβατώρες.

Φορολογικές ελαφρύνσεις: Μείωση φόρου και φορολογικής βάσης

- ✓ Η φορολογική βάση του φορολογούμενου μειώνεται για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε ενσώματα πάγια (ακίνητα, εγκαταστάσεις και εξοπλισμό) και άυλα περιουσιακά στοιχεία (λογισμικό υπολογιστή και διπλώματα ευρεσιτεχνίας), καθώς και για επεκτάσεις της δραστηριότητάς του, στο ποσοστό του 30% των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν. Η μείωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της καθορισμένης φορολογικής βάσης για την ίδια φορολογική περίοδο. Οι μειώσεις δεν ισχύουν όταν τα κεφάλαια επενδύονται σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία (επιβατικά αυτοκίνητα, έπιπλα, τάπητες, οπτικοακουστικό εξοπλισμό, λευκά είδη, έργα τέχνης και άλλων εφαρμοσμένων τεχνών, πολύτιμα και διακοσμητικά αντικείμενα εξοπλισμού των γραφείων).
- ✓ Μείωση φόρου στο 80% για τα έσοδα από πώληση ιδίων γεωργικών προϊόντων.
- ✓ Μείωση του φόρου εισοδήματος στο 10% για την ενοικίαση μη επιπλωμένων κατοικιών και επαγγελματικών χώρων.
- ✓ Μείωση του φόρου εισοδήματος στο 15% για την ενοικίαση επιπλωμένων κατοικιών και επαγγελματικών χώρων.
- ✓ Η φορολογική βάση του φορολογούμενου μειώνεται κατά το ποσό των επενδεδυμένων κεφαλαίων για σκοπούς προστασίας περιβάλλοντος (π.χ. εισόδημα από την πώληση χρησίμων στερεών αποβλήτων). Η μείωση φθάνει μέχρι και 50%.
- ✓ Κατά τον προσδιορισμό του εισοδήματος από δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αναγνωρίζονται τυποποιημένες δαπάνες ύψους 10%.
- ✓ Ο φορολογούμενος που υποχρεούται να χρησιμοποιήσει εξοπλισμό φορολογικού συστήματος (δηλ. συσκευές και ενσωματωμένα συστήματα αυτόματης διαχείρισης), απολαμβάνει του δικαιώματος μειωμένης φορολογίας για αγορές έως και 10 συσκευών, επί του ποσού της αξίας τους.
- ✓ Για τον φορολογούμενο - κάτοικο της Βόρειας Μακεδονίας που έχει καταβάλει φόρο επί του κέρδους που πραγματοποιείται όταν εργάζεται στο εξωτερικό, ο φόρος επί των δεδουλευμένων στη χώρα μειώνεται για το ποσό του φόρου κέρδους που καταβάλλεται στο εξωτερικό και μέχρι το ποσό του φόρου που ελήφθη με εφαρμογή του φορολογικού συντελεστή 10%.
- ✓ Ο φορολογούμενος που παράγει εισόδημα στο εξωτερικό, υποβάλλει κατάλληλες αποδείξεις για τον καταβληθέντα ή παρακρατούμενο φόρο από την αρμόδια φορολογική αρχή του αλλοδαπού κράτους.
- ✓ Ο φορολογούμενος που καταβάλλει φόρο για ποσό που περιλαμβάνεται στο φορολογητέο εισόδημα αλλά έχει διατεθεί ως δωρεά σε αθλητικές οντότητες (εθνικές αθλητικές ομοσπονδίες, αθλητικά σωματεία, άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που ασκούν αθλητική δραστηριότητα), απολαμβάνει του δικαιώματος μειωμένης φορολογίας.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο εφαρμογής μέτρων από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης (COVID-19), η Κυβέρνηση ενέκρινε διάταγμα περί τροποποίησης του νόμου σχετικά με την επιστροφή μέρους του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) σε φυσικά πρόσωπα, στο πλαίσιο της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Ειδικότερα, ο εν λόγω νόμος προέβλεπε δυνατότητα επιστροφής 15% του ΦΠΑ για την αγορά προϊόντων, ενώ, σύμφωνα με τις νέες διατάξεις, οι πολίτες που αγοράζουν εγχώρια προϊόντα θα λαμβάνουν πλέον επιστροφή ΦΠΑ 20%.

Από την άλλη, η επιστροφή του ΦΠΑ περιορίζεται στο 10% για την αγορά ξένων προϊόντων, έναντι του μέχρι πρότινος ισχύοντος 15%. Το μέτρο υιοθετήθηκε προς ενθάρρυνση της εγχώριας οικονομίας, μέσω της ενίσχυσης της κατανάλωσης εγχώριων προϊόντων και υπηρεσιών και εμμέσως της αγοράς εργασίας.

Φορολογικές απαλλαγές

- ✓ Ο φορολογούμενος που έχει καταβάλει φόρο σε ξένη χώρα για κέρδος που πραγματοποιήθηκε από εργασία του στο εξωτερικό, απολαμβάνει δικαιώματος μειωμένης φορολογίας στη Βόρεια Μακεδονία, εφ' όσον υπάρχει μεταξύ των δύο χωρών συμφωνία αποφυγής διπλής φορολογίας.
- ✓ Ο «δικαιούχος» χρήσης ελεύθερης οικονομικής ζώνης για βιομηχανικές επενδύσεις απαλλάσσεται από φορολόγηση επί των κερδών για δέκα έτη, εάν εντός δύο ετών από το έτος της λήψης της σχετικής άδειας αρχίσει να εργάζεται ή να ασκεί τη δραστηριότητα στη ζώνη, υπό συνθήκες που καθορίζονται από τον νόμο.
- ✓ Ο φορολογούμενος (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) που ξεκινά για πρώτη φορά αυτοαπασχόληση, απαλλάσσεται για περίοδο τριών ετών (σύμφωνα με τον Νόμο περί απασχόλησης).
- ✓ Ο φόρος εισοδήματος για τα κέρδη από τυχερά παιχνίδια δεν καταβάλλεται, εάν η ατομική πληρωμή των κερδών δεν υπερβαίνει το ποσό των 5.000 δηναρίων.
- ✓ Ο «δικαιούχος» χρήσης ελεύθερης οικονομικής ζώνης απαλλάσσεται από την καταβολή φόρου προσωπικού εισοδήματος βάσει μισθών υπαλλήλων για περίοδο 10 ετών, από την έναρξη της δραστηριότητας στη ζώνη, δηλαδή από τον πρώτο μήνα κατά τον οποίο ο χρήστης θα πληρώσει μισθό, ανεξάρτητα από τον αριθμό των εργαζομένων.
- ✓ Ο «δικαιούχος» χρήσης ελεύθερης οικονομικής ζώνης απαλλάσσεται από τον ΦΠΑ για τον κύκλο εργασιών αγαθών και υπηρεσιών στη Ζώνη (εκτός από τον κύκλο εργασιών που προορίζεται για τελική κατανάλωση) και για την εισαγωγή αγαθών στις Ζώνες (υπό την προϋπόθεση ότι τα αγαθά δεν προορίζονται για τελική κατανάλωση).

Κεφαλαιουχικά κέρδη και ζημίες εταιριών

Τα κεφαλαιουχικά κέρδη που πραγματοποιούνται από την πώληση τίτλων, εξοπλισμού και ακίνητης περιουσίας συμπεριλαμβάνονται στη φορολογική βάση έως και 70%. Τα κεφαλαιουχικά κέρδη που πραγματοποιούνται από την πώληση τίτλων δεν φορολογούνται, με στόχο την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς της Βόρειας Μακεδονίας. Επιτρέπεται η μεταφορά ζημιών μέχρι τριών ετών, που μπορούν να αντισταθμισθούν από κέρδη της εταιρείας.

Φορολογία επί των κερδών

α) Υποκείμενο φόρου:

Υποκείμενο φόρου είναι νομική οντότητα – κάτοικος Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας που αποκτά κέρδος εκτελώντας δραστηριότητα στη χώρα και στο εξωτερικό. Ως κάτοικος θεωρείται όποιος είναι εγκατεστημένος ή έχει έδρα στο έδαφος της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας. Φορολογούνται επίσης και τα νομικά πρόσωπα με έδρα εκτός Βόρειας Μακεδονίας, για κέρδη που πραγματοποιούνται μέσω των δραστηριοτήτων τους στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας.

β) Φορολογική βάση:

Η φορολογική βάση για τον υπολογισμό του φόρου εισοδήματος εταιρειών είναι το φορολογητέο κέρδος που εκπίεται από το λογιστικό ακαθάριστο κέρδος που πραγματοποιήθηκε, σύμφωνα με τους λογιστικούς κανονισμούς και τα πρότυπα (ως η διαφορά μεταξύ των συνολικών εσόδων και των συνολικών δαπανών), που αυξήθηκε για τις μη αναγνωρίσιμες δαπάνες.

Γ.5. Δασμοί - Δασμολόγιο

Όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο Β.1.5 στα προϊόντα από τα κράτη μέλη ΕΕ και ΕFTA δεν επιβάλλονται δασμοί, με την εξαίρεση ορισμένων γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Οι υψηλότερες δασμολογικές επιβαρύνσεις και ποσοστά επιβάλλονται με σκοπό την προστασία της τοπικής παραγωγής. Ειδικότερα, για τα γεωργικά προϊόντα οι τελωνειακοί συντελεστές είναι έως 31%, ενώ για βιομηχανικά προϊόντα είναι κάτω από 23%.

Η Βόρεια Μακεδονία έχει υπογράψει εμπορικές συμφωνίες με την Τουρκία, την Ουκρανία και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ). Η χώρα είναι κράτος μέλος της Συμφωνίας Ελεύθερων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA) και έχει υπογράψει Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η εισαγωγή βιομηχανικών προϊόντων με προτιμησιακή προέλευση και ορισμένα ακατέργαστα πολύτιμα μέταλλα απαλλάσσεται από τους δασμούς.

Σύμφωνα με τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης 2001 που υπογράφηκε μεταξύ της Βόρειας Μακεδονίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα προϊόντα εγχώριας καταγωγής μπορούν γενικά να εξαχθούν σε χώρες της ΕΕ χωρίς δασμούς.

Πληροφορίες για το ύψος του δασμού, του ΦΠΑ και του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης ανά προϊόν μπορούν να αντληθούν από τον ακόλουθο σύνδεσμο της εδώ Τελωνιακής Υπηρεσίας:

<http://www.customs.gov.mk/index.php/en/biznis-zaednica-mk-2/presmetka-na-davacki-en/558-tarifa-en>.

Εκτός των δασμών, ορισμένα εμπορεύματα, τα οποία εισάγονται στη Βόρεια Μακεδονία, επιβαρύνονται με ειδικό φόρο κατανάλωσης (akciza). Τα εμπορεύματα αυτά είναι το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά, ο καπνός και τα προϊόντα αυτού, τα ορυκτέλαια (καύσιμα), η ηλεκτρική ενέργεια και τα οχήματα (βλ. Ν. 08-3112/1/27.5.2019). Ο φόρος

κατανάλωσης μπορεί να οριστεί ως ποσοστό ή ως απόλυτο ποσό ανά μονάδα μέτρησης ή ως συνδυασμός των δύο.

Γ.6 Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ)

Οι επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο έως το 1998. Στη συνέχεια κατέγραψαν σημαντική αύξηση, κυρίως λόγω των ιδιωτικοποιήσεων κρατικών εταιρειών και τραπεζών και όχι τόσο χάριν σε πρωτογενείς (Greenfield) επενδυτικές πρωτοβουλίες.

Διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν σημαντικούς μετόχους εταιρειών στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και η Παγκόσμια Τράπεζα, μέσω του Διεθνούς Οργανισμού Χρηματοδότησης (IFC), έχουν επενδύσει σε μετοχές επιχειρήσεων της Βόρειας Μακεδονίας. Όπως σημειώνεται από πλευράς του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, με την ανωτέρω πρακτική είναι ευκολότερο για επιχειρηματίες να έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια, ενώ η παρουσία της EBRD και του IFC αποτελεί εγγύηση για τις εγχώριες τράπεζες, προκειμένου να εγκρίνουν πιστώσεις με ευνοϊκότερους όρους.

Βασικό ρόλο στην προσέλκυση επενδύσεων στη Βόρεια Μακεδονία διαδραματίζουν οι τεχνολογικές και βιομηχανικές αναπτυξιακές ζώνες (TBAZ) της χώρας: Skorje 1 (στην περιοχή του Bupardzik), Skorje 2 (σε περιοχή βορείως των Σκοπίων), Skorje 3 (10 χλμ. εκτός Σκοπίων), Tetono, Štip, Prilep, Radovis, Berono, Delcevo, Rankovce, Vinica, Gevgelija, Struga, Strumica και Kicevo. Με πρωτοβουλία της Διεύθυνσης Ζωνών Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης, η Κυβέρνηση αποφάσισε να δημιουργήσει μια νέα κρατική βιομηχανική ζώνη στο Μοναστήρι (Bitola), σε τμήμα της τοποθεσίας της πρώην δημοτικής βιομηχανικής ζώνης "Zhabeni", ενώ το 2021 η Διεύθυνση TBAZ έχει ήδη ξεκινήσει έναν επενδυτικό κύκλο 15 εκατ. ευρώ σε υποδομές και σε αρκετές άλλες ζώνες.

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας, τα προσφερόμενα κίνητρα στους επενδυτές εντός των εν λόγω ζωνών είναι τα ακόλουθα:

Φορολογικές απαλλαγές:

Είδος φόρου	Φόρος εκτός Ζώνης	Φόρος εντός Ζώνης
ΦΠΑ	18% (5% στις προαναφερθείσες περιπτώσεις)	0%
Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης	5% - 62%	0%
Εταιρικός φόρος	10%	0% έως 10 έτη
Φόρος εισοδήματος	10%	0% έως 10 έτη

Τελωνειακές απαλλαγές:

Προϊόντα	Δασμοί εκτός Ζώνης	Δασμοί εντός Ζώνης
Εξοπλισμός, μηχανήματα και ανταλλακτικά	5% - 20%	0%

Απαλλαγή από τελωνειακούς δασμούς για παραγωγή που προορίζεται για εξαγωγή.

Πηγή: Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών

Άλλες παροχές:

- ✓ Ελεύθερη πρόσβαση στις υπάρχουσες υποδομές (φυσικό αέριο, ηλεκτρισμός, ύδρευση και αποχέτευση).
- ✓ Εύκολη πρόσβαση στο κύριο οδικό δίκτυο.
- ✓ Τα οικόπεδα εντός των βιομηχανικών ζωνών διατίθενται προς μακροχρόνια μίσθωση για περίοδο έως και 99 ετών, σε μειωμένες τιμές.
- ✓ Οι επενδυτές δικαιούνται 10ετή φορολογική απαλλαγή για τα εταιρικά κέρδη και το προσωπικό εισόδημα. Οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας για τις εισαγωγές και το εμπόριο αγαθών. Επιπλέον, οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή τελωνειακών δασμών για εξοπλισμό, μηχανήματα και ανταλλακτικά.
- ✓ Απαλλαγή από την καταβολή φόρων κοινής ωφέλειας στον τοπικό Δήμο και τελών για τις άδειες οικοδομής.
- ✓ Επιστροφή του 10% των επενδυτικών δαπανών σε νέες μηχανές και εξοπλισμό, ή επενδύσεις σε κτίρια και γη, μέχρι το ποσό του 1 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 5 ετών.
- ✓ Εντός των Ζωνών δεν επιτρέπεται να εγκατασταθούν εγχώριες εταιρείες, καθώς και επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τομείς που προκαλούν εσωτερικό ανταγωνισμό (επί παραδείγματι κλωστοϋφαντουργίες). Κυρίως αδειοδοτούνται εταιρείες, των οποίων η παραγωγή προορίζεται για εξαγωγή (λ.χ. ανταλλακτικά αυτοκινήτων).

Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι υπάρχει διάκριση των λεγόμενων βιομηχανικών ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας σε δύο κατηγορίες:

- ✓ Τις επίσημες TBAZ, οι οποίες ιδρύονται κατόπιν αποφάσεως της Κυβέρνησης, προσφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα και λειτουργούν αυστηρά στο πλαίσιο των διεθνών προδιαγραφών ως ελεύθερες ζώνες.
- ✓ Τις βιομηχανικές ζώνες, τις οποίες ιδρύουν και λειτουργούν κάποιοι Δήμοι της χώρας, στο πλαίσιο των σχεδίων τους για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και του σχεδιασμού

ανάπτυξης της περιφέρειάς τους, όπως π.χ. ο Δήμος του Μοναστηρίου (Bitola), ή του Δήμου Κυμαπονο (βιομηχανική ζώνη Novini και Recica, που βρίσκεται στα σύνορα με τη Δημοκρατία της Σερβίας, στον αυτοκινητόδρομο E75, Βελιγράδι-Αθήνα), οι οποίες ωστόσο αποτελούν κυρίως χώρο εκτός πόλεων, όπου συγκεντρώνεται η βιομηχανική δραστηριότητα.

Σύμφωνα με ανάλυση της Διεύθυνσης των TBAZ, τον Απρίλιο του 2021 καταγράφηκε αύξηση των εξαγωγών και εισαγωγών στις Ζώνες. Ειδικότερα, η οικονομική δραστηριότητα στις ζώνες του 1ου, 2ου και 3ου τριμήνου του 2021 είναι σημαντικά υψηλότερη σε σύγκριση με την ίδια περίοδο των προηγούμενων 4 ετών. Μεταξύ Ιανουαρίου και Σεπτεμβρίου 2021, οι εξαγωγικές δραστηριότητες στις ζώνες ανήλθαν σε ποσό άνω των 2,35 δισ. ευρώ, το οποίο είναι 39% μεγαλύτερο από την ίδια περίοδο το 2020, ή 9% περισσότερο από ό,τι το 2019 και 26,6% περισσότερο από ό,τι το 2018. Μόνο το τρίτο τρίμηνο του 2021 οι εξαγωγές ανήλθαν σε 696 εκατ. ευρώ, ενώ αναμένεται συνέχιση της της αυξητικής τάσης. Όσον αφορά στις εισαγωγές στις ζώνες, το πρώτο εννεάμηνο του 2021 ανήλθαν σε 2,2 δισ. ευρώ, ή 56% περισσότερο από την ίδια περίοδο το 2020. Το τρίτο τρίμηνο του 2021 οι εισαγωγές ανήλθαν σε 690 εκατ. ευρώ.

Η ανάλυση δείχνει ότι, οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις ζώνες εξακολουθούν να είναι η κινητήριος δύναμη των εξαγωγών στη χώρα, γεγονός που οφείλεται στα στοχευμένα μέτρα και τους μηχανισμούς στήριξης της Διεύθυνσης TBAZ και του κράτους.

Περαιτέρω, η ανάλυση δείχνει ότι τον Απρίλιο 2021 ο αριθμός των εργαζομένων στις ζώνες παρέμεινε σταθερός. Οι εταιρείες απασχολούν περίπου 14.000 άτομα, ενώ σε ορισμένες από αυτές εφαρμόζονται ήδη διαδικασίες για το άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση της Διεύθυνσης των Ζωνών, η θετική αυτή τάση αναμένεται να συνεχιστεί και το επόμενο διάστημα, καθώς βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη διαπραγματεύσεις με περισσότερες από 20 επιχειρήσεις για επενδύσεις άνω των 300 εκατ. ευρώ και δημιουργία περί των 5.500 νέων θέσεων εργασίας.

Τον Μάιο του 2021, οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις Ζώνες κατέγραψαν αυξημένο αριθμό θέσεων εργασίας άνω του 4,15%, σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα το 2020. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί τους προσεχείς μήνες λόγω του γεγονότος ότι ορισμένες επιχειρήσεις εφαρμόζουν ήδη διαδικασίες για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με τον Διευθυντή των TBAZ κ. Jovan Despotovski, η ανάλυση δείχνει ότι μόνον οι ήδη εγκατεστημένοι επενδυτές έχουν την υποχρέωση να δημιουργήσουν επιπλέον 7.000 νέες θέσεις εργασίας. Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις ζώνες συμμετέχουν με πάνω από 46% στις συνολικές εξαγωγές της χώρας, και τον Μάιο 2021 οι εξαγωγές έφθασαν τα 251 εκατ. ευρώ, επομένως οι εξαγωγές κατά τους πρώτους πέντε μήνες του έτους ανήλθαν σε 1 δισ. και 307 εκατ. ευρώ, ήτοι 84% περισσότερο σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ή 22% σε σύγκριση με το 2019.

Αναφορικά με τις Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ) σημειώνεται ότι, δεν υπάρχουν έτοιμες εγκαταστάσεις που να μπορούν να διατεθούν (αγορασθούν ή ενοικιασθούν) σε επενδυτές. Αντιθέτως, διατίθενται οικόπεδα (γη), τα οποία ενοικιάζονται υπό ευνοϊκούς όρους, από την Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας. Υπάρχουν δύο επιλογές για την ενοικίαση και κατασκευή εγκαταστάσεων:

- ✓ Ο ενδιαφερόμενος επενδυτής αναθέτει σε κατασκευαστική εταιρεία να χτίσει την εγκατάσταση αναλαμβάνοντας το κόστος της κατασκευής, παράλληλα με το κόστος ενοικίου για τη γη. Στην περίπτωση αυτή, το μίσθιο για τη γη (ύψους 0,1 ευρώ/ τ.μ.

ετησίως) καταβάλλεται στην ΤΒΑΖ. Η άδεια κατασκευής παρέχεται από την ΤΒΑΖ, αφού ο επενδυτής έχει υπογράψει τη σύμβαση ενοικίασης του οικοπέδου.

- ✓ Ο ενδιαφερόμενος επενδυτής αναθέτει σε κατασκευαστική εταιρεία να χτίσει την εγκατάσταση με τη συμφωνία η κατασκευαστική εταιρεία να αναλάβει το κόστος κατασκευής. Στην περίπτωση αυτή, η κατασκευαστική εταιρεία συνάπτει σύμβαση μίσθωσης γης με την ΤΒΑΖ, ενώ ο επενδυτής καταβάλλει μίσθιο μόνον στην κατασκευαστική εταιρεία, το οποίο συμφωνείται και ορίζεται στο μεταξύ τους συμβόλαιο.
- ✓ Σε κάθε περίπτωση η κατασκευαστική εταιρεία πρέπει να διαθέτει ειδική άδεια («Α»).

Για περισσότερες πληροφορίες ως προς τις ΤΒΑΖ, βλ. τους ακόλουθους συνδέσμους:

<http://fez.gov.mk/#1521540177653-2dd7ccdf-2a5f23fa-e0ce> και
<http://fez.gov.mk/why-invest/#1516709706334-5b5d1d63-4d2e>.

Σημειωτέον ότι, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν εκφράσει κατά καιρούς το σκεπτικισμό τους για τη λειτουργία των ΤΒΑΖ, με την αιτιολογία ότι ενδέχεται να οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Επιπλέον, τα οφέλη για την πραγματική οικονομία από τις ΑΞΕ εντός των ΤΒΑΖ είναι περιορισμένα, λόγω των ιδιαίτερων προνομίων και ατελειών που διέπουν το καθεστώς λειτουργίας τους.

Πάντως, το 2021 η Βόρεια Μακεδονία εξέφρασε τη δέσμευσή της να προβεί σε αλλαγές στον Νόμο για τις ζώνες τεχνολογικής και βιομηχανικής ανάπτυξης σχετικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης κρατικής βοήθειας στις δραστηριότητες στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών (δραστηριότητες ΤΠΕ). Εξ ου και, η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας περιλαμβάνεται στον κατάλογο συνεργατικών δικαιοδοσιών για φορολογικούς σκοπούς της ΕΕ, καθώς η χώρα δεσμεύεται για την εφαρμογή καλών φορολογικών πρακτικών και προτύπων.

Δ. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Γενικά χαρακτηριστικά επενδυτικού περιβάλλοντος

Οι διεθνείς αναλυτές σχολιάζουν θετικά την πρόοδο της Βορείου Μακεδονίας όσον αφορά στη βελτίωση του επενδυτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο της Βόρειας Μακεδονίας είναι γενικά ευνοϊκό για τους ξένους επενδυτές και παρέχει πολυάριθμα κίνητρα για την προσέλκυσή τους. Οι ξένοι επενδυτές επωφελούνται από τις γρήγορες διαδικασίες έναρξης εταιρειών, το χαμηλό κόστος εργατικού δυναμικού (αν και συχνά παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού), τη σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία του δηναρίου σε σχέση με το ευρώ, την ευνοϊκή γεωγραφική θέση, τα προνόμια εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών, το σταθερό φορολογικό περιβάλλον. Από την άλλη, επισημαίνουν την ανάγκη βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας: βελτίωσης της ποιότητας των υποδομών και μεταφορών, της εκπαίδευσης, θεραπείας στρεβλώσεων στον διακητικό και δικαστικό τομέα, αλλά και κατά την επιβολή φόρων και παροχή επιδοτήσεων, ενίσχυσης της καινοτομίας κλπ.

Σημειώνεται ότι, το 2020 η Βόρεια Μακεδονία κατατάσσεται 17η μεταξύ 190 οικονομιών στην ευκολία επιχειρηματικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τις τελευταίες ετήσιες αξιολογήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας (10η το 2018).

Η Κυβέρνηση εμφανίζεται αισιόδοξη ως προς την πορεία των ΑΞΕ στη χώρα, καθώς σύμφωνα με το πιο ρεαλιστικό σενάριο, αναμένεται ανάπτυξη 4,1% στην οικονομία, ενώ και οι προσδοκίες των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της Κεντρικής Τράπεζας είναι κοντά στις προβλέψεις της Κυβέρνησης, με προβλεπόμενη ανάπτυξη μεταξύ 3,6% και 3,9%. Μάλιστα, το Σχέδιο Χρηματοδότησης για την Επιτάχυνση της Ανάπτυξης (Growth Acceleration Financing Plan), το οποίο προσφάτως παρουσιάσθηκε στα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά τις εαρινές συναντήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) του 2021 αναμένεται μεταξύ άλλων να προσελκύσει επενδύσεις, καθώς τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στηρίζουν τη χώρα προς αυτή την κατεύθυνση.

Επιπλέον, η εφαρμογή του Οικονομικού και Επενδυτικού σχεδίου για τα Δυτικά Βαλκάνια της ΕΕ αναμένεται να συμβάλει στην οικονομική ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19. Σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του Υπουργού Οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας κ. Kreshnik Bekteshi, στο πλαίσιο του Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου για τα Δυτικά Βαλκάνια αναμένονται πολλές νέες πρωτοβουλίες και προγράμματα, με προσανατολισμό στη διευκόλυνση του εμπορίου, των μεταφορών και της συνδεσιμότητας των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων. Σε σχετικό δελτίο Τύπου του Υπουργείου Οικονομίας της χώρας αναφέρεται ότι, θα δοθεί προτεραιότητα στις επενδύσεις στην πράσινη οικονομία, τη ψηφιοποίηση και την οικονομική ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19.

Οι κυριότεροι επιχειρηματικοί φορείς ξένων επενδυτών στη Βόρεια Μακεδονία είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών
- ✓ Επιμελητήριο Ρωσίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο
- ✓ Επιμελητήριο Βουλγαρίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Επιμελητήριο Ολλανδίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Επιμελητήριο Τουρκίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Επιχειρηματική Βρετανική Ένωση
- ✓ Ένωση Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων (European Business Association) και
- ✓ Ένωση Ελληνικών Επιχειρήσεων στη Βόρεια Μακεδονία (η οποία συνεστήθη στα Σκόπια, στις 25.06.2020).

Προβλήματα

Το Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών που λειτουργεί στο πλαίσιο του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, έχει θέσει στην Κυβέρνηση της χώρας, μέσω της έκδοσης Λευκής Βίβλου (διαθέσιμη στον σύνδεσμο <https://www.mchamber.mk/upload/White%20Book%20202018%20pdf.pdf>), τα ακόλουθα προβλήματα ως τα σημαντικότερα που αντιμετωπίζουν οι ξένοι επενδυτές:

- ✓ Την έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού
- ✓ Διοικητικά και θεσμικά εμπόδια
- ✓ Τις δυσκολίες και την καθυστέρηση που μερικές φορές παρουσιάζονται, κατά τη διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής και εργασίας για τους ξένους εργαζομένους.
- ✓ Τις καθυστερήσεις στην επιστροφή ΦΠΑ στις επιχειρήσεις, γεγονός που στερεί την αναγκαία ρευστότητα για την εύρυθμη λειτουργία τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με εδώ δραστηριοποιούμενες αλλοδαπές και εγχώριες εταιρείες, στα προβλήματα του επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας περιλαμβάνονται:

- ✓ Οι ελλείψεις σε υποδομές
- ✓ Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες
- ✓ Οι περιπτώσεις αυθαίρετων διοικητικών αποφάσεων
- ✓ Η σημαντική καθυστέρηση στην επίλυση δικαστικών διαφορών
- ✓ Οι περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού.
- ✓ Η περιορισμένη διείσδυση της καινοτομίας στο επιχειρείν
- ✓ Οι συχνές νομοθετικές αλλαγές
- ✓ Η άτυπη οικονομία
- ✓ Το χαμηλό επίπεδο των υπηρεσιών υποστήριξης μετά την πώληση (after sales)
- ✓ Οι καθυστερήσεις πληρωμών

Δ.1 Αναπτυξιακός Νόμος - Κίνητρα Επενδύσεων

Ο νόμος για την οικονομική στήριξη των επενδύσεων (Law on financial support of investments), στο πλαίσιο του σχεδίου για την ανάπτυξη της οικονομίας, υιοθετήθηκε τον Μάιο του 2018, με σκοπό τη χρηματοδοτική στήριξη των ξένων άμεσων επενδυτών, αλλά και των εγχώριων εταιρειών.

Το Σύνταγμα της Βόρειας Μακεδονίας εγγυάται το δικαίωμα του επενδυτή στην ιδιοκτησία. Κανένα πρόσωπο δεν μπορεί να στερηθεί το δικαίωμα της ιδιοκτησίας ή τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό, εκτός εάν η χρήση του ακινήτου επηρεάζει τη γενική ευημερία του κοινού. Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να αποκτήσουν δικαιώματα ιδιοκτησίας για κτίρια και άλλα ακίνητα περιουσιακά στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν για τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες, καθώς και πλήρη δικαιώματα κυριότητας σε οικοδομικές εκτάσεις μέσω μιας τοπικά εγγεγραμμένης εταιρείας. Εάν το ακίνητο απαλλοτριώνεται ή επιβάλλονται περιορισμοί, διασφαλίζεται η νόμιμη αποζημίωση για την αγοραία αξία του.

Εάν η ξένη εταιρεία καταχωρίσει μια τοπική εταιρεία σύμφωνα με τη νομοθεσία της Βορείου Μακεδονίας, μπορεί να αποκτήσει γη με πλήρη δικαιώματα ιδιοκτησίας παρόμοια με μια εγχώρια εταιρεία.

Το εταιρικό δίκαιο είναι το πρωτογενές δίκαιο που ρυθμίζει την επιχειρηματική δραστηριότητα στη Βόρεια Μακεδονία. Καθορίζει τις μορφές των εταιρειών, καθώς και τις διαδικασίες και τους κανονισμούς για την εγκατάσταση και τις δραστηριότητές τους.

Οι ξένοι επενδυτές λαμβάνουν την ίδια μεταχείριση με τις εγχώριες επιχειρήσεις και, ως εκ τούτου, δεν χρειάζονται ειδικές εγκρίσεις. Σύμφωνα με το εταιρικό δίκαιο, οι εμπορικές εταιρείες σχηματίζονται ως ξεχωριστές νομικές οντότητες που λειτουργούν ανεξάρτητα και διακρίνονται από τους ιδρυτές, τους μετόχους και τους διευθυντές τους. Ανάλογα με τον τύπο, οι εμπορικές εταιρείες έχουν τα δικά τους δικαιώματα, υποχρεώσεις, επωνυμίες και καταστατική έδρα. Ο νόμος ορίζει τις ακόλουθες μορφές εμπορικών εταιρειών: Γενικής Εταιρικής Σχέσης (public trade/general partnership), Περιορισμένης Σύμπραξης (limited partnership), Περιορισμένης Ευθύνης (Limited Liability Company/DOO ή DOOEL), Μετοχών (AD) (Joint Stock Company), Ιδιωτικής-ατομικής επιχείρησης (sole proprietorship), Περιορισμένης σύμπραξης βάσει μετοχών (limited partnership by shares), και Απλοποιημένης Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης (Simplified Limited Liability Company – PDOO) (Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. στο παρόν, κεφ. Β.1.1).

Το νομικό πλαίσιο περιλαμβάνει το σύστημα One-Stop-Shop που στοχεύει στην αντιμετώπιση ορισμένων από τα διοικητικά εμπόδια εισόδου στην επιχειρηματική ζωή στη Βόρεια Μακεδονία. Σύμφωνα με τον νόμο του συστήματος One-stop-shop, όλοι οι τύποι εμπορικών εταιρειών καταχωρούνται εντός 4 ωρών από την υποβολή σχετικής αίτησης. Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό του εν λόγω συστήματος είναι η ηλεκτρονική υπηρεσία διανομής που επιτρέπει σε κάθε δυνητικό επενδυτή ή τρίτο μέρος να λαμβάνει ηλεκτρονικώς πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες των εταιρειών στη χώρα.

Ο νόμος για τα επενδυτικά ταμεία διέπει τις προϋποθέσεις ενσωμάτωσης επενδυτικών κεφαλαίων και εταιρειών διαχείρισης επενδυτικών οργανισμών. Ρυθμίζει επίσης τον τρόπο με τον οποίο μια εταιρεία δραστηριοποιείται και ασκεί εποπτικό έλεγχο των εν λόγω πράξεων, καθώς και τη διαδικασία επιλογής λογαριασμού αξιών αποθετηρίου. Ο νόμος δεν εισάγει διακρίσεις εις βάρος ξένων επενδυτών στη δημιουργία επενδυτικών κεφαλαίων ανοικτού ή κλειστού τύπου.

Η απελευθέρωση των τιμών στη Βόρεια Μακεδονία έχει ουσιαστικά ολοκληρωθεί. Οι έλεγχοι τιμών υπάρχουν μόνο για μερικά προϊόντα. Οι τιμές στον ενεργειακό τομέα (παράγωγα πετρελαίου, ηλεκτρισμός) ελέγχονται από ανεξάρτητους ρυθμιστικούς φορείς.

Ο νόμος περί ανταγωνισμού της Βορείου Μακεδονίας στοχεύει στη διασφάλιση του ευγενούς ανταγωνισμού, αποτρέποντας ορισμένες πρακτικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες στην αγορά, τις οποίες ορισμένες επιχειρήσεις θα χρησιμοποιήσουν για να επιτύχουν αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις και να θέσουν σε κίνδυνο τον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων.

Ο νόμος κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού (LAUC), ο οποίος συντάχθηκε βάσει του γερμανικού νόμου για την καταπολέμηση των περιορισμών στον ανταγωνισμό, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Απριλίου 2000. Ο νόμος αυτός εγγυάται την προστασία του ανταγωνισμού, σε περιπτώσεις που ο ανταγωνισμός στρεβλώνεται από συμφωνίες συμπαιγνίας, κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά, ή συμφωνίες συγχώνευσης μεταξύ εταιρειών που οδηγούν στη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης ή στην ενίσχυση των υφισταμένων δεσποζουσών θέσεων.

Το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών (Central Securities Depository/CSD) καταγράφει την ύπαρξη κυριότητας μετοχών και συναφών συναλλαγών. Το CSD έχει βελτιώσει σημαντικά την αποδοτικότητα των κεφαλαιαγορών και τα δικαιώματα των μειοψηφούντων μετόχων στις εταιρείες. Όλες οι εταιρείες μετοχών έχουν μεταβιβάσει τα βιβλία μετόχων τους στο CSD.

Επιπλέον, λαμβάνονται σημαντικά μέτρα για τη θέσπιση ενός συστήματος ολοκληρωμένων αδειών για τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που θεωρούνται οι κύριοι ρυπαίνοντες. Ο νόμος για το περιβάλλον (Επίσημη Εφημερίδα κράτους, 53/2005, 81/2005, 24/2007, 159/2008) περιλαμβάνει δύο κεφάλαια που αναφέρονται στις περιβαλλοντικές άδειες:

- κεφάλαιο XII σχετικά με τις ολοκληρωμένες περιβαλλοντικές άδειες: ορίζει δύο τύπους δραστηριοτήτων («Α» και «Β»). Οι εγκαταστάσεις Α τύπου είναι αυτές που υπόκεινται στην οδηγία 96/61/ΕΚ για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (EU Integrated Pollution Prevention and Control/IPPC), ενώ οι δραστηριότητες τύπου Β καλύπτουν εγκαταστάσεις που δεν περιλαμβάνονται στον τύπο Α.
- Κεφάλαιο XIII σχετικά με τον γενικό περιβαλλοντικό έλεγχο: ορίζει υποχρεώσεις για τους φορείς εκμετάλλευσης, να διενεργούν γενικό περιβαλλοντικό έλεγχο σε περίπτωση τερματισμού των δραστηριοτήτων μιας εγκατάστασης και σε περίπτωση μεταβίβασης της περιβαλλοντικής άδειας.

Στο πλαίσιο, μεταξύ άλλων, στήριξης του επενδυτικού περιβάλλοντος και δημιουργίας ευνοϊκού κλίματος, η Κυβέρνηση προσανατολίζεται σε επενδύσεις κεφαλαίου στους τομείς των υποδομών και μεταφορών (οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, συστήματα ύδρευσης και αποχέτευσης), ενέργειας, υγείας, περιβάλλοντος (δημιουργία περιφερειακών μονάδων διαχείρισης αποβλήτων), εκπαίδευσης (σχολεία, νηπιαγωγεία) κ.α. Σύμφωνα με το οικονομικό πρόγραμμα για την περίοδο 2020-2024 της Κυβέρνησης, στις προτεραιότητες είναι η δημιουργία μιας καινοτόμου και σταθερής ανταγωνιστικής οικονομίας.

Για το σκοπό αυτό, η Κυβέρνηση σχεδιάζει την πλήρη αναδιάρθρωση των διαδικασιών και του συστήματος υλοποίησης επενδύσεων δημοσίου κεφαλαίου μέσω της Μονάδας Παρακολούθησης στο Υπουργείο Οικονομικών και της Κεντρικής Μονάδας Υποστήριξης Δημοσίων Επενδύσεων, σε κυβερνητικό επίπεδο, με στόχο την έγκαιρη, πλήρη και διαφανή υλοποίηση των δαπανών του προϋπολογισμού και για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων των οικονομικών πολιτικών στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Περαιτέρω, στις 16 Ιανουαρίου 2020, το Κοινοβούλιο της Βόρειας Μακεδονίας ενέκρινε τον νέο νόμο για τις στρατηγικές επενδύσεις με στόχο, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την προσέλκυση μεγάλων επενδύσεων, την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και καινοτομιών.

Ως «Στρατηγικές Επενδύσεις», στο πλαίσιο του νέου νόμου, νοούνται οι επενδύσεις ύψους τουλάχιστον 100 εκατ. ευρώ που πραγματοποιούνται σε δύο ή περισσότερους Δήμους της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, τουλάχιστον 50 εκατ. ευρώ σε πόλεις και αστικούς Δήμους και τουλάχιστον 30 εκατ. ευρώ σε αγροτικούς Δήμους. Κατ' εξαίρεση στα ως άνω οριζόμενα, τα σχέδια που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο συμφωνιών μεταξύ χωρών, τα έργα που διεξάγονται και χρηματοδοτούνται σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Υπουργικό Συμβούλιο της Ενεργειακής Κοινότητας (PECI – Project of Energy Community Interest; PMI – Project of Mutual Interest), καθώς και σε συνεργασία με διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θεωρούνται επίσης στρατηγικά επενδυτικά σχέδια.

Επιπλέον, για να θεωρηθεί ως στρατηγική, η προτεινόμενη επένδυση:

(i) πρέπει να είναι σύμφωνη με τα περιβαλλοντικά πρότυπα, (ii) δεν μπορεί να είναι αντίθετη με το Σύνταγμα της χώρας και τις επικυρωμένες διεθνείς συμφωνίες, και (iii) τα σχέδια για δημόσια έργα πρέπει να συνάδουν με τις στρατηγικές προτεραιότητες της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας.

Τα στρατηγικά επενδυτικά σχέδια πρέπει να αφορούν σε έναν από τους ακόλουθους τομείς: – ενέργεια και υποδομές, – μεταφορές και τηλεπικοινωνίες, – τουρισμό, – μεταποίηση, – γεωργία, δασοκομία και διαχείριση υδάτων, – βιομηχανία τροφίμων, – υγειονομική περίθαλψη, – βιομηχανικά και τεχνολογικά πάρκα, – διαχείριση λυμάτων και αποβλήτων, – ζώνες τεχνολογίας και καινοτομίας, – αθλητισμό, – επιστήμη και εκπαίδευση, και – κατασκευή μεγάλων πολυ-λειτουργικών κτιριακών συγκροτημάτων. Στρατηγική θεωρείται και η επένδυση που δεν αφορά μεν σε έναν από τους προαναφερθέντες τομείς, αλλά υπερβαίνει τα 150 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με τον νέο νόμο, συστήνεται Επιτροπή αξιολόγησης των προτεινόμενων έργων και παρακολούθησης υλοποίησής τους, στην οποία ο ενδιαφερόμενος επενδυτής θα πρέπει να υποβάλει με την αίτησή του, μεταξύ άλλων: επιχειρηματικό σχέδιο ή μελέτη σκοπιμότητας, λεπτομερές χαρτοφυλάκιο της επενδυτικής οντότητας (νομιμοποιητικά έγγραφα/τίτλους κυριότητας, εμπειρία σε παρόμοια έργα), πηγές χρηματοδότησης, απόδειξη της οικονομικής ικανότητας εκτέλεσης του στρατηγικού επενδυτικού σχεδίου (ετήσιους λογαριασμούς και τραπεζική εγγύηση, βεβαίωση ότι δεν έχει κινηθεί διαδικασία πτώχευσης ή εκκαθάρισης). Εάν η πρόταση έργου πληροί όλες τις απαιτήσεις της δημόσιας πρόσκλησης, τότε η Κυβέρνηση

αποφασίζει επί του στρατηγικού χαρακτήρα της επένδυσης και υπογράφει σχετική σύμβαση, στην οποία περιγράφονται οι όροι και οι υποχρεώσεις που διέπουν την υλοποίηση της στρατηγικής επένδυσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 15, η Κυβέρνηση θα συνάπτει πλέον τη συμφωνία στρατηγικού επενδυτικού έργου εντός 3 ημερών από την έναρξη ισχύος των ειδικών νόμων που θα ρυθμίζουν την υλοποίηση του εκάστοτε στρατηγικού επενδυτικού σχεδίου. Τούτο σημαίνει ότι, για κάθε στρατηγικό έργο προβλέπεται η υιοθέτηση χωριστού νόμου που θα ρυθμίζει την εφαρμογή του. Σύμφωνα με το άρθρο 17, για την υλοποίηση στρατηγικών επενδυτικών σχεδίων, οι απαιτούμενες εγκρίσεις, άδειες, εξουσιοδοτήσεις, πιστοποιητικά και άλλα έγγραφα εκδίδονται εντός των προθεσμιών που καθορίζονται από τις σχετικές διατάξεις πραγματοποίησης του στρατηγικού επενδυτικού σχεδίου. Εν τούτοις, επ' αυτών των άρθρων, εκφράζονται ανησυχίες αφού η έκδοση χωριστού νόμου για κάθε έργο, που θα καθορίζει τις διαδικασίες, τις άδειες, κλπ, μπορεί να «επιτρέψει» παράκαμψη των κανονισμών, καθώς αφήνει περιθώρια για "tailor-made" διαδικασίες. Η εδώ διπλωματική κοινότητα εξέφρασε τις επιφυλάξεις της για το θέμα των κρατικών ενισχύσεων και της συμβατότητας των διατάξεων του νόμου με τα προβλεπόμενα περί ανταγωνισμού της Ε.Ε. (Competition Act), ειδικότερα όσον αφορά μεγάλα έργα, άνω των 100 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με τις κυβερνητικές δηλώσεις, το νέο νομοσχέδιο για τις στρατηγικές επενδύσεις συντάχθηκε στο πλαίσιο των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και αναμένεται να προσελκύσει πολλές και μεγάλες επενδύσεις, τόσο σε κρατικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Στόχος της Κυβέρνησης είναι η αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της εφαρμογής νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, η ενίσχυση των ανταγωνιστικών οικονομικών ευκαιριών, η αύξηση των εξαγωγών και η μείωση του εμπορικού ελλείμματος, καθώς και η βελτίωση των συνθηκών ευημερίας και διαβίωσης των πολιτών της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας.

Αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο περί επενδύσεων, σημειώνεται το σχέδιο νόμου για τη Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) στη Βόρεια Μακεδονία, βασικός στόχος του οποίου είναι η ενίσχυση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Οικονομίας ως ισχυρού εποπτικού οργάνου στην υλοποίηση έργων ΣΔΙΤ, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Το σχέδιο νόμου εκπονήθηκε με την υποστήριξη της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Βρετανικής Πρεσβείας, στο πλαίσιο του σχεδίου ενίσχυσης του κανονιστικού πλαισίου και των δημόσιων πολιτικών για συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στη Βόρεια Μακεδονία, το οποίο ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2019, και εστάλη σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη προκειμένου το επόμενο διάστημα να συμμορφωθεί πλήρως με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές στις ΣΔΙΤ. Κατά την εκπόνηση του σχεδίου αυτού, το Υπουργείο ήταν σε συνεχή επικοινωνία με τα εμπορικά επιμελητήρια και την επιχειρηματική κοινότητα, προκειμένου να δημιουργηθεί νομικό πλαίσιο προς το συμφέρον όλων των εμπλεκόμενων, να εντοπιστούν τα προβλήματα των ΣΔΙΤ και να διερευνηθούν οι δυνατότητες εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα για την έγκαιρη παροχή αποτελεσματικότερων και καλύτερων δημόσιων υπηρεσιών.

Ο νέος νόμος για τις ΣΔΙΤ έχει ως στόχο να συμβάλει στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη ενθαρρύνοντας την ανταγωνιστικότητα, τις επενδύσεις, το εμπόριο και την τεχνολογική καινοτομία. Οι νέες επενδύσεις σε υποδομές αναμένεται να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, να αυξήσουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να παρέχουν καλύτερες υπηρεσίες σε βασικούς τομείς όπως η ύδρευση, η ενέργεια, η υγεία και η εκπαίδευση. Επιπλέον, το Υπουργείο Οικονομίας, μαζί με ειδικούς του τομέα της πληροφορικής από την Παγκόσμια Τράπεζα, εργάστηκαν για τη δημιουργία ενός μητρώου για το Υπουργείο Οικονομίας, όπου θα συμπεριληφθούν όλες οι ΣΔΙΤ στη χώρα, ως το μοναδικό αποθετήριο

όλων των συμβάσεων τέτοιου τύπου. Το Μητρώο ΣΔΙΤ θα συλλέγει πληροφορίες από συμβάσεις ΣΔΙΤ και συναφή έγγραφα, και θα παρέχει πρόσβαση σε δεδομένα για την παρακολούθηση έργων από την αρχή μέχρι τη σύναψη της σύμβασης και την εφαρμογή της.

Στις 30.7.2021 ψηφίσθηκαν οι τροποποιήσεις του νόμου για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων στη χώρα, ο οποίος ρυθμίζει τις μορφές και το ύψος της χρηματοδοτικής στήριξης, αλλά και τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία για τη χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης σε επιχειρήσεις για επενδύσεις σε τομείς παραγωγής της οικονομίας.

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο εντάσσεται στο πλαίσιο πρωτοβουλιών της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, την προώθηση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Σύμφωνα με δηλώσεις του Υπουργού Οικονομίας της χώρας, κ. Bekteshi, οι τροποποιήσεις του νόμου για την οικονομική στήριξη των επενδύσεων προβλέπουν καλύτερες επενδυτικές συνθήκες για περισσότερες από 200 εταιρείες, που έχουν ενεργά συμβόλαια, και ιδιαίτερα για νέες εταιρείες που έχουν πραγματοποιήσει επενδύσεις το 2020, ή θα πραγματοποιήσουν επενδύσεις το 2021. Σύμφωνα με τις τροπολογίες, διευκολύνονται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση οικονομικής στήριξης σε εταιρείες που έχουν πραγματοποιήσει επενδύσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης COVID-19, διευρύνεται το πεδίο των εταιρειών που μπορούν να υποβάλουν αίτηση για οικονομική υποστήριξη, βελτιώνονται οι συνθήκες για τις επενδύσεις εγχώριων επενδυτών που διαμένουν στο εξωτερικό, ενώ παρέχεται πρόσθετη οικονομική στήριξη για εταιρείες που επενδύουν σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας.

Ειδικότερα, οι τροποποιήσεις περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, αλλαγές:

- Στο πεδίο των εταιρειών που έχουν τη δυνατότητα να συνάψουν σύμβαση οικονομικής στήριξης. Σύμφωνα με το άρθρο 9, στις οντότητες που μπορούν να είναι δικαιούχοι οικονομικής στήριξης περιλαμβάνονται:
 - όσες έχουν ξεκινήσει μια παραγωγική αρχική επένδυση και παρουσίασαν αύξηση του συνολικού εισοδήματος το τελευταίο έτος, σε σύγκριση με τον μέσο όρο των προηγούμενων τριών ετών, ή για μικρότερο χρονικό διάστημα, εάν η επιχειρηματική οντότητα είναι εγγεγραμμένη και άρχισε να λειτουργεί σε περίοδο μικρότερη των τεσσάρων ετών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης για οικονομική στήριξη. Επίσης, ο μέσος αριθμός των εργαζομένων των εν λόγω οντοτήτων δεν μειώθηκε κατά περισσότερο από 5% κατά το τελευταίο έτος, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της προηγούμενης τριετίας, ή για μικρότερο χρονικό διάστημα, εάν η επιχειρηματική οντότητα είναι εγγεγραμμένη και άρχισε να λειτουργεί σε περίοδο μικρότερη των τεσσάρων ετών από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος για οικονομική στήριξη.
 - νεοσύστατοι επιχειρηματικοί φορείς, για τους οποίους δεν ισχύουν οι ως άνω όροι.
 - επιχειρηματικές οντότητες από τη βιομηχανία επεξεργασίας δέρματος και κλωστοϋφαντουργίας, για τις οποίες δεν ισχύουν οι ως άνω όροι.
 - Κατά παρέκκλιση των ανωτέρω, οικονομική στήριξη σύμφωνα με τον παρόντα νόμο δεν μπορεί να χορηγηθεί σε επιχειρηματικές οντότητες που έχουν μεν ξεκινήσει μια παραγωγική αρχική επένδυση αλλά είναι επίσης εκτελεστές: δραστηριότητας δημοσίου συμφέροντος που καθορίζεται από τον νόμο, αδειοδοτημένης δραστηριότητας, ρυθμιζόμενης δραστηριότητας της οποίας η τιμή καθορίζεται από ανεξάρτητο ρυθμιστικό φορέα, δικαιούχοι του δικαιώματος παραχώρησης αγαθών

γενικού συμφέροντος, εάν η παραχώρηση χρησιμοποιείται για μια παραγωγική αρχική επένδυση, δραστηριοτήτων που σχετίζονται με αποκλειστική παραγωγή (οπλισμός και στρατιωτικός εξοπλισμός), ή με προϊόντα ειδικού φόρου κατανάλωσης.

- Σε ορισμένα μέτρα και κριτήρια που αφορούν στις προϋποθέσεις και το ύψος της χρηματοδότησης επενδύσεων εγχώριων επενδυτών που διαμένουν στο εξωτερικό. Ειδικότερα, για τις παραγωγικές αρχικές επενδύσεις επιχειρηματικών οντοτήτων που ιδρύθηκαν από πολίτες της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αλλά διαμένουν μόνιμα ή προσωρινά στο εξωτερικό για περίοδο τουλάχιστον πέντε ετών, από την ημέρα της υποβολής της αίτησης και κατέχουν τουλάχιστον το 51% της κυριότητας της επιχειρηματικής οντότητας, για ολόκληρη την περίοδο ισχύος της συμφωνίας χρηματοδοτικής στήριξης, το ποσό της οικονομικής στήριξης αυξάνεται από 10% σε 15% των επιλέξιμων επενδυτικών δαπανών, αλλά όχι περισσότερο από 1.000.000 ευρώ (αντιστοίχως σε δηνάρια βάσει της μέσης συναλλαγματικής ισοτιμίας της Κεντρικής Τράπεζας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας την ημέρα πληρωμής) (άρθρο 33).
- Επίσης, επενδυτές που συνεργάζονται με προμηθευτές της Βόρειας Μακεδονίας θα λάβουν δέκα φορές μεγαλύτερη οικονομική βοήθεια από την Κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, η βοήθεια προς τους επενδυτές που προμηθεύονται πάνω από το 7,5% των προμηθειών από εγχώριες επιχειρήσεις θα αυξηθεί από 1% σε 10%.
- Στη ρύθμιση της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, οπότε οι εταιρείες που θα υλοποιήσουν επενδυτικά σχέδια σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές θα λάβουν πρόσθετη οικονομική στήριξη. Η πρόσθετη βοήθεια θα υπολογιστεί ως ποσοστιαία διαφορά μεταξύ της περιφέρειας με τη μεγαλύτερη αξία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και της αξίας του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής στην οποία πραγματοποιείται η επένδυση (άρθρο 31).

Επιπλέον, σημειώνεται ότι, από το 2022, εισάγεται η αρχή της πληρωμής του ποσού της χρηματοδοτικής στήριξης σε δύο δόσεις (καταβολή της πρώτης δόσης, ύψους 50% της εγκεκριμένης βοήθειας, το αργότερο εντός 60 ημερών από την ημερομηνία υποβολής πλήρους αίτησης πληρωμής και της δεύτερης το αργότερο έως 25 Δεκεμβρίου) προκειμένου να βελτιωθεί η ρευστότητα των εταιρειών.

Ο νόμος για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων τέθηκε σε ισχύ το 2018 στο πλαίσιο του κυβερνητικού σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης (του 2017), το οποίο λειτουργεί μέσω του νόμου για την Οικονομική Υποστήριξη των Επενδύσεων και του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος για την Υποστήριξη Μικρών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων του Ταμείου Καινοτομίας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης της Βόρειας Μακεδονίας (FITR).

Ως αποτέλεσμα, του νόμου για την οικονομική στήριξη των επενδύσεων, υπογράφηκαν συμφωνίες οικονομικής στήριξης με 245 οντότητες. Η υποστήριξη που καταβλήθηκε αυτά τα τρία χρόνια είναι περίπου 20 εκατ. ευρώ και οι εταιρείες στα επιχειρηματικά τους σχέδια για πενταετή κύκλο παρουσίασαν επενδύσεις 411 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων έχουν ήδη επενδυθεί περίπου 150 εκατ. ευρώ.

Το πλήρες κείμενο του νόμου (ΦΕΚ 178/2021) είναι διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο (στην τοπική γλώσσα - δεν έχει εισέτι δημοσιευθεί αγγλική εκδοχή του):

<https://vicepremier-ekonomija.gov.mk/sites/default/files/dokumenti/lzmeni%20i%20dopolnuvanja%20ZFPI%202021.pdf>.

Δ.2 Καθεστώς Ιδιωτικοποιήσεων

Η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων προβλέπεται στον Νόμο για τον μετασχηματισμό επιχειρήσεων με Κοινωνικό Κεφάλαιο (Law on Transformation of Enterprises with Social Capital, 38/93) και στον Νόμο για την Ιδιωτικοποίηση του Κρατικού Κεφαλαίου (Law on Privatization of State-owned Capital, 37/96).

Το 1996 ξεκίνησε η ιδιωτικοποίηση του γεωργικού τομέα, ενώ το 1997 το πεδίο εφαρμογής του προγράμματος ιδιωτικοποίησης επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ασφαλιστικό τομέα και τις εταιρείες τυχερών παιγνίων. Προς το παρόν, εξαιρούνται από την ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεις και οργανισμοί που διεξάγουν δραστηριότητες ειδικού εθνικού συμφέροντος ή δημόσιων υπηρεσιών, επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα που διαχειρίζονται ύδατα, δάση, και άλλα δημόσια αγαθά.

Η ιδιωτικοποίηση των τραπεζών εντάσσεται στην ευρύτερη μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Αναζητώντας πλήρη κεφαλαιοποίηση, αρκετές τράπεζες της Βορείου Μακεδονίας βρήκαν ξένους επενδυτές, με την υποστήριξη της EBRD και του IMF.

Αναφορικά με την ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων του τομέα υποδομών και ενέργειας αρμόδια είναι τα αντίστοιχα Υπουργεία.

Το καθεστώς ιδιωτικοποίησης επιγραμματικά:

- το 30% του κοινωνικού κεφαλαίου (σε μορφή απλών μετοχών ή αποθεμάτων) προσφέρεται στους εργαζομένους, με προνομιούχους όρους αγοράς
- το 15% του κοινωνικού κεφαλαίου (σε μορφή απλών μετοχών ή αποθεμάτων) μεταφέρεται αυτομάτως (χωρίς χρέωση) στο Κρατικό Ταμείο Συντάξεων. Το Ταμείο μπορεί, βάσει αυτόνομης απόφασης, να πωλήσει τις μετοχές αυτές
- το 55% της εκτιμήσεως της αξίας της επιχείρησης είναι διαθέσιμο προς πώληση, σε μορφή απλών μετοχών ή αποθεμάτων, υπό ίσες συνθήκες τόσο στους εγχώριους όσο και στους ξένους επενδυτές. Οι εργαζόμενοι μπορούν να αγοράσουν μετοχές με προνομιούχους όρους αγοράς. Έχουν μια αρχική έκπτωση 30% συν 1% για κάθε έτος εργασίας στην επιχείρηση.

Για να ολοκληρωθεί η ιδιωτικοποίηση των ζημιωγόνων και πτωχευμένων επιχειρήσεων, η Κυβέρνηση προέβη σε μείωση της ονομαστικής αξίας των μετοχών και ήρε τις προϋποθέσεις απασχόλησης και επενδύσεων. Η εταιρεία Makedonski Telecom είναι η μεγαλύτερη που ιδιωτικοποιήθηκε μέχρι σήμερα.

Δ.3 Πιστοληπτική ικανότητα χώρας – Κίνδυνοι/ προοπτικές

Οι μεγάλοι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας Fitch και Standard & Poor's επιβεβαίωσαν τη βαθμολογία της Βόρειας Μακεδονίας, η μεν Fitch στο BB+ με αρνητικές προοπτικές, η δε Standard & Poor's στο BB- με σταθερές προοπτικές.

Ως προς την **πιστοληπτική ικανότητα**, ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Fitch Ratings επιβεβαίωσε τη βαθμολογία της Βόρειας Μακεδονίας στο «BB+» με αρνητικές προοπτικές. Η βαθμολογία υποστηρίζεται από τη χρηστή διακυβέρνηση, το θετικό επιχειρηματικό κλίμα, τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας με το ευρώ, καθώς επίσης και τη συνεκτική μακροοικονομική και χρηματοοικονομική πολιτική. Η διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ συμβάλλει στη σταθεροποίηση της πολιτικής και στη στήριξη των εξαγωγών και των

εισροών ΑΞΕ. Οι παράγοντες αυτοί εξισορροπούν την υψηλή έκθεση του δημόσιου χρέους στον συναλλαγματικό κίνδυνο, την «ευρωποίηση» του τραπεζικού τομέα και την υψηλή διαρθρωτική ανεργία, τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τη μεγάλη άτυπη οικονομία, αναφέρει ο Fitch. Προσθέτει δε ότι οι αρνητικές προοπτικές αντικατοπτρίζουν τους συνεχιζόμενους καθοδικούς κινδύνους για τη βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη και τα δημόσια οικονομικά εξ αιτίας της πανδημίας. Η ενδεχόμενη ανάγκη για πρόσθετα μέτρα δημοσιονομικής στήριξης και η έλλειψη λεπτομερούς σχεδίου δημοσιονομικής εξυγίανσης της Κυβέρνησης δημιουργούν κινδύνους κυρίως αναφορικά με τη μεσοπρόθεσμη σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους.

Σύμφωνα με τον Fitch, παρά τις επιπτώσεις της πανδημίας, προβλέπεται ότι η ανάπτυξη θα φτάσει το 3,9% το 2021 και το 4,3% το 2022, μετά από συρρίκνωση 4,4% το 2020. Οι προοπτικές ανάπτυξης εξακολουθούν να εξαρτώνται από την εξέλιξη της πανδημίας στη Βόρεια Μακεδονία και τις βασικές εξαγωγικές αγορές. Περαιτέρω, ο οργανισμός αναμένει ότι η δημοσιονομική εξυγίανση θα συνεχιστεί το 2022, με έλλειμμα 4,7% του ΑΕΠ, σε μεγάλο βαθμό με βάση την προσδοκία για περιορισμό των δαπανών για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης και συνεπώς αύξηση των εσόδων.

Τέλος, αναμένεται ότι οι καθαρές ΑΞΕ θα ανακάμψουν στο 3,1% του ΑΕΠ έως το 2022, χρηματοδοτώντας πλήρως το έλλειμμα του τρέχοντος λογαριασμού. Το ανταγωνιστικό κόστος εργασίας της Βόρειας Μακεδονίας (παρά την αύξηση των πραγματικών μισθών) και οι κυβερνητικές πολιτικές που αποσκοπούν στην προσέλκυση επενδύσεων και την πρόοδο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης στην ΕΕ, μπορεί επίσης να συμβάλουν στη βελτίωση των προοπτικών προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

Από την άλλη, ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's (S&P) επιβεβαίωσε την πιστοληπτική ικανότητα της Βόρειας Μακεδονίας στο BB- με σταθερή προοπτική. Η αξιολόγηση αντικατοπτρίζει την προσδοκία του οίκου ότι, η προβλεπόμενη οικονομική ανάκαμψη της χώρας θα συμβάλει στον περιορισμό του δημοσιονομικού και εξωτερικού ελλείμματος το 2022.

Ο S&P προσθέτει ότι ενδέχεται να προχωρήσει και σε αναβάθμιση, εάν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ενισχύσουν τις θεσμικές ικανότητες του κράτους, με εφαρμογή παράλληλα βιώσιμων δημοσιονομικών πολιτικών. Σύμφωνα με τον οίκο, οι φιλοδοξίες της χώρας για ένταξη στην ΕΕ ενδέχεται να ενθαρρύνουν τις θεσμικές βελτιώσεις και την πρόοδο στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Σημειώνει δε ότι, η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας ανακάμπτει από τις επιπτώσεις της πανδημίας. Παρά τη συρρίκνωση του πρώτου τριμήνου, η οικονομία αναμένεται να σημειώσει ανάπτυξη 3,7%. Η ανάπτυξη υποκινείται από την υγιή ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης, που αντανάκλα την ένταξη της Βόρειας Μακεδονίας στις διεθνείς αλυσίδες προμηθευτών, καθώς και της ιδιωτικής κατανάλωσης, ως αποτέλεσμα μεταξύ άλλων των κυβερνητικών μέτρων τόνωσης της οικονομίας.

Η πιθανή επιδείνωση της επιδημιολογικής κατάστασης και οι συνακόλουθοι περιορισμοί εξακολουθούν να αποτελούν κίνδυνο για την οικονομική ανάκαμψη, ωστόσο ο οίκος αναφέρει ότι οι εξαγωγές της χώρας έχουν αποδειχθεί ανθεκτικές στα διάφορα περιοριστικά μέτρα, όπως φαίνεται και από την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, ο οργανισμός αναφέρει ότι αναμένεται στο 58% του ΑΕΠ μέχρι το 2024. Τέλος, αναμένεται ότι οι θετικές τάσεις θα συνεχισθούν κατά την περίοδο μεταξύ 2021 και 2024.

Ε. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ

Το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων εκδίδει σε τακτά χρονικά διαστήματα ενημερωτικό δελτίο που αφορά στις τρέχουσες προκηρύξεις δημοσίων διαγωνισμών, το οποίο αναρτάται στον διαδικτυακό τόπο «AGORA» (www.agora.mfa.gr – επιλογή Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων) και αποστέλλεται σε ελληνικά Επιμελητήρια και φορείς.

Όσοι ενδιαφέρονται να ενημερώνονται άμεσα για τους διαγωνισμούς και τις προμήθειες στη Βόρεια Μακεδονία μπορούν να εγγραφούν στην υπηρεσία "Newsletter" του "AGORA" και να ζητήσουν να λαμβάνουν τη δική τους προσωποποιημένη ενημέρωση σε ημερήσια, εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση:

<http://www.agora.mfa.gr/component/users/?view=registration&Itemid=949>

Προσωποποιημένη ενημέρωση παρέχεται, επίσης, για διάφορα οικονομικά και εμπορικά θέματα στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας.

ΣΤ. ΚΛΑΔΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι τομείς που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο ενδιαφέρον για συνεργασία είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
- ✓ Λατομεία, ορυχεία, μεταλλεία - μεταλλοβιομηχανία
- ✓ Κατασκευές & Δομικά υλικά
- ✓ Υποδομές - εκσυγχρονισμός και βελτίωση υποδομών μεταφορών
- ✓ Αγροτικός τομέας και τρόφιμα
- ✓ Τουρισμός
- ✓ Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα

ΣΤ.1 Κλάδος Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Η Βόρεια Μακεδονία βασίζεται κυρίως σε ορυκτά καύσιμα (λιγνίτη και φυσικό αέριο) και σε υδροηλεκτρική ενέργεια, ενώ εξαρτάται από τις εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Επιτροπής Ενέργειας της Βόρειας Μακεδονίας για το 2020, η συνολική ετήσια εγχώρια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ήταν περίπου 5.128 GWh, έναντι 5.658 GWh το 2019, ενώ οι εισαγωγές - για να ικανοποιήσουν τη συνολική εγχώρια ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας - ανήλθαν στα 3.352 GWh περίπου (έναντι 2.472 GWh το 2019).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, τον Δεκέμβριο του 2020, η συνολική κατανάλωση ανά είδος ενεργειακών πρώτων υλών στη Βόρεια Μακεδονία ήταν: 859.827 MWh ηλεκτρικής ενέργειας, 46.263 εκατ. nm³ φυσικού αερίου, 468.414 τόνοι άνθρακα και 92.211 τόνοι προϊόντων πετρελαίου. Η ακαθάριστη εθνική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας συμμετείχε με 58,0% στην ακαθάριστη εθνική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ το 97,2% της συνολικής εθνικής κατανάλωσης άνθρακα χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο τομέας της ενέργειας στη Βόρεια Μακεδονία έχει αναδειχθεί σε σημαντικό πυλώνα προσέλκυσης επενδύσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Οι εξελίξεις στην αγορά ενέργειας στη Βόρεια Μακεδονία τα τελευταία χρόνια περιλαμβάνουν την περαιτέρω

κατασκευή του εσωτερικού δικτύου διανομής φυσικού αερίου, τη συνεχιζόμενη απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και την αυξημένη περιφερειακή συνεργασία για τις διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Ορόσημο αυτής της μεταστροφής υπήρξε η έγκριση του νέου ενεργειακού νόμου τον Ιούνιο του 2018, με την έναρμόνιση της ενεργειακής νομοθεσίας με το τρίτο πακέτο ενέργειας της Ενεργειακής Κοινότητας της ΕΕ.

Τον Ιανουάριο του 2020, η Κυβέρνηση ενέκρινε τη νέα Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Ενέργειας 2020-2040, η οποία επικεντρώνεται στην εφαρμογή «πράσινων» πολιτικών (π.χ. απαλλαγή του ενεργειακού συστήματος από τις ανθρακούχες εκπομπές), την αξιοποίηση των υφιστάμενων δομών ενέργειας και την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας.

Για τη Βόρεια Μακεδονία, μια μικρή χώρα που εξαρτάται από τις εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας, η περιφερειακή συνεργασία είναι ζωτικής σημασίας, ιδίως λόγω των συνδέσεων για ηλεκτρική ενέργεια με τη Σερβία και την Ελλάδα, καθώς και με τον άξονα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας από τη Βουλγαρία μέχρι την Ελλάδα. Η σημασία και η ανάγκη για περιφερειακή συνεργασία αποτελούν μέρος των προτεραιοτήτων της ενεργειακής στρατηγικής της χώρας, η οποία καθορίζει συγκεκριμένα μέτρα και προγράμματα από την άποψη της διασυννοριακής σύνδεσης. Μέσω ακριβώς της αύξησης της περιφερειακής συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας εντείνει τις προσπάθειες, καθώς διακρίνει μεγάλη δυνατότητα για τη δημιουργία βιώσιμης και αναπτυσσόμενης οικονομίας.

Ευκαιρίες αναδεικνύονται για έργα ηλεκτροπαραγωγής από αιολική και ηλιακή ενέργεια, καθώς και σε συστήματα παραγωγής θερμοηλεκτρικής ενέργειας. Περαιτέρω, επενδυτικές ευκαιρίες διαφαίνονται και στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης, όπως για την ενεργειακή επίδοση των κτιρίων, τον κανονισμό για τη σήμανση και τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων που σχετίζονται με την ενέργεια. Στόχος είναι η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων εξοικονόμησης ενέργειας, με στόχο την προστασία των καταναλωτών και την τόνωση του ανταγωνισμού για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες.

Στις κυβερνητικές προτεραιότητες περιλαμβάνεται και η αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος σχεδιάζει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, με έλεγχο και παρακολούθηση, μεταξύ άλλων, του τομέα της βιομηχανίας στη χώρα, δεδομένου ότι είναι ένας από τους βασικούς τομείς εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα (CO₂).

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τομέα της ενέργειας και τις ενεργειακές εξελίξεις στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. ενημερωτικό σημείωμα - μελέτη στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://agora.mfa.gr/infofiles/energy_sector_May2021%20mk.pdf.

ΣΤ.2 Κλάδος Μεταλλουργίας, ορυχείων, λατομείων και μεταλλοβιομηχανιών

Ο κλάδος της μεταλλουργίας είναι ο σπουδαιότερος της χώρας, καθώς συμβάλλει, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, με ποσοστό σχεδόν 6% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και εμμέσως με σχεδόν 33,5%.

Η Βόρεια Μακεδονία έχει μακρά παράδοση στη μεταλλουργία σιδήρου και σιδηρούχων και μη σιδηρούχων μετάλλων, λόγω των φυσικών πόρων της (νικέλιο, διοξείδιο του πυριτίου, μόλυβδος, ψευδάργυρος, πολύτιμα μέταλλα). Τα κύρια προϊόντα περιλαμβάνουν κράματα σιδηρονικελίου, ελασματοποιημένο εν ψυχρώ/καυτό φύλλο χάλυβα, σωλήνες, μόλυβδο, ψευδάργυρο, χαλκό, χρυσό και ασήμι. Οι κατεξοχήν εξαγωγικές κατηγορίες είναι του σιδηρονικελίου και του σιδηροπυριτίου.

Όλες οι μεγάλες εγκαταστάσεις έχουν ιδιωτικοποιηθεί κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, πολλές από τις οποίες πωλήθηκαν σε κορυφαίους διεθνείς παίκτες (Mittal, Dufenco, IMM). Η παραγωγή της Βόρειας Μακεδονίας είναι κατεξοχήν εξαγωγική.

Σημαντική επένδυση ελληνικών συμφερόντων στη Βόρεια Μακεδονία ήταν η εξαγορά της Mermeren Kombinat (εξόρυξη και επεξεργασία λευκού μαρμάρου από το λατομείο Sivec) από την Παυλίδης Μάρμαρα – Γρανίτες, τον Ιούνιο του 2017, έναντι τιμήματος 73 εκατ. ευρώ.

Επίσης, η εξαγορά της βιομηχανίας σιδηρονικελίου FENI από την εταιρεία διαχείρισης κεφαλαίου Global Special Opportunities Ltd (GSOL/Euro-nickel) έναντι περίπου 80 εκατ. ευρώ, η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα παραγωγής και εξαγωγής σιδηρονικελίου.

Στο τομέα της μεταλλουργίας στη χώρα δραστηριοποιείται ο Όμιλος ελληνικών συμφερόντων "ΒΙΟΧΑΛΚΟ" με την εταιρεία "Dojran Steel" (ΣΙΔΕΝΟΡ), επένδυση παραγωγής χαλυβουργικών προϊόντων, καθώς και με την εταιρεία NOVOMETAL (Anamet) στην ανακύκλωση μεταλλικών προϊόντων. Οι επιχειρήσεις αυτού του κλάδου αξιοποιούν τις επενδύσεις στην χώρα για να αναπτύξουν τις δραστηριότητες τους σε όλη την Βαλκανική.

Σε ό,τι αφορά στις προοπτικές που διανοίγονται για άλλες ελληνικές επιχειρήσεις, όπως αναφέρουν οι ήδη δραστηριοποιούμενες εταιρείες του κλάδου, η χώρα διαθέτει μια καλή εκπαιδευτική βάση, έχει καλά πανεπιστήμια, που σημαίνει ότι μπορεί να παράξει ακόμα και καινοτομία σε διάφορους τομείς. Θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν νέες επενδύσεις, προκειμένου να δημιουργηθούν δυνατότητες επιστροφής των νέων που έχουν "εγκαταλείψει" την χώρα (brain drain) εξασφαλίζοντας ευκαιρίες καριέρας σε μια σειρά τομέων της οικονομίας.

ΣΤ.3 Κλάδος κατασκευών και δομικών υλικών

Ο κατασκευαστικός τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τη Βόρεια Μακεδονία, καθώς αποτελεί κλάδο ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ειδικότερα, ο κατασκευαστικός τομέας συμμετέχει στη δημιουργία του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας με ποσοστό 5% έως 8% σε ετήσια βάση τα τελευταία χρόνια, συνεισφέρει σημαντικά με φορολογικές εισφορές στον κρατικό προϋπολογισμό (περίπου 100 εκατ. ευρώ) και με υψηλό ποσοστό εργαζομένων στο σύνολο του αριθμού των εργαζομένων (περίπου 7%). Διαδραματίζει, επίσης, σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, καθώς οι υποδομές –ιδίως καλής ποιότητας– ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και συμβάλλουν στην ανάπτυξή τους και στην προσέλκυση ξένων επενδυτών.

Η κατασκευαστική δραστηριότητα επηρεάζει, παράλληλα, διάφορους κλάδους της οικονομίας με τους οποίους συνδέεται, όπως η παραγωγή και το εμπόριο δομικών υλικών, ο τομέας της ενέργειας και ο τομέας των μεταφορών.

Η Βόρεια Μακεδονία φαίνεται διατεθειμένη να στηρίξει τον κατασκευαστικό κλάδο με την εφαρμογή στοχευμένων πολιτικών, καθώς και τη δέσμευση κονδυλίων στον κρατικό προϋπολογισμό για την ανάπτυξη δημοσίων έργων και υποδομών. Ενδεικτικά, επισημαίνεται

ότι, πρόσφατα διατέθηκαν από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας 70 εκατ. ευρώ προς διάφορους Δήμους της χώρας. Τα εν λόγω κονδύλια προέρχονται από δάνειο που έλαβε η Βόρεια Μακεδονία από την Παγκόσμια Τράπεζα για την επισκευή τοπικών οδών και δρόμων. Επίσης, πρόσφατα, στις 10.7.2021, διατέθηκαν στους Δήμους επιπλέον 17,5 εκατ. ευρώ, από το σύνολο των 50 εκατ. ευρώ, τα οποία προορίζονταν αρχικά για την TAV (εταιρεία διαχείρισης των αεροδρομίων στη ΔτΒΜ), με σκοπό την κατασκευή αεροδρομίου-cargo στο Štip, το οποίο τελικώς δεν θα πραγματοποιηθεί. Τα εν λόγω χρήματα θα δαπανηθούν για έργα υποδομής προς όφελος του τοπικού πληθυσμού.

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τομέα των κατασκευών-δομικών υλικών στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. ενημερωτικό σημείωμα στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://www.agora.mfa.gr/infocfiles/%CE%9ACE%9B%CE%91%CE%94%CE%99%CE%9ACE%97%20%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97_construction%202021%20mk.pdf

ΣΤ.4 Κλάδος Υποδομών και Μεταφορών

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει κατ' επανάληψη τονίσει τη σημασία που αποδίδει στην υλοποίηση έργων που αφορούν γενικά στις υποδομές και κυρίως, στις υποδομές μεταφορών της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, η κύρια έμφαση έχει δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής ή στην ανακατασκευή των δύο μεγάλων οδικών αξόνων που διασχίζουν τη χώρα, των Διαδρόμων VIII και X, καθώς και των σιδηροδρομικών γραμμών κατά μήκος αυτών.

Η σημασία των οδικών υποδομών για τη Βόρεια Μακεδονία γίνεται αντιληπτή εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι πλέον του 85% των επιβατών και των εξαγόμενων ή διεθνώς μεταφερομένων εμπορευμάτων, αντιστοίχως, μεταφέρονται οδικώς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το πρώτο τρίμηνο του 2021, μετακινήθηκαν, μέσω του οδικού δικτύου της χώρας, συνολικά 580 χιλιάδες άτομα, 8.562 χιλιάδες επιβάτες στις αστικές-προαστιακές μεταφορές, 59 χιλιάδες επιβάτες στις σιδηροδρομικές μεταφορές και 154.709 επιβάτες στις αεροπορικές μεταφορές. Ο όγκος των αγαθών που μετακινήθηκαν, το πρώτο τρίμηνο του 2021, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2020, μέσω του οδικού δικτύου μειώθηκε κατά 17,8%, ενώ μέσω του σιδηροδρομικού και αεροπορικού δικτύου αυξήθηκε κατά 4,3% και 2,6% αντίστοιχα.

Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας διαθέτει ένα καλά αναπτυγμένο οδικό δίκτυο μήκους 14.182 χιλιομέτρων που περιλαμβάνει αυτοκινητοδρόμους, εθνικούς δρόμους, περιφερειακούς και τοπικούς δρόμους. Οι δύο κύριοι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι που τέμνονται στη χώρα είναι ο Διάδρομος VIII (ανατολής-δύσης) και ο Διάδρομος X (βορράς-νότος). Οι περιφερειακοί δρόμοι παρέχουν πρόσβαση στους κύριους διαδρόμους οδικών μεταφορών και στο εθνικό οδικό δίκτυο και, μαζί με τους τοπικούς δρόμους, είναι πολύ σημαντικοί για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, προσελκύοντας νέες επενδύσεις, μικρές επιχειρήσεις και γεωργικές δραστηριότητες σε ολόκληρη τη χώρα. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η Δημόσια Επιχείρηση Κρατικών Δρόμων είναι η αρμόδια αρχή για τη διαχείριση, κατασκευή, ανοικοδόμηση, συντήρηση και προστασία των κρατικών δρόμων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας.

Το οδικό δίκτυο της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας έχει συνολικό μήκος 14.182 χιλιόμετρα και περιλαμβάνει 911 χιλιόμετρα εθνικών οδών, 242 χιλιόμετρα αυτοκινητοδρόμων, 3.771 χιλιόμετρα περιφερειακών δρόμων και 9.258 χιλιόμετρα τοπικών οδών (στοιχεία Public Enterprise for State Roads).

Όσον αφορά στις σιδηροδρομικές υποδομές, το σιδηροδρομικό δίκτυο της Βόρειας Μακεδονίας εκτείνεται σε περίπου 700 χιλιόμετρα και αποτελεί τον δεύτερο σημαντικότερο τρόπο μεταφοράς.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα παρουσιάζει η σιδηροδρομική σύνδεση Μοναστηρίου – Kremenica, η οποία ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2018 (τον Απρίλιο 2019 πραγματοποιήθηκε δοκιμή λειτουργίας της). Η εν λόγω σιδηροδρομική γραμμή σχεδιάζεται να συνδέεται με το ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο στον σταθμό Μεσονησίου και να καταλήγει στη Φλώρινα (διακλάδωση Χd του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου Χ). Το έργο, συνολικού κόστους 22,5 εκατ. ευρώ, περιελάμβανε εκτός από την ανακατασκευή της ίδιας της γραμμής μήκους 17 χλμ. και έργα ανακατασκευής μικρών γεφυρών και σημείων διασταύρωσης της γραμμής με το οδικό δίκτυο, νέας σήμανσης, καθώς και εισαγωγής νέων τηλεπικοινωνιακών συστημάτων.

Σημειώνεται ότι, από τις πρώτες σιδηροδρομικές γραμμές της περιοχής ήταν ο σιδηρόδρομος Θεσσαλονίκης-Σκοπίων, μήκους 243 χλμ., γραμμή η οποία τέθηκε σε χρήση το 1873. Επίσης, η Κοινότητα Μεταφορών Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ανάγκη ύπαρξης μιας νέας διμερούς σύμβασης Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας για τη διαχείριση των συνόρων, ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητες και τα οφέλη των επενδύσεων σε υποδομές.

Οι αερομεταφορές στη Βόρεια Μακεδονία είναι κυρίως επιβατικές. Αεροπορικώς μετακινούνται περισσότερο από δύο εκατομμύρια επιβάτες σε ετήσια βάση. Ως προς την αεροπορική σύνδεση Σκοπίων - Αθήνας, σημειώνεται ότι, η αεροπορική εταιρεία AEGEAN ξεκίνησε από την 1η Νοεμβρίου 2018 απ' ευθείας πτήσεις, δυο φορές την εβδομάδα, με πρόβλεψη για αύξηση των δρομολογίων σε τρία, κατά τη θερινή περίοδο.

Όσον αφορά στον κλάδο των υποδομών και μεταφορών, όπως προκύπτει και από εκτιμήσεις της εδώ επιχειρηματικής κοινότητας, ο λιμένας Θεσσαλονίκης και ο Διάδρομος Χ αποτελούν την πλέον συμφέρουσα και ασφαλή επιλογή για το εμπόριο και την οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας. Γι' αυτόν τον λόγο, έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα να διασφαλισθεί η συνεχής και απρόσκοπτη πρόσβαση στη Θεσσαλονίκη και να καταστεί πλήρως λειτουργικός ο Διάδρομος Χ.

Προς την κατεύθυνση αυτή, η δημιουργία τερματικού σταθμού συνδυασμένων μεταφορών στα Σκόπια ('dry port'), ο οποίος θα συνδέεται άμεσα με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης μέσω του οδικού ή σιδηροδρομικού δικτύου, θα συνέβαλε στην αντιμετώπιση προβλημάτων αποθήκευσης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης και θα διευκόλυνε τη ροή φορτίων μεταξύ πλοίων και μεγάλων δικτύων χερσαίων μεταφορών, δημιουργώντας ένα πιο κεντρικό σημείο διανομής.

Επίσης, η έγκριση από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας της λειτουργίας του αγωγού πετρελαιοειδών Θεσσαλονίκης – Σκοπίων για τη μεταφορά diesel, αίτημα της εταιρείας ΟΚΤΑ (Όμιλος ΕΛ.ΠΕ.), εκτός του ότι θα συνέβαλε σημαντικά στην ενίσχυση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, θα βοηθούσε, επιπλέον, στην αποσυμφόρηση της συνοριακής διόδου Ευζώνων – Bogorodica και του οδικού δικτύου, προς γενικότερο όφελος των εμπορικών ροών.

Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με τον τομέα, βλ. Ετήσια Εκθεση 2020 Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/75762>.

ΣΤ.5 Αγροτικός τομέας και κλάδος τροφίμων

Ο αγροδιατροφικός τομέας στη Βόρεια Μακεδονία αποτελεί έναν επιχειρηματικό τομέα υψηλής απόδοσης, καθώς ο συνδυασμός του μεσογειακού και ηπειρωτικού κλίματος προσφέρει τη δυνατότητα παραγωγής διαφόρων αγροτικών προϊόντων και προϊόντων διατροφής. Εξ ου και η βιομηχανία αγροτικών επιχειρήσεων στη Βόρεια Μακεδονία είναι μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες βιομηχανίες, με αύξηση άνω του 10% τα τελευταία χρόνια. Η πρόκληση για τη χώρα είναι η δημιουργία προστιθέμενης αξίας στα αγροτικά προϊόντα και η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων, όπως απαιτούν οι κύριες ευρωπαϊκές αγορές.

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας θεωρεί τη γεωργία ως στόχο για μελλοντικές επενδύσεις και ανάπτυξη. Βασικοί τομείς προτεραιότητας της Κυβέρνησης για συνεργασία είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας στις αγροτικές περιοχές, η πρόσβαση στη γνώση και οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο στον γεωργικό τομέα.

Στις αρχές του 21ου αιώνα, ο γεωργικός τομέας συνέβαλε περίπου στο ένα δέκατο του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας και απασχολούσε το ένα έκτο του εργατικού δυναμικού της χώρας. Τα κύρια προϊόντα εξαγωγής από τη Βόρεια Μακεδονία είναι ο καπνός, τα προϊόντα ζαχαροπλαστικής, τα φρέσκα και μεταποιημένα λαχανικά και φρούτα και ο οίνος. Σχεδόν το σύνολο της ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής (70%) προέρχεται από την παραγωγή φυτικών προϊόντων, όπου τα λαχανικά είναι οι κύριοι συντελεστές. Ντομάτες, πιπεριές και πεπόνια κυριαρχούν στην παραγωγή φρούτων και λαχανικών. Άλλα σημαντικά γεωργικά προϊόντα είναι τα σιτηρά και τα σταφύλια για την παραγωγή κρασιού, καθώς και για άμεση κατανάλωση. Η παραγωγή ζωικού κεφαλαίου έχει μικρότερη σημασία και η γαλακτοκομική παραγωγή με την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος κυριαρχεί σε αυτόν τον υποτομέα.

Η επεξεργασία τροφίμων και ποτών είναι σημαντικές βιομηχανίες στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς και τα φρέσκα φρούτα και λαχανικά. Τα μεταποιημένα τρόφιμα περιλαμβάνουν, τόσο ημιτελή προϊόντα (κατεψυγμένα, αποξηραμένα και συμπυκνώματα), όσο και έτοιμα προϊόντα (κονσέρβες και διατηρημένα).

Πάνω από 75% των μεταποιημένων τροφίμων εξάγονται, κυρίως στην ΕΕ και στις γειτονικές χώρες. Οι περισσότερες εγκαταστάσεις επεξεργασίας τροφίμων είναι ιδιωτικές εταιρείες.

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι από τις σημαντικότερες βιομηχανίες του γεωργικού τομέα στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Το γάλα έχει το μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική ζωική παραγωγή και καταλαμβάνει σημαντικό ποσοστό της συνολικής ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής, ενώ μεγάλη είναι η κατανάλωση των γαλακτοκομικών προϊόντων. Οι καταναλωτές καταναλώνουν κυρίως τυρί και νωπά γαλακτοκομικά προϊόντα. Εν τούτοις, τα στατιστικά στοιχεία για τον τομέα της μεταποίησης, δηλαδή η γαλακτοβιομηχανία στη Βόρεια Μακεδονία, δείχνουν περιορισμένη ανάπτυξη του κλάδου της μεταποίησης.

Η χαμηλή ποσότητα επεξεργασίας τροφίμων στη Βόρεια Μακεδονία οφείλεται κυρίως σε προβλήματα σχετικά με την παροχή ποιοτικών πρώτων υλών και τη συνεργασία με προμηθευτές, την έλλειψη εξειδικευμένων εργαζομένων και την πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

Η προτεραιότητα της Κυβέρνησης της χώρας είναι να αυξηθεί η γεωργική γη και η απόδοση και ποιότητα των γεωργικών προϊόντων, με στόχο υψηλότερα έσοδα για τις οικογένειες που ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Η κυβερνητική πολιτική στρέφεται στην αύξηση των εγκαταστάσεων βιομηχανικής επεξεργασίας με εξαγωγικό προσανατολισμό και στην παρασκευή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Η εξαετής εθνική στρατηγική για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη 2014-2020 στόχευε στην ενίσχυση της ικανότητας του γεωργικού τομέα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας να ανταγωνιστεί στην ΕΕ και σε άλλες περιφερειακές αγορές και να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Η στρατηγική, η οποία αποτελούσε προαπαιτούμενο για τη λήψη του μέσου προενταξιακής βοήθειας της ΕΕ για τη γεωργία (Pre-accession Assistance/ IPA II), στόχευε επίσης στη βελτίωση της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων και στην εφαρμογή των ελάχιστων προτύπων ποιότητας, ώστε να ευθυγραμμιστούν με τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ.

Ειδικότερα, αναφορικά με τον μηχανισμό προενταξιακής βοήθειας για την αγροτική ανάπτυξη (IPARD), ο Υπουργός Γεωργίας, Δασών και Υδάτινων Πόρων της Βόρειας Μακεδονίας κ. Atianif Hoxha ανέφερε σε σχετικές δηλώσεις του ότι, η Βόρεια Μακεδονία έχει αξιοποιήσει επιτυχώς τα κονδύλια που παρέχονται μέσω του IPARD II και ως αποτέλεσμα της καλής χρήσης των κονδυλίων από αυτό το πρόγραμμα, για πρώτη φορά, δύο συνεχόμενα χρόνια, το 2019 και το 2020, και τώρα το 2021, η Βόρεια Μακεδονία δεν θα επιστρέψει αχρησιμοποίητα κονδύλια από το εν λόγω πρόγραμμα.

Σύμφωνα με τον Διευθυντή του Οργανισμού Χρηματοδοτικής Στήριξης της Γεωργίας και της Αγροτικής Ανάπτυξης, κ. Nikica Bacovski, μέχρι στιγμής έχουν συναφθεί 1.723 συμβάσεις μέσω του προγράμματος IPARD II, συνολικής στήριξης 51 εκατ. ευρώ. Η Βόρεια Μακεδονία είναι ηγέτης στη χρήση κονδυλίων στην περιοχή, ανέφερε, και με το πρόγραμμα IPARD III, του οποίου η εφαρμογή προβλέπεται το 2022, αναμένεται μεγαλύτερος προϋπολογισμός από πριν.

Πάντως, για την προστασία και την ενίσχυση των σημαντικών αγροτικών προϊόντων της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας υπάρχει συνήθως αυξημένη κρατική μέριμνα που εκδηλώνεται μέσω επιδοτήσεων ή άλλων μέτρων (λ.χ. χρήση προστατευτικών μέτρων, όπως οι δασμοί και οι ποσοστώσεις, με σκοπό τον περιορισμό των εισαγωγών και την προστασία της εγχώριας παραγωγής).

Τέλος, σημειώνεται ότι, ο Υπουργός Γεωργίας κ. Hodza και ο Υπουργός Οικονομικών κ. Besimi ενημέρωσαν σε συνέντευξη Τύπου (στις 11.6.2021) ότι, η Κυβέρνηση θα εφαρμόσει πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της γεωργίας στη Βόρεια Μακεδονία, ύψους 50 εκατ. ευρώ. Το πρόγραμμα θα επικεντρωθεί στην κατασκευή κεντρικών αγορών αγροτικών προϊόντων (σε Σκόπια, Στρούμιτσα και Ρέσεν), στην ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων για το IPARD, στη δημιουργία συστημάτων ελέγχου στην παραγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης και στην κατάρτιση των γεωργών.

Σύμφωνα με δηλώσεις του κ. Hodza, 46 εκατ. ευρώ θα παρασχεθούν από την Παγκόσμια Τράπεζα στο πλαίσιο του 4ετούς πλαισίου συνεργασίας, ενώ 4 εκατ. ευρώ από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπό τη μορφή επιχορήγησης. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του προγράμματος αφορά στην κατασκευή κέντρου χονδρικής πώλησης και διανομής γεωργικών προϊόντων και τροφίμων στα Σκόπια, το οποίο θα καλύπτει επίσης τις περιοχές

Κυμανονο και Polog. Θα περιλαμβάνει επιπλέον εγκαταστάσεις αποθήκευσης τροφίμων, σταθμούς ανακύκλωσης αποβλήτων, σταθμούς καθαρισμού φορτηγών, κ.λπ. Από πλευράς του, ο κ. Besimi τόνισε τη σημασία του προγράμματος, καθώς σχεδόν το ήμισυ του εδάφους της Βόρειας Μακεδονίας καλύπτεται από αρόσιμη γη και η γεωργία συμμετέχει με 10% στο ΑΕΠ. Στόχος, ανέφερε ο κ. Besimi, είναι η βελτίωση της ποιότητας στη μαζική παραγωγή, η οποία κατ' επέκταση θα αυξήσει την ανταγωνιστικότητα του γεωργικού τομέα, και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές της χώρας.

Ο Διευθυντής του Γραφείου της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη Βόρεια Μακεδονία και το Κόσσοβο κ. Massimiliano Raolucci, επεσήμανε ότι το πλήρες δυναμικό της γεωργίας δεν αξιοποιείται στη χώρα λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας και της δύσκολης πρόσβασης σε νέες τεχνολογίες και ευκαιρίες αγοράς, και ότι οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης γεωργικών προϊόντων πρέπει να εκσυγχρονισθούν.

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον αγροδιατροφικό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας, με πληροφορίες για την ανάπτυξη του τομέα στην εγχώρια αγορά, αλλά και τις δυνατότητες που προσφέρονται, τόσο από πλευράς επενδύσεων, όσο και διείσδυσης των βρώσιμων αγροτικών προϊόντων, αλλά και γεωργικών εργαλείων-μηχανημάτων, σπόρων, φυτωρίων κλπ, στην τοπική αγορά, δείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/74561>.

ΣΤ.6 Κλάδος Τουρισμού

Η Βόρεια Μακεδονία αποτελεί τόσο χώρα τουριστικής διαμετακόμισης, όσο και σε κάποιο βαθμό τουριστικό προορισμό. Εν τούτοις, ο τουριστικός τομέας κατέγραψε μεγάλες ζημιές το 2020 εξ αιτίας της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων που εφαρμόστηκαν στις μετακινήσεις και συνοριακές διελεύσεις.

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της χώρας, την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ο αριθμός των τουριστών μειώθηκε κατά 60,5%: ο αριθμός των εγχώριων τουριστών μειώθηκε κατά 18,3%, ενώ αυτός των ξένων τουριστών μειώθηκε κατά 84,4%. Την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων μειώθηκε κατά 48,0%: ο αριθμός των διανυκτερεύσεων των εγχώριων τουριστών μειώθηκε κατά 14,2%, ενώ οι διανυκτερεύσεις των ξένων τουριστών μειώθηκαν κατά 84,0%.

Αναφορικά με τις αφίξεις από την Ελλάδα, η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία καταγράφη μείωση τόσο στον αριθμό των επισκεπτών (15.145 αφίξεις το 2020, από 57.578 το 2019) όσο και των διανυκτερεύσεων (20.641 το 2020, από 82.958 το 2019), της τάξης του 73,7% και 75,1% αντίστοιχα.

Κυριότερος τουριστικός προορισμός το 2020 υπήρξε η περιοχή των Σκοπίων, την οποία επισκέφθηκε το 44,1% των αλλοδαπών τουριστών, ήτοι 111.496.

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης ξένων τουριστών-επισκεπτών στη Βόρεια Μακεδονία, το 2020 ήταν: η Ελλάδα με 12,8% του συνολικού αριθμού (από 7,6%), η Σερβία με 9,9% (από 7,9%), η Αλβανία με 9,8% (από 3,6%), η Τουρκία με 9,6% (από 14,8% το 2019) και το Κόσσοβο με 9,6% (από 3,3% το 2019).

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τουριστικό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας, δείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/75690>.

ΣΤ.7 Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα

Το οικοσύστημα της νεοφυούς επιχειρηματικότητας της Βόρειας Μακεδονίας παρουσιάζει αξιοσημείωτη δυναμική τα τελευταία τρία χρόνια. Γενικά, από την πλευρά της προσφοράς, νέοι φορείς εισήλθαν στην αγορά, παρέχοντας υποστήριξη σε επιχειρηματίες και νεοσύστατες επιχειρήσεις, ενώ από την πλευρά της ζήτησης φαίνεται να υπάρχει ακόμη έλλειψη δυναμικών επιχειρηματιών και νεοφυών επιχειρήσεων. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στον τομέα της γυναικείας επιχειρηματικότητας.

Ευκαιρίες επενδύσεων και ανάπτυξης συνεργασιών εντοπίζονται τόσο στην παροχή τεχνογνωσίας και καθοδήγησης (mentorship), όσο και στην ανάπτυξη ψηφιακών μέσων, τεχνολογικών εφαρμογών στον χρηματοοικονομικό και αγρο-διατροφικό τομέα, τον τουρισμό, τις μεταφορές και το περιβάλλον κλπ. Επιπλέον, οι συνέργειες με τη γειτονική χώρα θα μπορούσαν να προκύψουν με την αξιοποίηση εκατέρωθεν συγκριτικών πλεονεκτημάτων, για την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων για πραγματικά προβλήματα, όπως: το πώς θα αντιμετωπίσει μια περιοχή τις πλημμύρες, πώς μπορούν να αξιοποιηθούν τα “big data” στην αγροτική παραγωγή, τι εργαλεία παρέχει στο λιαν εμπόριο η τεχνητή νοημοσύνη, ποια τεχνολογικά εργαλεία θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού, έως και πώς θα αντιμετωπισθούν ζητήματα κυβερνοασφάλειας και διαφάνειας διαδικασιών κλπ.

Η ανάπτυξη του οικοσυστήματος νεοφυούς επιχειρηματικότητας περιλαμβάνεται στην κυβερνητική ατζέντα της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής. Εκ των προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας ήταν και είναι η επένδυση στην καινοτομία και τις νεοφυείς επιχειρήσεις, στο πλαίσιο πάντα αντιμετώπισης της μετανάστευσης των νέων (“drain brain”), αλλά και, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, των επιπτώσεων στην οικονομική ανάπτυξη που προκάλεσε η πανδημία Covid-19. Προς αυτή την κατεύθυνση, οι τελευταίες τροποποιήσεις του νόμου για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων, ο οποίος αποτελεί έναν από τους βασικούς νόμους για την αναδιάρθρωση της οικονομίας, προβλέπουν διατάξεις για τους ανθρώπινους πόρους, επανεκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς οι επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο θα υποστηρίζονται άμεσα οικονομικά, και όχι μόνο με φορολογικές ελαφρύνσεις. Επιπλέον, επιδιώκεται η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, ώστε όλες οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται εκτός των ανεπτυγμένων περιφερειών θα λαμβάνουν πρόσθετα κίνητρα. Στόχος είναι, όπως δηλώνουν οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι, η Βόρεια Μακεδονία να μετατραπεί σε κόμβο νεοφυούς επιχειρηματικότητας στα Βαλκάνια.

Για βασικές πληροφορίες σχετικά με το οικοσύστημα νεοφυούς επιχειρηματικότητας της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. σχετικό ενημερωτικό σημείωμα Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://agora.mfa.gr/infofiles/start-upEcosystem_RNM_Aug2021%202%20mk.pdf.

Ζ. ΧΡΗΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ζ.1. Συναλλαγματικές Ισοτιμίες

Οι ημερομηνίες που ορίζουν το οικονομικό και φορολογικό έτος στη Βόρεια Μακεδονία είναι η 1η Ιανουαρίου και η 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους.

Συναλλαγματικές Ισοτιμίες:

Το 2020, η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ προς το δηνάριο ήταν 1 προς 61,67 και του δολαρίου προς το δηνάριο 1 προς 54,13.

Η συναλλαγματική ισοτιμία δηναρίου – ευρώ είναι γενικώς σταθερή τα τελευταία χρόνια, χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις.

Ζ.2. Είσοδος στη χώρα

Για την είσοδο στη Βόρεια Μακεδονία έχει θεσπιστεί, από το 2008, για τους πολίτες της ΕΕ η άδεια εισόδου στη χώρα μόνο με ταυτότητα (για τους Έλληνες η νέου τύπου). Φυσικά, για την είσοδο στη χώρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το διαβατήριο, χωρίς να απαιτείται κάποια θεώρηση (visa).

Κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19 (2020-2021) ισχύουν ειδικές συνθήκες, ως προς την είσοδο και την έξοδο στη χώρα και διαφοροποιούνται για ιδιώτες, επιχειρηματίες, μεταφορείς προϊόντων και πολίτες ή κατόχους άδειας διαμονής, οι οποίες αλλάζουν συνεχώς ανάλογα με τις εξελίξεις. Για περισσότερες πληροφορίες παρακαλείσθε όπως επικοινωνήσετε με το Προξενικό Γραφείο της Πρεσβείας Σκοπίων ως ακολούθως: gremb.sko@mfa.gr ή +389 (2) 32 19 260.

Ζ.3. Ωράριο εργασίας και αργίες:

Ωράριο Εργασίας

Υπουργεία – Δημόσιες Υπηρεσίες	Δευτέρα-Παρασκευή: 08:30-16:30
Τράπεζες	Καθημερινά: 08:00-16:00 (08:00-18:00 ορισμένα καταστήματα) Σάββατο: 09:00-14:00 (ορισμένα καταστήματα)
Ιδιωτικές Εταιρείες	Δευτέρα-Παρασκευή: 09:00-17:00
Μεγάλα Καταστήματα	Δευτέρα-Παρασκευή: 09:00-21:00, Σάββατο: 09:00-17:00
Εμπορικά Κέντρα	Καθημερινά (συμπεριλαμβανομένου και του Σαββατοκύριακου): 10:00-22:00

Σημειώνεται ότι στη Βόρεια Μακεδονία ισχύει η ώρα Κεντρικής Ευρώπης (GMT+1), ήτοι μια ώρα πίσω από την Ελλάδα (ώρα Ελλάδος μείον 1).

Ετήσιες αργίες:

Η Βόρεια Μακεδονία ακολουθεί το παλαιό ημερολόγιο (13 ημέρες καθυστέρηση σε σχέση με τις εορτές στην Ελλάδα, εκτός από την Πρωτοχρονιά).

Νέο έτος	1 Ιανουαρίου
Χριστούγεννα	7 Ιανουαρίου
Μ. Παρασκευή – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Δευτέρα του Πάσχα – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Εργατική Πρωτομαγιά	1 Μαΐου
Κυρίλλου και Μεθοδίου	24 Μαΐου
Ημέρα επανάστασης 1903	2 Αυγούστου
Ημέρα ανεξαρτησίας	8 Σεπτεμβρίου
Ημέρα αντίστασης 1941	11 Οκτωβρίου
Ημέρα επανάστασης (VMRO)	23 Οκτωβρίου
Αγ. Κλήμεντος Αχρίδας	8 Δεκεμβρίου
Ραμαζάνι (Μπαϊράμι) - κινητή	σύμφωνα με το Κοράνι

7.4 Συγκοινωνιακή σύνδεση Ελλάδας - Βόρειας Μακεδονίας και αποστάσεις

Υπάρχει οδική, σιδηροδρομική και αεροπορική σύνδεση της Βόρειας Μακεδονίας με την Ελλάδα, με την επιφύλαξη εφαρμογής κατά περίπτωση περιοριστικών μέτρων εξ αιτίας υγειονομικής κρίσης (το πανδημικό έτος 2020 περιορίστηκαν οι διαδυνδέσεις).

Αποστάσεις μεγαλύτερων πόλεων σε χλμ. από Σκόπια

Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.
Μοναστήρι	170	Kocani	116	Μανρονο	94
Γευγελή	161	Kriva	100	Sarka	62
Gostivar	66	Prilep	134	Stip	91
Kavadarci	105	Tetovo	42		
Kicevo	108	Veles	54		

Ενδεικτικές αποστάσεις των Σκοπίων από ευρωπαϊκές πόλεις: Αθήνα: 735 χλμ., Θεσσαλονίκη: 270 χλμ., Βιέννη: 1.400 χλμ, Φρανγκφούρτη: 2.100 χλμ, Άμστερνταμ: 2,600 χλμ, Λουμπλιάνα: 1.000 χλμ, Βελιγράδι: 480 χλμ..

Ζ.5. Τηλεπικοινωνίες:

Η Βόρεια Μακεδονία διαθέτει τρεις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας (κατά τάξη μεγέθους): T-Mobile (Deutsche Telekom), A1 και Lycamobile. Οι ιδιωτικές εταιρείες έχουν εισέλθει και στη σταθερή τηλεφωνία μετά την απελευθέρωσή της (μεταξύ άλλων T-Home, Telekabel).

Κωδικοί τηλεφωνικών κλήσεων εντός της χώρας

Σκόπια: 02	Μοναστήρι: 047	Δοϊράνη: 034
Κουμάνοβο: 031	Γευγελή: 034	Κρούσεβο: 048
Βέλες: 043	Γκόσπιβαρ: 042	Αχρίδα: 046
Πρίλεπ: 048	Τέτοβο: 044	Σπιπ: 032
Πληροφορίες καταλόγου (Σκόπια): 188		
Διεθνής Κωδικός Βόρειας Μακεδονίας: 00389		

Ζ.6. Στοιχεία επικοινωνίας

1. Ελληνικές Αρχές

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3219260
E-mail: gremb.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΞΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3219280
E-mail: grcon.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ (Ο.Ε.Υ.) ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3129456, 3129458
E-mail: ecocom-skopje@mfa.gr
Web: www.agora.mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3213514
E-mail: pdo.skopje@mfa.gr

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Tomaki Dimitroski 39, 7000 Bitola
Τηλ. +389.47.237340, 237350
E-mail: grofficebitola@mfa.gr

2. Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (National Bank of the Republic of North Macedonia)

Kuzman Josifovski Pitu 1, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3108108
Web: www.nbrm.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Customs Administration of the Republic of North Macedonia)

Str. Lazar Licenski 13, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3224342
Web: www.customs.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Jurij Gagarin 15, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3085347
Web: www.economy.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 12, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3255300
Web: www.finance.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Plostad Crvena Skopska Opstina 4, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3145497
Web: www.mtc.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Aminta Treti 2, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3134477
Web: www.mzsv.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Filip Vtori M. 7, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3115266
Web: www.mfa.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Orce Nikolov 116, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3282042
Web: www.morm.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

50 Divizija 14, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3112500
Web: www.zdravstvo.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 14, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3106212

Web: www.mtsp.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3117896

Web: www.mon.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Gjuro Gjakovik 61, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3240500

Web: www.kultura.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimitrie Curovski 9, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3116493

Web: www.pravda.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimce Mircev 9, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3117222

Web: www.mvr.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Plostad Presveta Bogorodica 3, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3225237

Web: www.moerp.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3253921

Web: www.mls.gov.mk

ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (State Statistical Office)

Str. Dame Gruev 4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3295600

Web: www.stat.gov.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kej Dimitar Vlahov 4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3120132

Web: www.apprm.gov.mk

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. 11 Oktomvri No.25, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3103601

Web: www.ippo.gov.mk

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Blvd. 11 Oktomvri no. 25-7 / 707, Skopje

Πρόεδρος: Άρης Βλάχος

Τηλ. +389 70 388 468

E-mail Προέδρου: a.vlachos@hba.mk

Web: www.hba.mk

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Economic Chamber)

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ: +389.2.3244.000

E-mail: ic@mchamber.mk

Web: www.mchamber.mk

ΕΝΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ (Association Of Chambers Of Commerce)

Str.Crvena Skopska Opstina 10, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3091440

E-mail: info@chamber.mk

Web: www.chamber.mk

NORTH-WEST ECONOMIC CHAMBER

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3239252

E-mail: info@oemvp.org

Web: www.oemvp.org

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ (Regional Chamber of Commerce in Bitola)

Str.1 Maj bb, 7000 Bitola

Τηλ. +389.47.225.088

E-mail: regiobt@mchamber.mk

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Small Business Chamber)

Str. Jane Sandanski 113, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.2448077

E-mail: info@sbch.org.mk / Web: www@sbch.org.mk

4. Τράπεζες

STORANSKA BANKA AD (ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ)

Str. 11 Oktomvri 7, 1000 Skopje, P.O. BOX 582

Τηλ.: +389.2.3295295

Web: www.stb.com.mk

KOMERCIJALNA BANKA A.D.

Orce Nikolov 3, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3168168

Web: www.kb.com.mk

NLB TUTUNSKA BANKA A. D.

Str. Majka Tereza 1, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.15 600
Web: www.nlbtb.com.mk

OHRIDSKA BANKA AD

Orce Nikolov 54, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3167699
Web: www.ohridskabanka.mk

HALK BANKA AD

Blvd. Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2. 3240800
Web: www.halkbank.mk

PROCREDIT BANK

Manapo 7, 1000 Skopje
Τηλ: +389.2.2446000
Web: www.pcb.mk

5. Διοργανωτές Εκθέσεων

/Δεν υπάρχουν στοιχεία

6. Ξενοδοχεία

HOTEL PARK & SPA

Str.1732 br.4/5, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.70 377 948
E-mail: reservations@parkhotel.mk
Web: www.parkhotel.mk

MARRIOTT

Centralen plostad 7,1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.5102510
E-mail: Skopje.reservations@marriott.com
Web: www.marriotthotels.com

DOUBLE TREE BY HILTON SKOPJE

Bulevar ASNOM 17, 1000Skopje
Τηλ.: +389.2. 240 0800
E-mail: reservations@hiltonskopje.com
Web: <http://www.dtskopje.doubletreebyhilton.com/>

HOTEL RUSSIA

bul.ASNOM 1, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.2400030
E-mail: info@hotelrussia.mk
Web: www.hotelrussia.mk

ALEXANDAR PALACE

Bul. 8-mi Septemvri b.b., 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3092392
E-mail: info@aleksandarpalace.com.mk
Web: www.aleksandarpalace.com.mk

HOLIDAY INN SKOPJE

Mosa Pijade 2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 32.92.929
E-mail: hiskopje@holiday-inn.com.mk
Web: <https://www.ihg.com/holidayinn/hotels/us/en/skopje/skpmp/hoteldetail>

HOTEL STONEBRIDGE

Kej Dimitar Vlahov no.1, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 32 44 900
E-mail: info@stonebridge-hotel.com / Web: www.stonebridge-hotel.com

HOTEL PANORAMIKA

Todor Aleksandrov 57, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 6092222
E-mail: info@hotel-panoramika.com
Web: www.hotel-panoramika.com

7. Διπλωματικές Αποστολές

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

Slavej Planina 2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3246 726
E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.al

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA

Mile Popjordanov 8, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3083 400
E-mail: skopje-ob@bmeia.gv.at

EMBASSY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

str. 20 Oktomvri No 15, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 3086 216
E-mail: skopje@ambasadabih.org.mk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Zlatko Shnajder str. No 3, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3229 444
E-mail: secretary@bgemb.org.mk

EMBASSY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Lermontova No.2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3110 390
E-mail: chinaemb_mk@mfa.gov.cn

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Bukureshka No.91, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3248 170
E-mail: croemb.skopje@mvep.hr

EMBASSY OF THE CZECH REPUBLIC

Periša Saveljik No.3, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 3109 805
E-mail: skopje@embassy.mzv.cz

EMBASSY OF THE FRENCH REPUBLIC

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3244 300
E-mail: franamba@mt.net.mk

EMBASSY OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

Lerinska 59, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3093 900
E-mail: info.@skop.auswaertiges-amt.de

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF HUNGARY

Mirka Ginova No. 27, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3092 066
E-mail: mission.skp@mfa.gov.hu

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ITALY

8 Udarna Brigada 22, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3236 500
E-mail: segreteria.skopje@esteri.it

EMBASSY OF JAPAN

Bul. Filip Vtori M. 3, Soravia Center Skopje, Floor 6, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3118 063
E-mail: info@sk.mofa.go.jp

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Samoilova 136, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 32 90 320
E-mail: embassy.macedonia@rks-gov.net

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF MONTENEGRO

Vasil Stefanovski 7, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3227 277
E-mail: macedonia@mfa.gov.me

EMBASSY OF THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS

Aminta III 69 -71, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3129 319
E-mail: SKO@minbuza.nl

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF POLAND

Dimitar Pandilov 2a, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 324 88 20
E-mail: skopje.amb.sekretariat@msz.gov.pl

EMBASSY OF THE STATE OF QATAR

St Cyril and Methodius str. No. 7, 5th Floor, 1000 Skopje
Τηλ: +389 2 3211 500
E-mail: skopje@mofa.gov.qa

EMBASSY OF ROMANIA

Rajko Zinzifov 42, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 322 80 55
E-mail: skopje@mae.ro

EMBASSY OF THE RUSSIAN FEDERATION

Pirinska 44, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3117 160
E-mail: skopje@mid.ru

EMBASSY OF REPUBLIC OF SERBIA

Pitu Guli 8, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3129 298
E-mail: srbamb@unet.com.mk

EMBASSY OF THE SLOVAK REPUBLIC

Budimpeštanska 39, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3090 360
E-mail: emb.skopje@mzv.sk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Dane Krapcev No. 6a, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 317 87 30
E-mail: sloembassy.skopje@gov.si

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SPAIN

27 Mart, 7, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3220 717
E-mail: emb.skopje@maec.es

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SWEDEN

8 Udarna Brigada 2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3297 880
E-mail: ambassaden.skopje@gov.se

EMBASSY OF SWITZERLAND

Maksim Gorki 19, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3103 310
E-mail: skopje@eda.admin.ch

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Slavej Planina bb, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 310 47 10
E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.tr

EMBASSY OF UKRAINE

Albert Shvajcer 7-9, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3178 120
E-mail: emb_mk@mfa.gov.ua

BRITISH EMBASSY

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3299 299
E-mail: britishembassyskopje@fco.gov.uk

EMBASSY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Str. Smoilova 21, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3102 000

8. ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ (EU DELEGATION)

Sv. Kiril I Metodij 52 B, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3248 500
E-mail: delegation-north-macedonia@eeas.europa.eu
Web: https://eeas.europa.eu/delegations/republic-north-macedonia_en

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ (THE WORLD BANK OFFICE IN SKOPJE)

Str. Leninova 34, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 5515 230
Web: www.worldbank.org.mk

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (IMF OFFICE IN SKOPJE)

Kompleks Banki b.b., 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3121 034
Web: www.imf.org

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (EBRD)

Soravia Centar Skopje, Filip Vtori M. no.3, VII floor., 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3297.800
Web: www.ebrd.org

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ (USAID)

Samoilova 21, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.310 2000
Web: <https://www.usaid.gov/north-macedonia>

9. ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Agency for foreign investments and export promotion of the Republic of North Macedonia)

Nikola Vapcarov 7, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3 100 111

Web: <http://investnorthmacedonia.gov.mk/>

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΖΩΝΩΝ (DTIDZ-FREE ZONES AUTHORITY)

Partizanski Odredi Blvd. No.2, P.O.Box 311, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 311 11 66

E-mail: info@fez.gov.mk

www.fez.gov.mk

10. ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ - ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Str. Dame Gruev 3, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3212 452

Web: www.mba.org.mk

ΕΝΩΣΗ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΩΝ

Bld. 8 Septemvri No.2, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3115.816

Web: www.nkrm.org.mk

EGNA LAW FIRM - NAVRIDIS & ASSOCIATES (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje

Τηλ. +389 23236000

E-mail: infoskop@navridis.com

IKPR ROKAS & PARTNERS (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

68 Orce Nikolov Str., 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3298.280

E-mail: skopje@rokas.com

Web: www.rokas.com

ADVOKATSKO DRUSTVO TRPENOSKI

Aminta III 37 kat 7/22, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3229 807

Web: www.adtrpenoski.com.mk

LAW OFFICE MR. NENAD JANICEVIKJ

bul. Koco Racin 38-1/5, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3166629;

Mob. +389.75.407210

LAW OFFICE MR. TRAJCE KITANOVSKI & MR. VLATKO KITANOVSKI

Aminta III 4/2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3225.362
E-mail: advokat_kitanovski@yahoo.com

LAW OFFICE MR. KRISTIJAN POLENAK

Str. Orce Nikolov 98, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 31 14 737
E-mail: info@polenak.com.mk

LAW OFFICE MARKOVSKA-ANDREVSKI

Orce Nikolov 75, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 31 29 240
Web: <https://m-a.mk/>

LAW OFFICE DIMITROV GEORGI

Ivo Lola Ribar 57-1/6, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3230 789
E-mail: info@dimitrov.com.mk
Web: <http://georgidimitrov.com/>

LAW OFFICE KARANOVIC I NIKOLIC

Partizanski Odredi No.14, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 322 3870
Web: www.karanovic-nikolic.com

LAW OFFICE BEGOVA - DEANOSKI

Str. Nikola Trimpare no.39/1, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3222 325
E-mail: info@begova.com.mk
Web: www.begova.com.mk

LAW OFFICE VUKSANOVIC

Str. Nikola Trimpare no 12-5, 1000 Skopje
Τηλ. +389 71 238 319
E-mail: advokatoliver@vuksanovic.mk
Web: www.vuksanovic.mk

11. ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΛΟΓΙΣΤΩΝ – ΕΛΕΓΚΤΩΝ

EUROFAST GLOBAL (Εταιρεία Ελληνο-κυπριακών Συμφερόντων)

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.2400225
E-mail: skopje@eurofast.eu

ERNST & YOUNG

Blvd. 8 Septemvri 18/3-4, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3113.310
Web: www.ey.com

KPMG

Vasil Adzilarski street, 7th floor Soravia Center, 1000 Skopje

Τηλ: +389 2 31 35 220

E-mail: kpmg@kpmg.com.mk

DELOITTE

Partizanski Odredi 15-a, 1000 Skopje

Τηλ: +389 2 311 13 00

12. ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

IDEA PLUS

Str. Dimce Mircev 18, P.O.Box 161, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3109.055

E-mail: office@ideaplus.com.mk

PUBLICIS

Franklin Ruzvelt 37, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3297.670

E-mail: office@publicis.com.mk

SAATCHI & SAATCHI

Str. 11 Oktomvri 3/5, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3297688

E-mail: office@saatchi.com.mk

13. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

ORBIT LTD. (Εταιρεία Ελληνικών Συμφερόντων)

Str. 1632 No.53, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2. 2550-651

E-mail: stefanos.gigopoulos@orbit.mk

FERSHPED

Τηλ.: +389 2 3149444

E-mail: i.petrovski@fersped.com.mk

Web: www.fersped.com.mk

DENI INTERNATIONAL

St. 34 No.22 Ilinden, 1000 Skopje

Τηλ.: + 389 2 2550 960

E-mail: info@deniint.com.mk

Web:www.deniint.com.mk

14. ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΚΤΕΛΩΝΙΣΤΩΝ

SKOPJESPED

Str. 164 br.46, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3134.560

E-mail: info@skopjesped.com
Web: www.skopjesped.com

VIKTORIJA SPED

Bosna i Hercegovina 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 2600605
E-mail: info@victoriasped.com.mk
Web: www.victoriasped.com.mk

MAKOSHPED

15-ti Korpus 3, p.fah 533, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3171011
E-mail: info@makosped.com.mk
Web: www.makosped.com.mk

BOMI-10 LOGISTIC

ul.852 br.62 kompleks Gazela, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 2522200
E-mail: dispo@bomi10.com.mk
Web: www.bomi10.com.mk

15. ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

VRABOTUVANJE

Ul. Vasil Gjorgov 24/1-5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3118 823
E-mail: info@vrabotuvanje.com.mk
Web: www.vrabotuvanje.com.mk

HILL INTERNATIONAL

Anastas Mitrev 26/3, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3296481
E-mail: hill@hill-international.com.mk
Web: www.hill.mk

DEKRA

Crvena Voda 7/1, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3230952
E-mail: info@dekra.mk
Web: www.dekra.mk